
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

श्रीगणेशाय नमः ॥ जयजयदेवादिदेवा ॥ भोगीसीगुरु त्वें सुहावा ॥ विश्वीं विश्वात्मा ये
सद्भावा ॥ तुळपनें जे कां विलोकिसी ॥ १ ॥ ते विश्वीं जो विश्ववासी ॥ त्यातें विश्वासी म्हणसी ॥ तेणें
विश्वासें प्रसन्न होसि ॥ तें पायांपासीं प्रवेशु ॥ २ ॥ त्याचरणरेणु कृपादृष्टी ॥ अहं सोहं स
टल्या गांठी ॥ येक सराचि तुझ्या पोटीं ॥ उठाउठि प्रवेशलों ॥ ३ ॥ यालागीं तूं निजात्म माये ॥ यां
हेतू जवं पाहें जाये ॥ तवं बापपण तुज माजि आहे ॥ अभिनव काय सांगावें ॥ ४ ॥ तये येथें मातापि
ता दोन्हीं वेगळाली असति जनीं ॥ तें दोन्हीं येक करुनि ॥ येका जनार्दनी निजतान्हें ॥ ५ ॥ आ
तां उभय स्नेहें स्नेहाळा ॥ वाढविसी मज बाळा ॥ परि नित्य नवा सोहाळा ॥ संभ्रम आगळा नि
जात्मबोधाचा ॥ ६ ॥ शीव शक्ती गणेश ॥ विश्व विष्णु वं शंभु ॥ ऐसा अळंकार बहुवसु ॥ निज वि
लासु लेवविसि ॥ ७ ॥ यापरि मज निज बाळा ॥ लेणें लेवविसि स्वलिळा ॥ आणि लेउलेपणा
चा सोहळा ॥ पाहासि वेळोवेळां रुपादृष्टि ॥ ८ ॥ बाळका लेववीजे लेणें ॥ तें त्याप्रमाणें काय जा
णें ॥ तो सोहळा मातेन भोगणें ॥ तेंचि श्रीजनार्दनें भोगिजे सुखें ॥ ९ ॥ आपुल्या चिद्रत्नाचिगां
ठि ॥ आवडि घातलि माझ्या कंठीं ॥ त्यालागीं मज पाठोपाठीं ॥ निजात्मदृष्टि स्वयें धांवे ॥ १० ॥
समर्थ ज्याचा जनक ॥ त्यासि मानिती सकळ लोक ॥ येका जनार्दनें येक ॥ अमान्य अधिक मान्य की
जे ॥ ११ ॥ बाळक स्वयें बोलों नेणें ॥ त्यासि माता सीकवी वचनें ॥ तैसी ग्रंथीं कथा कथनें ॥ स्वयें
वि जनार्दनें बोलिजे ॥ १२ ॥ तेणें नवल केलें येथ ॥ मूर्ख हातीं श्रीभागवत ॥ सर्वी बोलविलें प्रा
कृत ॥ येकादशार्थ देशभाषा ॥ १३ ॥ परिसोनि ग्रंथ माध्यावो ॥ उगाचि गाहिला कुरावो ॥

पुढें कथाकथनी ठवो । कांहीं अभिप्रावो दिसेना ॥ १४ ॥ आपण करावा प्रश्न । तवं कृष्णें सांगे
लनिधान । यालागिं राजा मौन्य ठेला धरूनि निवांत ॥ १५ ॥ जाणोनि त्याचा अभिप्रावो । बोलता
जाला शुकदेवो । तो म्हणे मोक्षाचा प्रस्तावो । तो हा अध्यावो परिक्षीती ॥ १६ ॥ हा येकादशु अलौ
लीक । श्लोकाहो निर्धीं कश्लोक । पदोपदीं मुक्तिसुख । लागउले देख निजसौकों ॥ १७ ॥
ऐसें एकतां वचन । राजा जाला सावधान । मुक्तसुखीं आवडी गहन । अवधानें कान सर्वांग
केलें ॥ १८ ॥ ऐसा देखोनि परिक्षीती । शुक आत्यंत सुखावे चित्तीं । तो म्हणे अवधानमुर्ती । एक निश्चि
ती गुह्यज्ञान ॥ १९ ॥ द्वितिया ध्याइं निरोपण । नारद वसुदेव संवाद जाण । निमि जायंतयाचे प्रश्न ।
मुख्य लक्षण भागवतधर्म ॥ २० ॥ श्लोक ॥ शुक उवाच ॥ गोविंदभुजगुप्तायां द्वारावत्यां कुरूद्व
ह । अवात्सीन्नारदोभीक्ष्णं कृष्णोपासनलालसः ॥ १ ॥ टीका ॥ जो मुक्तां माजि अग्रगणी । जो
ब्रह्मचर्यो शिरोमणी । योगी वंदिती मुगुटस्थानीं । जो भक्तमंडणी अतिश्रेष्ठ ॥ २१ ॥ जो ब्रह्म
रसाचा समुद्र । जो निजबोधाचा पुर्णचंद्र । तो बोलता जाला शुकयोगेंद्र । श्रोता नरेंद्र कुरुव
शीं ॥ २२ ॥ तो म्हणे व्यासाचा जो निजगुरु । आणि माझा ही परमगुरु । श्री नारद महामुनेश्व
रु । त्यासि असादर कृष्णभजनीं ॥ २३ ॥ द्वारकें होउनि श्रीकृष्णें । पिंजरका पाठवी मुनिगण
तेथोनि नारद आपण । द्वारकेसि जाण पुनःपुन्हा येत ॥ २४ ॥ हो कां जे द्वारकेआंत । नरि
चे भय कळिकाळ कृतांत । जेथें स्वयें श्रीकृष्णनाथ । असे नांदत निजसामर्थ्यें ॥ २५ ॥ दक्ष
शाप नारदासि पाहीं । मुहुर्त राहों न ये येके ठायीं । तो शापें कीर्तनें नाहीं । यालागिं पां हि

॥ २ ॥ अ चा

चे ध तो स्वये ॥ २ ॥ हरि

कीर्तन निष्ठा ॥ २६ ॥ ज्याची कीर्ति नीगाई जे कीर्ती ॥ तो द्वारकें वसे स्वयें श्रीपत्ति ॥ तेथें शाप बांधेचीन चले प्राप्ती ॥ यालागीं नित्य वस्ती नारदासि तेथें ॥ २७ ॥ नारदासि पूर्ण ब्रह्मज्ञान ॥ त्यासि कांकृष्णमुर्त्तिचें ध्यान ॥ श्रीकृष्ण देहीं चैतन्यघन ॥ यालागि कृष्णभजन नारदासि पढियें ॥ २८ ॥ यापरि श्रीकृष्णभजन ॥ मुक्तांसि पढिये पूर्ण ॥ त्यासि न भजे अभाग्य कोण ॥ तें चि विनोपण शुक सांगे ॥ २९ ॥ श्लोक ॥ को नु राजन्निंद्रियवान् मुकुंदचरणाम्बुजं ॥ न भजेत्सर्वतो मृत्यु रुपास्यममरोत्तमैः ॥ ३ ॥ टीका ॥ एकबापान्य पर्वया ॥ येउनि उत्तमा देहा यया ॥ जो न भजे श्रीकृष्णराया ॥ तो गीळिला माया अति दुःखें ॥ ३० ॥ ज्या भगवंताल गुनी ॥ माथा धरुनि पायवणी ॥ सदासिव बैसला मसाणी ॥ महाश्मशानि निजवस्ति ॥ ३१ ॥ पाया आला चतुराननं ॥ इतरांचा पाड कोण ॥ देहा येउनि नारायण ॥ न भजे तो पुरा मृत्युग्रस्त ॥ ३२ ॥ सांडुनि श्रीकृष्णाचरण ॥ इंद्रादि देवां करिता भजन ॥ ते देव मृत्यु ग्रस्त पूर्ण ॥ मा भजे त्याचें जन्ममरण कोण वारी ॥ ३३ ॥ असो निइंद्रियपाटव्य पुर्णी ॥ जो भजे श्रीकृष्णाचरणी ॥ त्यासि सर्वत्र न बाधी मरण ॥ क्षेणेक्षणा निर्दळी ॥ ३४ ॥ तो नारद महामुनेश्वर ॥ मुक्त होउनि भजनतत्पर ॥ द्वारके सि वसे निरंतर ॥ त्यासि श्रीकृष्णासि थोर अति प्रीति ॥ ३५ ॥ श्लोक ॥ तमेकदा तु देवर्षि वसुदेवो गृहागतं ॥ अर्चितं सुखमासीन मभिवाद्येदमब्रवीत् ॥ ४ ॥ टीका ॥ धन्य धन्य तो नारद ॥ ज्यासि सर्वि सर्वत्र गोविंद ॥ सर्वदा हरिनामाचा छंद ॥ तेणें परमानंद सदोदित ॥ ३६ ॥ जो कृष्णाचा आवडता ॥ त्यासि कृष्ण आवडे सर्वथा ॥

ण न दि श्री

॥२॥

ऐसाचेनिसंगेंतत्वता॥ नित्यमुक्त [illegible] ता जडा [illegible] जिवा॥ ३८॥ तो नारद येकेवेळ। स्वानंदा-
चिया स्वलिळा॥ आला वसुदेवाचिया राउळा॥ तो देखोनि डोळां हरिखेलों स्वानंदा॥ ३९॥ वं-
केलें साष्टांग नमन॥ बैसो घातलें वरासन॥ ब्रह्मसद्भावें पूजन॥ श्रध्धासंपूर्ण मांडिलें॥ ३०॥
नारद तोचि नारायण॥ येणें विश्वासें करि पुजन॥ हेम पात्रिं चरणक्षाळण॥ मधुपर्कविधा-
न पुजा केलि॥ ४१॥ पूजा करूनि सावधानि॥ वसुदेव बैसुनि सन्मानि॥ हर्षें अरसंत
सुखावोनी॥ कायबोलतो रे नि बोलत॥ ४२॥ वसुदेव उवाच॥ भगवन्भवतो यात्रा स्व-
स्तये सर्व देहिनां॥ कृपणानां यथा पित्रो रुत्तमश्लोक वर्त्मनां॥ ४॥ टीका॥ स्वलिळा क-
जालो पा केलि तुह्मिं॥ येणें परमसभ्याग्यें अह्मी॥ तुमचेनि आगमें जालो मि॥ कृतक [illegible] त्य स्वा-
मि सान्निधमात्रें॥ ४२॥ चुकलिया निज जननी॥ बाळेक दीन दिसे जनिं॥ त्यासि मातेच्या
आगमनि॥ संतोष मनि निर्भर॥ ४३॥ त्या परि श्रेष्ठ तुमचिया यात्रा॥ निजसुख दाति भुत-
मात्रा॥ स्वलीळा तुह्मिं महि विचरा॥ दिनोध्धारालागोनि॥ ४४॥ माता आगमनि निजबाळा॥ चा-
हि दिवस संगिं नोव्हनवा सोहळा॥ तुमचिया यात्रा दीना सकळा॥ भोगविसी [illegible] ज्ञानिजा- लि
त्मसुख॥ ४५॥ माता देतें नश्वर॥ तुमच्या आगमनि अनश्वर॥ नित्य चित्सुख चिन्मात्र ॥२॥
परात्पर भोगवी॥ ४६॥ तुह्मि भगवध्धर्म मार्गमि॥ ते तुमचि भेटि लाहों आह्मि॥ जें पु-
ण्य कोटि निष्कामी॥ प्रयाग संगमि केलियां॥ ४७॥ नारद तुं भगवद्रुप तुसी भेटि क-

रिनिष्पाप॥ तुवां कृपा केलियां अल्प॥ स्वयें वित्स्वरूप ठसावें॥ ४५॥ तुसे निभक्ति ऐसी म
हिमा आमृप॥ तुसे निवाढला भक्ति प्रताप॥ तुसे निभक्ति भगवद्रुप॥ तुंचि स्वरूप नि
जें निष्ठा॥ ४९॥ तूं भक्ति प्रकाराकुदिवठा॥ कि भक्ति मांगिचा मार्ग देख॥ नारदा तु साउ
पकार मोठा॥ भक्ति च्या पेंठा वसविल्या॥ ५०॥ मुख्य भागवत शास्त्र पूर्ण॥ तुवां व्यासासि
उपदेशून॥ प्रगटकरविलें दशलक्षण॥ दीनजन उद्धरावया॥ ५१॥ नारदा तु देवासमान
हे ही उपमा दिसे गौण॥ तें चिस्वमुखीं निरोपण॥ वसुदेव आपण निरोपी॥ ५२॥ श्लोक॥
भूतानां देवचरितं दुःखाय च सुखाय च॥ सुखायैव तु साधूनां त्वादृशामच्युतात्मनां
॥५॥ टीका॥ देवापासूनि भूतसृष्टि॥ सुखदुःखें शिणे मोठी॥ अतिवृष्टि कां अना
वृष्टि॥ भूतकोटि अकांत॥ ५३॥ त्याही मोजि तुजसारिखा॥ जो दिल्या कृपा कु
निजात्मसरखा॥ तें पेंठ पि कैसी मोसि सुखा॥ हा महिमा लोकां न कळे॥ ५४॥ त्या देवा (पर) (कदं)
परीस साधु अधिक॥ हे साचचि मज मानलें देख॥ देवचरितें उठी सुखदुःख॥
साधूनि दीं ख सुखदाते॥ ५५॥ दीधलें या सुखासि मागुति॥ च्युती नाहीं कल्पां
ती॥ ते अच्युतात्म स्थिती॥ तुजपाशीं निश्चिती नारदा॥ ५६॥ तुझिये महिमे पा
सी॥ मुद्दल देखा नूयेतु कासी॥ तें ही सांगेन तुजपासी॥ यथार्थेसी नारदा॥ ५७॥
देवाचा अवतार होये॥ दासां सुख दैत्यां भय॥ तथें ही ऐसें विषम आहे॥ हें ही
नेसमाय तुजमाजि॥ ५८॥ तूं देवाचा आत्मा होसी॥ दैत्य विश्वासती तुजपासी॥
रावणें नेवा निय कांतासी॥ निजगुह्यासी स्वयें सांगे॥ ५९॥ देवरावणां घातले

बंदी॥ तोरावणातुझे चरणें वंदी॥ शेखीरामाचा आत्मा तूं त्रिशुद्धि॥ विषमतु जमधीं असे नाहीं॥६०॥
जरासंध कृष्णाचा वैरी॥ तुझी चाली त्याचे घरी॥ आणि कृष्णाचे सभेमाझारी॥ अग्र तूं थो
रीपें तुझी॥६१॥ नावघेवों नेदी देवाचें॥ हें ब्रीद हिरण्यकश्यपाचें॥ त्यासि तुझे कीर्तन नु
चे॥ विषमत्व ऐसा चें तुज नाहीं॥६२॥ लांचुगी बुधी सदा देवांसि॥ तैसें नाहीं तुम्हांसा
धूसी॥ ऐक त्या अभिप्रायासी॥ यथार्थ ऐसी सांगेन॥६३॥ श्लोक॥ भजंति ये यथा देवान्
देवा अपि तथैव तान्॥ छायेव कर्मसचिवाः साधवो दीनवत्सलाः॥६ ॥टीका॥ जेजेसे
देवयागी याजिती॥ तैसे तैसी फळें देव देती॥ न भजे त्या तो विघ्नें सूचिती॥ ऐसी गती देवां
ची॥६४॥ जैसा जैसा पुरुष वेंठे॥ तैसी तैसी छाया नेटे॥ तैं विभजनें देव प्रसंनमोटे॥
यरवी उफराठें विघ्नें करिती॥६५॥ जंव वैसूर्य प्रकाश असे॥ तंव तंव छाया सरिसी
वसे॥ निज कर्में देव ही तैसा॥ कर्मवशें प्रसंन॥६६॥ सूर्य अस्तें छाया नासे॥ अभजनें देव क्षो मानि
भती तैसा॥ एवं लांचुगे देव ऐसे॥ तूं ही अनायासें जाणसी॥६७॥ इतर देवांची कथा को
ण॥ थोरला देव लांचुगा पूर्ण॥ तो ही न भेटे जीव घेतल्या विणें॥ भेटे आपण त्याचे
गर्भवास सोसी॥६८॥ जाचें जी वैसी सर्वस्वें भजन॥ केल्या निजांग देउनि हो यप्र
संन॥ परि न भजे त्याचो घरा जाण॥ विसरोनि आपण कदां न वचे॥६९॥ तैसी न केतु
म्ही बुधी॥ दीनदयाळु त्रिशुद्धी॥ यातूं तव केवळ कृपानिधी॥ ऐक ते विधी सांगेन
॥७०॥ तुवां व्यासासि देवर्षी॥ निजज्ञान॥ उपदेशिलें गुह्यज्ञान॥ ध्रुव बाळक अज्ञान
लक्षणा निजाण तूं नुपेक्षिसी॥७१॥ प्रल्हादउपदेशिला जेव्हां॥ दैत्यपुत्र नलक्षणत्री
तेव्हां॥ तुझे कृपेचा हे लावा॥ तो निजविसावा दिनाशी॥७२॥ केवळ वाटपाडे द

ख॥ भजनें वीणये काये का॥ महाकवी केला वाल्मिका॥ अमर अवश्य कवंदिती त्यासी॥ ७३॥
देखोनि जान्हवियाग्रे थासी॥ सुखवासें देसदा शिवासी॥ ऐसा तूं कृपाकु होसी॥ अनाथासी
कुंवासा॥ ७४॥ वरिवरी दाविसी मिणदा कोपा॥ कोपेनि झाडिसी त्याचें पापा॥ सेखी सायो
ज्याचें दीपा॥ दाविसी सद्रूप दयाकुवा॥ ७५॥ तूं अच्युतात्मा निजनिर्धारी॥ म्हणोनि
देव तुझा आज्ञाधारी॥ तुम्ही म्हणा त्या ते उध्दरी॥ येर वीहातीं न धरी अणीहो॥ ७६॥
ऐसा तूं दीनदीक्षागुरू॥ ब्रह्मज्ञाने अति उदार॥ परिपुसेन तो विचारु॥ निजनिर्धारु सांगो
वा॥ ७७॥ श्लोक॥ ब्रह्मंस्तथापि पृच्छामो धर्मान्भागवतांस्तव छुं यें त्वा श्रध्धयाम
र्त्यो मुच्यते सर्वतो भयात्॥ ७॥ टीका॥ आदरें म्हणे देवऋषी॥ आजि सकळ पुण्यें
आली फळासी॥ मायबाप तूं घरा आलासी॥ निजसुखासी दायकु॥ ७८॥ कृपा के
ली मागील त्रिष्या॥ ते च्विकृपेचा घाली ठसा॥ मज तुझा पूर्ण भरवसा॥ सोडवी भ
वफांसापासोनि॥ ७९॥ तुझेनि दर्शनें कृतकृत्यता॥ जरी मज झाली तत्वता॥ त
री भागवतधर्मकथा॥ कृपेने वस्तुता सांगावी॥ ८०॥ ऐसे सांगावे भागवतधर्म जे
णें निरसे क्रियाकर्म॥ श्रध्धेनें ऐकतां परम॥ मरणजन्म हारपे॥ ८१॥ भवभय अ
तिदारुण॥ त्या भयाचें माया निजकारण॥ तिचें समूळ होय निर्दळण॥ ऐसे ध
र्म कृपेकरून सांगावे॥ ८२॥ मज नाही अधिकार पूर्ण ~~हें ही मी जाणतों आपण~~
ऐसें विचाराल लक्षण॥ ते विषीं विनवण॥ सावधान अवधारी॥ ८३॥ श्लोक
अहं किल पुरानंतं प्रजार्थो भुवि मुक्तिदं॥ अपूजयं न मोक्षाय मोहितो देवमायया॥
८॥ टीका॥ मज नाही अधिकार पूर्ण॥ हें ही मी जाणतों आपण॥ मागें म्यां केलें

७ स्ति

भगवद्भजन ॥ तें तूं कथन अवधारिं ॥ ८४ ॥ म्यां पूर्वि आराधिलें देवराया ॥ तें भजन ममतानें लें वाया ॥ प्र

॥ ४ ॥ प्रलोभविलो देवमाया ॥ पुत्रस्नेहा लागोनी ॥ ८५ ॥ मज देवो तुष्टला प्रसन्न पणें ॥ माग सिते दे यी

न म्हणे ॥ तथें माया ठकिलों मज कारणें ॥ माझा पुत्र होणें मीं मागे ॥ ८६ ॥ तो हा माझा पुत्र श्रीकृष्ण

मज परिनिसंस्तनाब्रह्मज्ञान ॥ तो त्रिमासेंवंदिं चरण ॥ म्हणे बाळक पूर्ण मी तुझा ॥ ८७ ॥ या परि कृष्णापासि

ज्ञान प्राप्ति न व्हे आत्मासी ॥ कृष्ण परमात्मा हृषीकेशि ॥ तरि निश्रेयसिं मी जाणें ॥ ८८ ॥ हीन

श्रेयसी मी न रे ॥ ८९ ॥ श्रीकृष्णा जन्मला माझ्ये कुशी ॥ म्हणे निज्ञान श्रद्धा हे मज पासिं ॥ तरि श्रे

व तुं तुष्टला देवऋषी ॥ तरि निजरूप [illegible] बुध रि ॥ ९० ॥ जे मायेने ठकिलों वाडेकोडें ॥ माया

समुळ मुळेंसी उडे ॥ ऐसें त्रिसांग आजी राकेंडे ॥ बहु बोलोनि पुढें काय काज ॥ ९० ॥ श्लोक ॥ यथा

विचित्र व्यसनाद्भवद्भिर्विश्वतोभयात् ॥ मुच्येमह्यंजसैवाद्धा तथा नः शाधि सुव्रत ॥ ९ ॥ टीका ॥ मा

असे याजळें भवसागरु ॥ भरला अति दुस्तरु ॥ याचा अंतरा म्या परपारु ॥ ठाय तुं तारुं मुनिराया ॥ ९१ ॥

साचें सकळ जळक्षार ॥ माजि सावजें अनिवार ॥ येक येके चराचर ॥ गिळिले सासारा निजरात्ति ॥ ९२ ॥

लाटा वरि लाटा ॥ मोहाच्या या अतिदुर्घटा ॥ आदळति अविवेक तटा ॥ धैर्याच्या कांठा पाडिती वै

॥ ९३ ॥ अहंकुवायो वाजतां थोर ॥ अवघा विस्कळबळे सागर ॥ मीं मासे निगर्जे घोर ॥ अति दु ॥ ४ ॥

र्धर गर्जत ॥ ९४ ॥ नाना वासनांचा वळसा ॥ पाह पांभोवंता हे केसा ॥ येथ तरावया धिंवसा

न व्हे सरसांसकरनरा ॥ ९५ ॥ क्रोधाचे प्रबळ भरितें ॥ भरे द्वेषा चियात रियातें ॥ असूयाति

अवारव

रा

रस्कोचेतेथें ॥ चिद्ज्ञानी उतें अतिरूती ॥७९॥ कामपर्वताची शिखरें ॥ विषमें भासती अ
पारें ॥ असे दुछेची वरिथोरें ॥ झाडें विषयांकुरें वाढती ॥८०॥ संकल्पविकल्पाचे मीना ॥ निं
देचा सुसरी दारुणा ॥ ब्रह्मतृष्णाचे नक्र पूर्ण ॥ सागरी जाणा तळपती ॥८१॥ ऐसा येवढा हा भवसाग
रू ॥ शोकिता तूं अगस्ती साचारू ॥ तुझेनि भवाब्धिपरपारू ॥ पावो हा निर्धारू जाला आम्हां ॥८२॥
याचा विश्वतोभय हेलावा ॥ तो आम्हां बाधीना तुझीया कृपा वा ॥ अप्रयासें नारद देवा ॥ भवा
र्णवा मज तारी ॥८३॥ पायी उतरो निभव सागरा ॥ साक्षात्पावों परपारा ॥ ऐसा भागवत धर्मवि
चार ॥ तो निजनिर्धार प्रबोधी ॥८४॥ ऐकोनि वसुदेवाची युक्ती ॥ नारद सुखावला चित्तीं ॥ तो अभि
प्रावो परिक्षिती ॥ शुक सुखस्थिती सांगतु ॥८५॥ श्लोक ॥ शुक उवाच ॥ राजन्नेवं कृतः प्रश्नो वसुदे
वेन धीमता ॥ प्रीतः स्तमाह देवर्षिर्हरेः संस्मारितो गुणैः ॥१०॥ टीका ॥ सांगता वसुदेवाचा प्रश्न

बोलता

श्रीशुक जाला स्वानंदें पूर्ण ॥ नारदें चैतन्यघन ॥ चित्सुख जीवन मुमुक्षां ॥८६॥ शुक ह्मणे नरेंदे
वाभावो मीनला नारदाचा भावा ॥ ऐकोनि प्रश्न सुहावा ॥ तो ह्मणे वसुदेवा धन्य वाणी ॥८७॥

द्र

बोलता

परिसतां हा तुझा प्रश्न ॥ चित्सुखें प्रगटला नारायण ॥ ऐसा नारद जाण ॥ स्वानंदें पूर्ण वोसंड
ला ॥८८॥ रोमांच उठले आंगीं ॥ स्वेद दाटला सर्वांगीं ॥ आनंदाश्रु चालिले वेगीं ॥ स्वानंदरंगी डु
लता ॥८९॥ सप्रेम मीनले या श्रोता ॥ जें पूर्ण सुखावेना वक्ता ॥ तें तो जाण अवघारिता ॥ कथा सारता ॥
म्ह ताच वी नेणें ॥९०॥ ऐकोनां वसुदेवाचा प्रश्न ॥ नारद सुखावे संपूर्ण ॥ मग स्वानंदगिरा गर्जोन
काय आपण बोलतु ॥९१॥ श्लोक ॥ नारद उवाच ॥ सम्यगेतद्व्यवसितं भवता सात्वतर्षभ ॥
यत्पृच्छसे भागवतान् धर्मास्त्वं विश्वभावनान् ॥११॥ टीका ॥ नारद ह्मणे सात्वतश्रेष्ठा ॥ वसु
देवा परमार्थनिष्ठा ॥ धन्य धन्य तुझी उत्कंठा ॥ तूं भावार्थी मोठा भागवतधर्मी ॥९२॥ ज्याचा
धर्माचेनि प्रश्नोत्तरें ॥ हें विश्वचि अवघें उद्धरे ॥ हे विचारिलें तुवां बरें ॥ निजनिर्धारें हरि
जन का ॥९३॥ तुझेनि प्रश्नोत्तरें जाण ॥ साधक नि[illegible]त्तरती संपूर्ण ॥ साधकांचें नवल को

णा॥ महां पापी पावन णे होती॥ १७॥ श्लोक॥ श्रु तो नु पठितो ध्यात आ तो वानु मोदितः॥
॥५॥ सद्यः पुनाति सद्धर्मो देव विश्व द्रुहोपि ही॥ १८॥ टीका॥ भागवत ... चे निगुणें॥ येक उध धर्म
रति श्रवणें॥ येक तरति पठणें॥ येक निस्तरती ध्यानें संसार पार॥ १॥ येक श्रोत या वक्त
यातें॥ देखोनि संतोषावती निज चित्तें॥ सद्भावें भले म्हणती त्यातें॥ तेहि तरती येथें भावें गत ध
र्मे॥ २॥ हेंदेंड धरितां भागवत धर्म॥ अकर्म्याचें निर्दळी कर्म॥ अधर्म्याचे निर्दळि धर्म॥ देउनि
मोत्तम पद प्राप्ती॥ ३॥ हें न वलो नो हे भागवत धर्म॥ जो देव द्रोही दुरात्मा॥ अथवा विश्व द्रोही दु
ष्टात्मा॥ तो ही तरे हा महिमा भागवत धर्मी॥ ४॥ जेथें रिघाले भागवत धर्म॥ तेथें निर्दळे कर्माकर्म
कर्म विकर्म॥ निंदा द्वेष क्रोध अधर्म॥ आघवें विना मउनों नेदी॥ ५॥ तो भागवत्त धर्म अत्यादरा
श्रद्धेनें तुवां केला थोर॥ निज भाग्य तु अति उदार॥ परम पवित्र वसुदेवा॥ ६॥ तुसें वानु पवित्रपणा॥ त
रि पोटा आला श्री कृष्ण॥ ज्याचे नि नामें आ ज्ञि जाण॥ परम पावन तिहीं लोकीं॥ ७॥ वसुदेवा
तुझिया नामें ता॥ वासुदेव म्हणती अनंता॥ तें वासुदेव नाम स्मरतां॥ परम पावनता जग द्वय॥ ११०॥
तो स्वयें श्री कृष्ण नाथ॥ नित्य वसे तुझा घरांत॥ तुझिया ऐसा भाग्यवंत॥ न दिसे येथें मज पाहतां
॥ ११॥ श्लोक॥ त्वया परम कल्याणः पुण्य श्रवण कीर्तनः॥ स्मारितो भगवानद्य देवो नारायणो म
म॥ १३॥ टीका॥ ज्याचे नि नामें वाढे पुण्य॥ ज्याचे नि नामें तुटे भवबंधन॥ तो सद्य स्मरिला नारा ॥५॥
रायण॥ तुझेनि माझा कल्याण वसुदेवा॥ २॥ तुझा एकतां विप्रश्न॥ पूर्ण प्रगटला नारायण॥ म
ज तुझा हा उपकार पूर्ण॥ तूं परम कल्याण वसुदेवा॥ ३॥ ऐको निनोरदाचें वचन॥ म्हणे विक

अशंका

हरि ७

ल्प धरील मना। यासि पूर्वि होतें विस्मरण। आतां जालें स्मरण। वसुदेव प्रश्नें॥ २४॥ ऐसी ज्याचि वि
कल्प युक्ति। ते जाणावो निजात्मघाती॥ तो र्यिंचि उपपत्ती॥ ऐकोनि निश्चिती शुक सांगे॥ २५॥ अ
ग्निकुंडामाजि स्वयंभ असे॥ तो घृतावदानें अति प्रकाशे॥ तेवि सप्रेम प्रश्नवशें॥ सुखउल्हासे मु
कांचा॥ २६॥ सप्रेमभावार्थी मीनल्यां श्रोता॥ मुक्त हि उल्हासे सांगे कथा॥ तेथी सुखाचि सुखस्वरूपता (ल्हा)
दता॥ जाणे जाणता सर्व मी॥ २७॥ यालागिं मुक्त मुमुक्षु विषई जना॥ भागवत धर्म निवृत्तिपूर्ण॥ तोचि
वसुदेवें केला प्रश्न॥ तेणें नारद संपूर्ण सुखावला॥ २८॥ जें पूर्वपरंपरागत॥ जीर्ण भागवत धर्म (का)
सेथें॥ सांगावया नारद सुनिश्चित॥ उपपादित इतिहासु॥ २९॥ श्लोक॥ अत्राप्युदाहरंतीममि
तिहासं पुरातनं॥ आर्षभाणां च संवादं विदेहस्य महात्मनः॥ १४॥ टीका॥ ये विषईं अर्थी विदेहाचे प्रश्न
संवादि आर्षभ नवजण॥ तेहिं भागवत धर्म जो पूर्ण॥ इतिहास संपूर्ण सांगेन ऐका॥ ३०॥ ऋषभिको
ण्णसण स्त्रिमुळीं॥ त्याचि सांगेन वंशावळी॥ जन्मले ज्याच्या सत्कुळीं॥ नवां चि ब्रह्मनिष्ठ॥ ३१॥ (जाली)
॥ श्लोक॥ प्रियव्रतो नाम सुतो मनोः स्वायंभुवस्य यः॥ तस्याग्नीध्रस्ततो नाभि ऋषभस्तत्सुतः स्मृ
तः॥ १५॥ टीका॥ स्वायंभुमनूचा सुत॥ जाण नामें प्रियव्रत॥ त्याचा आग्नि ध्रि विख्यात॥ नाभी
त्याचा सुत सूर्यवंशी॥ ३२॥ त्याचा पिपासु नितांत विलासु॥ ऋषभ जन्मला वासुदेवांशु॥ मो
क्षधर्मीचा प्रकाश॥ जगिं सावकाश विस्तारिला॥ ३३॥ श्लोक॥ तमाहुर्वासुदेवांशं मोक्षध
र्मविवक्षया॥ अवतीर्णं सुतशतं तस्यासीद्ब्रह्मपारगं॥ १६॥ टीका॥ ऋषभ वासुदेवाचा अं
शु॥ ये लोकीं मोक्षधर्मि विश्वासु॥ प्रवर्तावया जगदीशु॥ हा अंशावतार॥ ३४॥ याचें

ज्यो ॥ ६ ॥

पंचमस्कंदींचरित्र ॥ सांगीतलें सविस्तर ॥ त्यासि जाले शतकुमर ॥ वेदशास्त्र संपन्न ॥ ३५ ॥ त्याहि
माजि जेष्ठपुत्र ॥ अतिशयें परम पवित्र ॥ ऐकत्याचें हि चरित्र ॥ अति विचित्र सांगेन ॥ ३६ ॥ श्लोक ॥
तेषां तु भरतो जेष्ठो नारायणपरायणः ॥ विख्यातं वर्षमेतद्यन्नाम्ना भारतमद्भुतं ॥ १७ ॥ टीका ॥
तो जेष्ठपुत्र भरत जाण ॥ तो हि नारायणपरायण ॥ अद्यापि भरतवर्ष उच्चारण ॥ त्याचेनि नावें जा
ण विख्यात ॥ ३७ ॥ नामे ख्याति केलि उदंड ॥ या लागिं यातें म्हणती भरतखंड ॥ आणि कहीप्र
ताप प्रचंड ॥ त्याचा वितंडे तो ऐका ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ सभुक्त भोगां त्यक्ते मां निर्गतस्तपसा हरिं
उपासिनस्तत्पदां विलेभे वै जन्मभी स्त्रिभि: ॥ १८ ॥ टीका ॥ तेणें दिग्मंडळ जिंतिलें ॥ समुद्रवळयां
कित राज्य केलें ॥ नानाविध भोग भोगिले ॥ जे नाहिं देखिले सुरनरिं ॥ ३९ ॥ अनकूळ स्त्रिया पुत्र
अनकुळ मंत्री पवित्र ॥ अनकूळे राज्य सर्वत्र ॥ भोगिले विचित्र नानाभोग ॥ ४० ॥ ऐसे भोग भो
गिलेया पाठिं ॥ सांडुनि वल्लयांकित राज्य सृष्टी ॥ स्वयें निघाला जगजेठी ॥ स्वहितें हृषिहरि
भजनि ॥ ४१ ॥ जे राज्य वैभव भोगिती ॥ त्यासि कदां न घे गा विरक्ति ॥ भरतें केली नवलख्याति
सेविला श्रीपति भोगत्यागें ॥ ४२ ॥ तो तेणें जन्में जाण ॥ होवों मोक्षासि अरोहण ॥ जालें जन्मां
तर कारण ॥ ते हि विंदाण सांगेन ऐका ॥ ४३ ॥ सन्निहित प्रस्तकाळिं ॥ मग सिंजळप्राशितां जे
ळीं ॥ ऐको निपंचानना चि आरोळि ॥ उठलि ते काळीं त्रासें ॥ ४४ ॥ धाकें गर्भ ॥ तिचा पडतां
जळिं ॥ भरत स्नान करिता काळिं ॥ देखोनि कृपाकळे वळि ॥ काढिता तात्काळि दयाळुत्वें ॥ ४५ ॥
मृगि नये चि परतुन ॥ मातृहीन तें अतिदिन ॥ भरत पाळी प्रतदयेन ॥ मग ममता पूर्णे वाढे

चि ते व्या ॥ ६ ॥

ली॥४६॥स्नान संध्या अनुष्ठान। करितां मृगाचि आठवण। आरंभिल्या जप ध्यान। मृगमय मन
भरताचें॥४७॥ आसनिं भोजनीं शयनीं। मृग आठवे क्षणक्षणीं। मृग न देखतां नयनीं। उठे मजब
जोनि निज ध्यान त्यागे॥४८॥ ममता बैसलि मृगापासीं। मृग मृगीसवें गेला स्वैछेसी। त्या
चा खेद करितां भरतासी। काळ अकर्षी देहांतें॥४९॥ यालागिं साच चि जाण। ममते पा
सिं असे मरण। जो निर्ममता संपुर्ण। त्यासि जन्ममरण असेना॥१५०॥ भरत तपिया थोर
आंगा। येथें काळ कैसेनि रिघे। ममतां संधि पाहो निवेगें। मृग स्मृतद्योगें पावला॥५१॥ दे
हासि येतां मरण। भरतासि मृगाचें ध्यान। तेणें मृगजन्म पावे आपण। जन्मांतर कार
ण जालें ऐसें॥५२॥ कृपेनें केला जो संग। तोचि योगिया योगभंग। यालागिं जो निःसंग
तोचि अभंग साधक॥५३॥ मृगाचें निस्मरण निमालें। यालागिं मृगजन्म पावला॥ जो
कृष्णास्मरणें निमाला। तो कृष्णाचि जाला देहांतीं॥५४॥ अंतःकाळिं जे मति। ते चि प्रा
णियासि जाण गति। यालागिं श्रीकृष्णाचि चिंति। अहोरात्रिं स्मरावा॥५५॥ परि मृगदेहिं
जाण। भरतासि श्रीकृष्णास्मरण। पुर्वि केलें जें अनुष्ठान। ते अंतर जाण कदा नेंदी॥५६॥
मागुता तिसरे निज जन्में पाहें। तो जडभरत देह लाहे। तेथ तो निर्ममत्वें राहे। तेणें तो होय
नित्यमुक्त॥५७॥ परि बहुतां जन्मां चिउणिवा। येणें जन्में काढिली बरवी। निजात्मा आ
कळुनि जीवीं। ब्रह्मपदवि पावला॥५८॥ ऋषभपुत्रो सातीं। त्यांत बंधु जाण निश्चिती

॥७॥

त्यांत ॥ जे शाश्वियेस्थिती ॥ उरल्याचीगति तेऐक ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ तेषां नवनवद्धि पंपत
योस्पसमंततः कर्मतंत्रप्रणेतारण्काशी तिद्विजातयः ॥ १९ ॥ टीका ॥ नवनव खंडप्रति
तेकेलेदेशाधिपती ॥ एक्यांसि जणाचि स्थिती ॥ कर्ममार्गिहोतिप्रवर्त्तक ॥ १६० ॥ उरले जेनव
जण ॥ सकळभाग्याचेभुषण ॥ ब्रह्मज्ञानाचेंआधिष्ठान ॥ ऐकलक्षणतयाचे ॥ १६१ ॥ श्लोक ॥
नवाभवन्महाभागमुनयोह्यर्थशंसिनः ॥ श्रमणावातरशना आत्मविद्याविशारदाः ॥ २० ॥
॥ टीका ॥ ऋषभकुक्षिकुळदीपा ॥ स्नेहेंस्मरे ॥ विंदय दीप्पा ॥ नवलिजाण स्वयंसद्रूपा ॥ सायुज्य
स्वरूपप्रकाशका ॥ ६२ ॥ आत्माभ्यासीं परिश्रमा ॥ करू निनिवरिलेकर्माकर्मे ॥ याला गिंजे
कृताश्रमं ॥ निजनिभ्रमस्वयेंजाले ॥ ६३ ॥ शद्बबोधेंसदोदित ॥ ब्रह्मज्ञानेंपारंगत ॥ शिष्यप्र
बोधिसमर्थ ॥ परमाद्भुत अतिदक्ष ॥ ६४ ॥ तेब्रह्मविद्येचेवालतेडिंबा ॥ त्याचेअवयवतेब्रह्म
कोंब ॥ तेंब्रह्मविद्यत्नेंपुर्णबिंब ॥ स्वयेंस्वयंभपरब्रह्म ॥ ६५ ॥ दशादिशायेक दोरा ॥ भरू निपां
घरूण मुनिवरां ॥ वाताव कुनिकउदोरा ॥ बांधल्लपुरा निग्रंथिरूपें ॥ ६६ ॥ आकाशाच्या
ठाईं ॥ अंबरत्व केलेनाहिं ॥ तेचि चिदांबर पाहिं ॥ येकाचिनवाही प्रावणें ॥ ६७ ॥ प्राणापा
नवळो निदोन्हीं ॥ गाठिकेलीनाभिच्याठाईं ॥ तंव जिव ग्रंथिसुटलिपांहीं ॥ तो चिनवा ॥७॥
हिकउदोरा ॥ ६८ ॥ ऐसेपरब्रह्मवैभवें ॥ निडारले निजानुभवें ॥ त्या चिंसांगेनमींनावें
यथागोरवतेऐका ॥ ६९ ॥ त्याचेनावऐकता ॥ कापतकाळपळेमागुता ॥ संसारानुघ

श

वीमाथा॥ नामस्मरतां जयाचें॥ ६९॥ त्याचि मा नामाची कीर्ति॥ ऐक सांगे नपरिक्षिती॥ त्याचे निनामें आवुडमुक्ति॥ जाणा निश्चिती भाविका॥ ७०॥ श्लोक॥ कविर्हरीरंतरिक्षः प्रबुद्धः पिप्पलायनः॥ आविर्होत्रोथ द्रुमिलश्चमसः करभाजनः॥ २१॥ टीका॥ कवि हरी अंतरिक्षा प्रबुद्ध पिप्पलायन देख॥ आविर्होत्र द्रुमिल सकटिक॥ चमस निर्दोख करभाजना॥ ७१॥ एवं नवही नामे जाण॥ याचे करिता नामस्मरण॥ सकळ पापा निर्दळण॥ हे महिमा न पूर्ण नामाचे॥ ७२॥ त्याची परम हंसस्थिती॥ सांगे नमी तुज प्रति॥ ज्याचेनि पावन होय क्षिती॥ त्याचा पावन मूर्ति परम पुण्य पूज्य॥ ७३॥ श्लोक॥ त एते भगवद्रूपं विश्वं सदसदात्मकं॥ आत्मनोव्यतिरेकेण पश्यंतो व्यचरन्महीं॥ २२॥ टीका॥ ते वेगळे दिसती नवां का॥ परि भगवद्रूपें अवघे येक॥ संतासंत जग अनेक॥ आपणा सगट येक येकत्वें पाहाती॥ ७४॥ त्यासि तत्व असंतता॥ उरली नाही सर्वथा॥ संत म्हणता यापुरता॥ भेद नये हातां चिन्मयत्वें॥ ७५॥ जग परिपूर्ण भगवंते॥ आपण वेगळा नुरे तेथें॥ तें व भगवद्रूप समस्तें॥ भूतें महाभूतें स्वयें देखे॥ ७६॥ तेही देखें देखणें॥ तेही स्वयें आपण होणें॥ होणें न होणें येणें जाणें॥ हे गिळोनि लक्षणें विचरती मही॥ ७७॥ श्लोक॥ अव्याहतेष्टगतयः सुरसिद्धसाध्यगंधर्वयक्षनरकिन्नरनागलोकान्॥ मुक्ताश्चरंति मुनिचारणभूतनाथविद्याधरद्विजगवां भुवनानि कामं॥ २३॥ टीका॥ वैकुंठ कैलास सत्य सिद्धस्थानें॥ सप्तपाताळ दिगमनें॥ एवं श्लोकोक्त चौदाही भुवनें॥ अनेच्छा विचरणे कामना रहित॥ ७८॥ त्यासि जिवी नाही विषयासक्ती॥ या लागि खुंटेना त्याची गती॥ इच्छा मात्रे गमन शक्ति॥ सुखे विचरती निष्कामें॥ ७९॥ श्लोक॥ त एकदा निमेः सत्रमुपजग्मुर्यदृच्छया॥ वितायमानमृषिभिः रजनाभे महात्मनः॥ २४॥ टीका॥ जेथें मनाचा प्रवेश नाही त्याची पायवाट ते ठायीं॥ ऐसे नवं विचरती मही॥ आले ते पाही कर्मभूमिके॥ ८०॥ मही विचरती वितंडा॥ पातले अजनाभखंडा॥ तंव विदेहाचा याग प्रचंडा॥ मीनले उदंड ऋषेश्वर॥ ८१॥ याग वेदोक्त विधीनिका॥ कुंडमंडप वेदिका॥ आवो साधूनि नेटका॥ विधान पिठिका॥

स्वेच्छा ते

सि

अतिशुद्ध॥ २॥ स्रुक्स्रुवादिपात्रसाधने॥ विस्तारूनि परिस्तरणें॥ अखंडवसोर्धारा दंडायमान॥ ऋषिमंडण होम करिती॥ ३॥ होम होतां संपूर्ण॥ पूर्णाहुती समई जाण॥ एतां देखिले नवही जण॥ दय दीप्यमान तेजस्वी॥ ४॥ श्लोक॥ ता न्ऋद्दष्ट्वा सूर्यसंकाशान्महाभागवतान्नृप॥ यजमानोग्नयोविप्राः सर्वएवोपतस्थिरे॥ २५॥ टीका॥ अमीत सूर्याचिया कोटी॥ हरपती नखतेजां गुष्टी॥ तो भगवंतां जिही धरिला पोटी॥ त्याच्या तेजाची गोष्टी अलौकिक॥ ५॥ त्याचिया अंगप्रभा॥ सूर्य लोपता हे उभा॥ जिही प्रभेसि आणिली शोभा॥ चैतन्य गाभा साकार॥ ६॥ ते भगवद्भाव वैभव॥ भागवताचें निजें गौरव॥ भक्तिचें भाग्य कां जें नव॥ ते हे जाण सर्वमूर्तिमंत॥ ७॥ नवखंड पृथ्वीचे अलंकार॥ नवनिधीचे निजसार॥

हि

नवरत्नाचें भांडार॥ ते हे साकार नवही जाण॥ ८॥ कीं ते नवही नारायण॥ स्वयें प्रगटले आपण॥ नवही नसिंह हे जाण॥ देदीप्यमान पे आले॥ ९॥ अह्मनिले असेतिन्ही अग्नी॥ उभे ठेले त्यातें देखोनि॥ हिं ते भागवत देखतीनयनीं॥ इतरां लागोनि दिसेना॥ १०॥ यितां देखोनि नवही मूर्ती॥ ऋत्वीज आचार्य उभे ठाकती॥ साउमा धावे विदेह नृपती॥ स्वानंदवृत्ती सन्मानी॥ ११॥ सवेगें घाली लोटांगण॥ सुगुरु काढी आपण॥ मस्तकीं वंदूनियां चरण॥ पूर्णादर जाण आणिता झाला॥ १२॥ श्लोक॥ विदेहस्तानभिप्रेत्य नारायणपरायणान्॥ प्रीतः संपूजयांचक्रे आसनस्थान्यथार्हतः॥ २६॥ टीका॥

नि

त्या तेजा पाहोनि भगवत्परां॥ विदेहा देहा विण अहंकारा॥ दृथोरा त्याचे पूजेसि अत्यादरें॥ स्वयें सादर पे झाला॥ १३॥ श्रध्या चरणक्षाळण॥ धूपदीप सुमनें चंदन॥ पूजा मधुपर्क विधान॥ केली संपूर्ण यथायोग्य॥ १४॥ श्लोक॥ तान्रोचमानान्स्वरुचा ब्रह्मपुत्रोपमान्नव॥ पप्रच्छ परमप्रीतः प्रश्रयावनतो नृपः॥ २७॥ टीका॥ निजांगीं ज्याचा निज प्रभा॥ आंगा आली आणि लीशोभा॥ कायब्रह्मविद्येचा गाभा॥ शोभे नवप्रभा शोभायमान॥ १५॥ निजहृदयींचे ब्रह्मज्ञान॥ परिपाकें प्रकाशलें पूर्ण॥ तेंचि निजमंडण॥ इतरभू

र

मूर्ख

षणासी नाहीं ॥१६॥ मुकुट कुंडलें कंकण । सर्वांगीं बाणलीं पूर्ण । तेणें शोभा लोपूनि मूर्खपण ॥ बाहेर संपूर्ण प्रकाशे ॥१७॥ तैसें नव्हेति हे ज्ञानघन । ब्रह्मपूर्णत्वें विराजमान । तेंत्यांसि निजांग मंडण । इतर भुषणें तेंनाहीं ॥१८॥ ब्रह्मानुभवें पूर्णत्वें पूर्ण । इंद्रियद्वारीं विराजमान । तेचि त्यांसि निज शांति भुषण । मुकुट कंकण तें तुछ ॥१९॥ मागां वोखाणिले सनकादिक । त्यासमान किं हे अधिक । ऐसा विचारितां परिपाक । त्यांया वेगळिक दिसेना ॥२०॥ त्याचि यांची ये किरिती । त्यांचि याचि येक स्थिति । त्याचि यां चि येक शांति । भेद निश्चीती असेना ॥१॥ त्यांच ऐसे हे

हा

सखे बंधू । त्यांच ऐसा समान बोधू । त्यांच्या ऐसा यां अनुवादु । सर्वथा भेदु असेना ॥२॥ तैसो

स

घे हे नवजण । आवघा येकचि ब्रह्मज्ञान । त्यांचि यांचि शांति समान । हें विदेहा संपूर्ण कळों स

सि

रलें ॥३॥ ऐसें परिपूर्णत्व जाणोनि । राजा सुखावे स्थिति देखोनि । मग अति विनित होउनि । मृदु मंजुळ वचनि विनवीतु ॥४॥ श्लोक ॥ विदेह उवाच ॥ मन्ये भगवतः साक्षात्पार्षदान्वो मधुद्विषः । विष्णोर्भूतानि लोकानां पावनाय चरंति हि ॥२८॥ टीका ॥ सार्वभौम चक्रवर्ती । देहीं अभिमानि विदेहस्थिती । तो जनक आर्षभांप्रति । अति प्रिति विनवितु ॥५॥ त्यांच भेटि सवें उलथ

देह

लें सुख । तेणें विदेहें वीणा हरिख । तेणें हरिखें करूनि देख । प्रीतिपूर्वक विनवितु ॥६॥ तुमचें सामर्थ्य पाहातां येथ । तुह्मि ईश्वर पुरुष समस्त । देहभावें तरि भगवद्भक्त । जैसे पार्षद हरिचे ॥७॥

अपुला

देवो आपण भक्त । ऐसा जो कां उपनिषदार्थ । तो साच करूनि वदार्थ । निज परमार्थ अनुवादा ॥

चि

॥८॥ शिवें शिउ चि यजिजे । हे लक्षण तुह्मां सिं साजे । ये रिहे बोल चि बोलिजे । पर बोलतें वो

जेजे ले

॥ ९॥

जे अर्थे न लभे ॥ ९ ॥ विष्णुनें स्तजीस्त्जिणें तें तुंसी पवित्र करणे। महीविख्यरायाकारणें। कृपा
कू परें दिनोद्धारा ॥ २ १० ॥ तुम्ही विचरा विश्वकरावा। परिभ्रमठिहो यत्रासितलां। आजि लाध
लें तुमचि सेवा। उद्वटें दैवा थिलो मी ॥ ११ ॥ आजि माजें धन्य देवो। आजि मासें धन्य वैभव। आ
जिमासें धन्य सर्व। हे चरण अपूर्व पावलो ॥ १२ ॥ श्लोक ॥ दुर्लभो मानुषो देहो देहिनां क्षणभं
गुरः। तत्रापि दुर्लभं मन्ये वैकुंठप्रियदर्शनं ॥ २१ ॥ टीका ॥ सकळ देहामाजि पाहो। अति दुर्ल
भ मानुष्य देहो। त्याचे प्राप्तिचा संभवो। तो अभिप्रावो अति दुर्लभ ॥ १३ ॥ सुकृत दुष्कृत समा
नसाम्य। तें पाविजे कर्मभूमी। तेंचि जें पडे विषम। तें स्वर्गगामि कां नरक ॥ १४ ॥ समान कर्मि नर

त्यासमान

देह जोडे। तरि सम बुद्धि न घडे। त्यासमानामाजि विषम गाढें। जेणें पडे तें आयिका ॥ १५ ॥
पापाचाये कमरां चिरा। पुण्य जो खणि चारा चुरा। समान आल्या तुळाभारा। ये एं जन्में न
रा पापबुद्धि ॥ १६ ॥ बाळ आणि स्रवणी। जो खिता ज्याल्या ही समान। सोन्या लागि देति ध
न। बाळु तों जाणे ने घफुका ॥ १७ ॥ येकाचें पुण्य अत्यंत थोर। पाप लाहान सान येकत्र क
रूनि जो खितां तुळाभार। समान साचार जे होय ॥ १८ ॥ ऐके निकर्मे जे जन्मती। त्यासि पु
ण्यावरि अति प्रीती। पुण्यंपाप दोनि स्तउति। तेंनित्य मुक्ति पाविजे ॥ १९ ॥ जैसया अति सू
क्ष्म संकटी। मनुष्य देहिं होय भेटि। तेथ ही अभिमानउठि। धन दारा दृष्टि विषयांचो ॥ २० ॥ ॥ ९ ॥
मनुष्य देहिचें निआयुष्य। विषया सायास करिति कैसे। परिसइ तु नि याजेसे। त्याला सावव
का राम गजळा ॥ २१ ॥ गंधर्व नगरिचीठाणि। घेतलि देवो निचिंतामणि। तेसील टक्याला

गिआटणि। विषयसाधनी नरदेहा। २२। तो जो निकल्पतरु चिंतुध्यान। त्यायासि ते वाहे नि

रान। तेथें सांक्षेपें परिले जाण। आ एक निआपण बीजें जैसि। २३। तैसे नरदेहा येउनि नि

र। करिती आयुष्याचा मातेरा। पूर्ण अवेसावा सिश्नोदरा। उपहास निद्रा कां निंदा। २४।

नित्य प्रपंचाची कटकट। सदा विषयाची खटपट। कदां आनें मिल्यांचा खटाटोप। स्वेच्छा सारि

पाट खेळणें। २२५। नाना विनोद टवाळि। नित्य विषयाचि वार्ता चाळी। त्यासि जपतां राम

नामावळि। परे दांत खिळी असंभाव्य। २६। घरा आलिया कामधेनु। दवडी दीन पासवे

न

झणोनू। तविं रामनामें उच्चारु नि। नाडला जनु नरदेहा। २७। करितां नरदेहीं अहंकार। तवं

तो देह क्षिण भंगुर। देहिं देह वतां भाग्य थोर। जे भगवत्पर भटति। २८। त्यासि भगवद्भ

अति

क्तिची अतिगोडि। त्याविरि भगवंताचि आवडि। त्याचि भेटि तै होय रोकडी। जें पुण्याचिया

कोडि तिष्टती। २९। त्याचे आवडि च्या लोभा। पालटें भगवंत आला गर्भा। दशावतारिंचि

या शोभा। जाली पद्मनाभा ज्याचेनि। २३०। ऐसें कृष्णकृपा समारंभें। जे भगवंताचे

वालभें। त्याचि भेटि तेच लाभा जे भाग्यें सुलभं स्वयें होति। ३१। निष्कामता निज दृष्टि।

अनंत पुण्यें कोट्यानकोटि। शोकडि लागति पाठोपाठि। तें होय भेटि हरि प्रियांची। ३२।

व्याघ्रसिंह्याचें दूध जोड। चंद्रामृतही हाता चढे। परि हरिप्रिया विभेटि आतुडे। हें दुर्ल

भ गाढ मनुष्या। ३३। व्याघ्रसिंह्यें दुधासाटीं। अतिसबळता जोडे पुष्टि। परि जन्ममम

रणा चि तुटि। दुधासाटिं कदां न व्हे। ३४। सणसी चंद्रामृत जो आरोगी। तो होय नित्य नि

रोगी ॥ मुख्य चंद्र क्षियरोगी ॥ त्याचे भैरत निरोगी केविं करी ॥ ३५ ॥ त्या ग्रासिंयें दुधाचे रा

॥१०॥ ति ॥ प्राणि जे अजरामर होति ॥ तेणें दुधें ज्या चि उसति ॥ ते कां मरति व्याघ्रासिं ह ॥ ३६ ॥ जे ह

रिभक्ताचि भेटि घेउ ॥ तें न बाधी संसारसांकडें ॥ जन्ममरण समुळिं उडे ॥ त्याचि भेटि आतुडे

निजभाग्यें ॥ ३७ ॥ आजि भाग्यें मीं सभाग्य पूर्णी ॥ लाधलों तुमचे दर्शनी ॥ तरि अत्यंतीक क्षे

म कोण ॥ ते कृपा करूनि मज सांगा ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ अंत अत्यंतिकं क्षेमं पृच्छामो भ

वंतो नघाः ॥ संसारेस्मिन् क्षणार्धोपि सत्संगः शेवधिर्नृणां ॥ ३० ॥ टीका ॥ म्हणे तुम्हीं निः

जंनि पाप निर्मळा ॥ तवं तुमचे निदर्शने ताकाळा ॥ नासति सकळ कैमळे ॥ ऐसे निर्मळ तुम्ही सर्वा ॥ ३९ ॥ कि

स्नान केलियां गंगा ॥ पवित्र करि सकळ जगा ॥ दर्शनमात्रें नेभंगा ॥ जन्ममरण पैं गा मग

केचें ॥ २४० ॥ तुमचे दर्शन चि कुंगा ॥ अत्यंत दाटु गीं पमा जि जगा ॥ ते गंगा हो निज पाप भंगा ॥

तुमच्या चरण संगा वांछित ॥ ४१ ॥ तिथें काय सांगा गंगेचा पडि पाडु ॥ ना हिं तीर्थ महिमे

सि पवाडु ॥ तीर्थी भव दोष अवघडु ॥ त्याचा करि निवाडु द्विदिसंगू ॥ ४२ ॥ ऐसि पवित्रता प्र

बळ ॥ दृष्टि उत्संगीं वाढवा सकळ ॥ आजि मीं जालों अति निर्मळ ॥ तुम्हिं दीनदयाळ मी

नेलेती ॥ ४३ ॥ ऐसे पवित्र आणि कृपामुर्ती ॥ भाग्यें लाधलों हे संगति ॥ सत्संगा चि नि

जख्याति ॥ सांगता श्रुति मौनावल्या ॥ ४४ ॥ ब्रह्मनि ॰धर्म नेणे निजधर्मा ॥ साधुमुखें ब्र ॥१०॥

सं ह्मत्वें ब्रह्मा ॥ त्या संगाचि महिमा ॥ अतिगरिमा निरोपम ॥ ४५ ॥ सत्संग म्हणोनि धिसमा

न॥ निधि जोडल्यां हारपे जाण। सत्संगाचें निजमहिमान। साधकां संपूर्ण सद्रूपकरी॥ ४६॥ निधि सांपडल्यां सांग। अत्यंत वाढवि विषयभोग॥ तैसा नव्हे जी सत्संग। निर्विषयसा म सुखे दान॥ ४७॥ इंद्रियावीण स्वानंद। विषयावीण परमानंद। ऐसा करिति निजबोध। अगाध साधु निज महिमा॥ ४८॥ निमिषार्ध जो सत्संग। तेणें संगें हो ये भवभंग। यालागि सत्संगाचें भाग्य। साधक सभाग्य जाणति॥ ४९॥ संतचरणि ज्याचा भावो। भावें तुष्टी संतस्व मेवो। संतसंनिधिं माया हो। संसारवावो स्वयें होय॥ ५०॥ नाना विषयवीधि। संसारें बळ लें बाधी। त्या संसारा चि अवधि। जाण त्रिशुद्धि सत्संग॥ ५१॥ दीपा चियें संगप्रासी। निःशेष कापुरा चि शांति। तैवि जालिया सत्संगति। संसारनिवृत्ति क्षणार्धें॥ ५२॥ ते तुम चि सत्संगति। भाग्य पावलों अवचिति। अत्यंत क्षेम केरारिती। प्राणि पावति तें सांगा॥ ५३॥ अत्यंत क्षेमाचें वर्म। जरि म्हण ल भागवतधर्म। त्या धर्माचा अनुक्रम। सांग सुगम सांगा जि॥ ५४॥ श्लोक॥ धर्मान्भागवतान्ब्रूत यदि नः श्रुतये क्षमं। यैः प्रसन्नः प्रपन्नाय दास्यत्यात्मानमप्यजः॥ ३१॥ टीका॥ परिसावया भागवतधर्मि। श्रवणाधिकारि असों नि आम्हि। तरि कृपा करून तुम्हि। सांगावे स्वामि सम्मूळ धर्म॥ ५५॥ नवलया धर्माचि ख्याति। सप्रेम अनुसरतां प्रिती। वश होय नियाश्रीपति। देतो वका हातीं आपणिया॥ ५६॥ अजन्मा या नामाचि ख्याति। वदन्या स्त्रिंमि रविश्रीपती। तो भागवतधर्मा प्रीती। सोसि जन्मपंक्ति भक्तांच्या॥ ५७॥ ऐवं भागवतधर्मि जाण। जो को एंही अन्यें नेराण। त्यासि तुष्टे निनारायण। निजात्मता संपूर्ण स्वयें दे

कृ रवि

ये

॥११॥

तु ॥५८॥ भागवतधर्मश्रवणार्थ ॥ मज अधिकारु नसे लयेथ ॥ तरि मी अनन्य शरणागत ॥ आणि
तुह्मिं समर्थ कृपाळु ॥५९॥ भूतदयेचें निडारलें पूर्ण ॥ तुमच्या ठाईं वोसंडे पूर्ण ॥ तुह्मिं दयानिधि
संपूर्ण ~~येथें देतु ॥५९॥ भागवतधर्मश्रवणार्थ~~ दीनोद्धारक तुमचेनि ॥६०॥ जेथें तुमचि कृपा
पूर्ण ॥ तेथें नराहे जन्ममरण ॥ सर्वाधिकारि संपूर्ण ॥ सहज जे आपण बोळगे ॥६१॥ एवं तुमचेक
पे परतें ॥ आन सामर्थ्य नाहि येथें ॥ ऐसें जाणोनि निश्चितें ॥ शरण तुह्मातें मि आलों ॥६२॥ काय
सीह्मातें पण चि लाज ॥ येथ तुमच्या कृपा मासें काज ॥ ऐसें विदेहें प्रार्थिलें द्विज ॥ चरणरज वंदु
नी ॥६३॥ ऐकोनि विदेहाचा नम्र प्रश्न ॥ संतोषले नव ही जण ॥ ते चि श्रीमुखें नारद आपण ॥ करि
निरोपण वसुदेवा ॥६४॥ श्लोक ॥ नारद उवाच ॥ एवं ते निमिना पृष्टा वसुदेव महत्तमाः ॥ प्रति
पूज्या ब्रुवन्प्रीत्या ससदस्य र्त्विजं नृपं ॥३२॥ टीका ॥ जो जगाचीस्थिति गति जाणता ॥ जो हरि
हरांचा पदियंता ॥ जो निजात्मज्ञानें पूर्णता ॥ तो जाला बोलता श्रीनारदु ॥६५॥ नारद ह्मणे व
सुदेवा ॥ विदेहें प्रश्न केला बरवा ॥ तेणें परमानंदें तेव्हां ॥ त्या महानुभावां उलथला ॥६६॥ सं
तोषोनि नव ही मूर्ती ॥ धन्य धन्य विदेहा ह्मणती ॥ त्वं जीजहि सादर परमार्थी ॥ सद्दृश्य श्रवणां
थी अतितत्पर ॥६७॥ ऐसें देउनि अनुमोदन ॥ बोलते जाले नव ही जण ॥ उत्तरें देतिल आपण ॥
नव प्रश्न विदेहाचे ॥६८॥ भागवत धर्म भगवद्भक्त ॥ माया केसि असे नांदत ॥ तिचा तरणोपाव
येथ ॥ केविं पावत अज्ञान ॥६९॥ येथ केसें असे परब्रह्म ॥ कासया नाम ह्मणिजे कर्म ॥ अव
तारचरित्रसंख्या परम ॥ अभक्तां अधम गति केव्हीं ॥७०॥ को[illegible]णयुगीं केसे धर्म ॥

॥११॥

सांगावे जि उत्तमोत्तम ॥ ऐसे नव प्रश्न परम ॥ जनकें सधर्मे पुसले ॥ ७१ ॥ ऐसें विदेहाचे प्र नव
श्न ॥ अनुक्रमें नव ह्निजण ॥ ते चि कथेचें लक्षण ॥ त्यांत प्रथम प्रश्न कवि सांगे ॥ ७२ ॥ श्लो
क ॥ कविरुवाच ॥ मन्ये कुतश्चिद्भयमच्युतस्य पादांबुजोपासनमत्र नित्यं उद्विग्नबुद्धेर
सदात्मभावाद्विश्वात्मना यत्र निवर्तते भी: ॥ ३३ ॥ टीका ॥ रायें पुसिले अत्यंतिक क्षेम ॥
तदर्थी कवि ज्ञाता परम ॥ तो अत्यंतीक क्षेमाचें वर्म ॥ भागवत धर्म उपपादी ॥ ७३ ॥ ऐक राया
नवल परि ॥ आपुला संकल्प आपणा वैरि ॥ देहबुद्धि वाढउनि शरीरीं ॥ आतिदुःक
ति भव भय ॥ ७४ ॥ जयापासि देहबुद्धि ॥ तयासि सुख नाहीं त्रिशुद्धि ॥ तो बुडाला द्वंद्व सं
धि ॥ आधि व्याधि महारोगीं ॥ ७५ ॥ जे देहबुद्धिपासिं ॥ सकळ दुःखाचि याति राशि ॥ महांभ
याचि भूतें चौपाशिं ॥ अहिर्णिसीं सांबती ॥ ७६ ॥ देहबुद्धिमाजि सुख ॥ अनुमात्र नाहीं द
ते ख ॥ सुख भाविति मंदमूर्ख ॥ दुःखजनन देख देहबुद्धि ॥ ७७ ॥ देहबुधिचे यानरा थोर क
चिंतेचा अउदरा ॥ संकल्प विकल्पा चा मान ॥ ममता द्वारा अनिवार ॥ ७८ ॥ दिपाचिमि
ळणिपासीं ॥ केवळ दुःख पतंगासी ॥ तरि अळंगूं धांवत्यासि ॥ तेविं विषयासि देह
बुद्धि ॥ ७९ ॥ ऐसि आसतां देहबुद्धि कुडि ॥ वाढवि विविध पापे गाढी ॥ तेथ महांभयें जो
डे जोडि ॥ जन्ममरणकोडि अनिवार ॥ ८० ॥ ये वढा अनिवार संताप ॥ देहबुधिपासिं म
हापाप ॥ जाणोनि धरिजो अनुताप ॥ विषइ अल्प गुंतेना ॥ ८१ ॥ धरिता विषयांचि गो

डि। भोगा वञ्जा जन्ममरण कोडि। येणे भये विषयवो संडी। इंद्रियातें कोंडि अतिनेमे।

॥१२॥ ॥८२॥ इंद्रियें कोंडि लीन कोंडति। [illegible] विषयें [illegible]ति। पुढतिं पुढति बाधूं येती। या

लागिं हरिभक्ति सांगीतलि वेदे। ८३। इंद्रियें कोंगावेन लौति। सहज राहें विषयस्थिति

भग ति। येवढ सामर्थ्य बङ्गलि। जाणनि श्चितीनपवर्या। ८४। योगी इंद्रियें जे कोंडीति। ते

भक्त लाविती भगवद्भक्ती। योगि विषय जे त्यागीती। ते भक्त अर्पिति भगवंती। ८५।

योगि विषयत्यागी ती। त्यागिता ते दुःखी होती। भक्त भगवंती अर्पिती। तेणें ते हो

तीनित्यमुक्त। ८६। हें न कळे म्हणति विकल्पका। याचि लागि येथ देखा। कायेन वाचा

त हा श्लोक। अर्पण घोकबोलिजेल। ८७। दारासुतगृहप्राण। करावे भगवंतासि

अर्पण। हे भागवतधर्म संपूर्ण। मुख्यत्वें भजनयानावें। ८८। अकराहें इंद्रियवर

ति। केंवि लागति भगवद्भक्ति। एक रायालुजप्रति। संक्षेपस्तितिसांगेन। ८९।

मनें करावें हरिचें ध्यान। श्रवणि करावें कीर्तनश्रवण। जिव्हे करावें नामस्मरण।

अ हरि किर्तनाही निरंशी। ९०। करिं करावे हरिपुजन। चरणि देवालयागमन। घ्रा

णी तुळसि आमोदग्रहण। जिहिं हरिचरणा पुजीले। ९१। नित्यत्वें निर्माल्य मिर

वेशीरी। चरणतिर्थ अभ्यांतरि। हरिप्रसाद जाव्याउदरि। स्पर्शें देखो निदुरिभ ॥१०॥

वभयपळे। ९२। यादते निस[illegible] ह्मावेजा ए। चरते नप्रेमे संपूर्ण। अखंड त्यासि श्री

साडीतानसां डी ग

५ कृष्णभजना॥ त्यासि भव बैनुं असेना॥१३॥ सकळ भयामाजि थोरा॥ भवभय अतिदुर्धर
ते ही हरिभक्ती समोरा॥ बापुडे किं करके विरोहा॥१४॥ करिता रामनाम स्मरण॥ उठौनि
पळे जन्ममरण॥ तेथ भवभयाचें तोंड कोण॥ धैर्यपण धरावया॥१५॥ जेथे हरिचरणी
भजनप्रीती॥ तेथे भवभयाची निवृत्ती॥ परम निर्भय भगवद्भक्ती॥ आमुचा मती निज
निश्चये॥१६॥ आमुचा कृतनिश्चयो प्रमाण॥ जेथे साक्षी वेदशास्त्र पुराण॥ सर्वोत्तम
ना भगवद्भजनो॥ निर्भय स्थान सर्वांसि॥१७॥ असो वेदशास्त्रप्रमाण॥ स्वमुखे बोलिला
श्रीकृष्ण॥ मी सर्वदा भक्ति आधीन॥ भक्ती प्रधान भगवद्वाक्य॥१८॥ उभवुनिया चारी बा
ह्या॥ निजात्मप्राप्तीचा उपाय॥ भक्त्याहमेकया ग्राह्या॥ बोलिला लवलाह्यां श्रीकृष्ण
॥१९॥ श्लोक॥ ये वै भगवता प्रोक्ता उपायो ह्यात्मलब्धये॥ अंजः पुंसामविदुषां विद्धि
भागवतान्हि तान्॥३४॥ टीका॥ नकरितां वेदशास्त्रविद्युत्पत्ती॥ ऐशिया अज्ञाननिजो
त्मप्राप्ती॥ सुगम जोडे ब्रह्मस्थिती॥ यालागीं हरिभक्ति प्रकाशिली देवें॥२०॥ नकरि
तां वेदशास्त्रपठण॥ जड मूढ भजनें तरले कोण॥ उन्मत्त गजेंद्र उद्धरण॥ गर्भसंरक्ष
ण परिक्षितीचें॥२१॥ अंबऋषी गर्भनिवारण॥ करावया भक्तीचि कारण॥ अहं भक्तपरा
धीन॥ स्वमुखें नारायण बोलिला॥२२॥ वनचर वानर नेणों किती॥ उद्धरले भगवद्भक्ती
आश्वले तराव्या निश्चिती॥ विवरीजांबुवंती भक्तिस्तव तरिली॥२३॥ जाणपणा अवि
वेकी केवळ॥ गोवळी गोधनें गोपाळ॥ हे ही उद्धरिले सकळ॥ कृष्णसख्यें केव
ळ अनन्यप्रीती॥२४॥ शास्त्रविरहित विवेकस्थिती॥ जारभावें श्रीकृष्णप्रीती॥ गोपी उ
द्धरल्या नेणों किती॥ अनन्य भक्ती असंख्य॥२५॥ नकरितां नाविस्पत्ती॥ सुगम पा
ये ब्रह्मप्राप्ती॥ अबळें तारावया निश्चिती॥ भगवंतें निजभक्ती प्रगट केली॥२६॥ तें हे

॥१३॥ न देवे ग

तेहें गया भागवत जाण ॥ मुख्यत्वें भक्ति प्रधान ॥ भावें करितां भगवद्भजन ॥ भक्तां जन
उधरती ॥ ७ ॥ हें भागवत कैसें नव्हे ॥ अज्ञाना लागीं निजपंथें ॥ भवाब्धि तरोनि ते त्यां भजनभा
वीं महानावें निर्माण केलि ॥ ८ ॥ भागवताचें महानावें ॥ जे रिघाले भजन भावें ॥ त्यासि भ
वभयाचे हेलावे ॥ भजनस्वभावें न लागती ॥ ९ ॥ स्त्री शूद्रादि अवघे ॥ घालुनियां ये नावे ॥ येके
चि खेपा स्वयें त्यावी ॥ भजन भावें पर तीरा ॥ १० ॥ जे आवलिता भाव बळें ॥ तो उकर्मी कर्म
क्रूर जळें ॥ स्वबोधाचे निपाणे ठाळें ॥ काढिती कवळ निजात्मरीतीं ॥ ११ ॥ वैराग्याचे निजना
वाडे ॥ आढळ बैसले चहूं कडे ॥ विषयांचे अंदोळ रोकडे ॥ चुकउनि धाउ पुढें ॥ काढिती कां
ठा ॥ १२ ॥ संचित क्रियमाणाच्या लाटा ॥ मोडे निला वितीनीट वाटा ॥ वंचून प्रारब्धाचा सां
ठा ॥ निजात्म कांठा काढिती ॥ १३ ॥ तेथें गुरुवचन साचारें ॥ सांभाळि तोडणें पुरे ॥ भूतद
येचें निदरें ॥ निज निर्धारें वोढवी ॥ १४ ॥ तव ये काये कि येकसरें ॥ काढि लिपरासर तीरें
~~विजे निर्धारें वोढवी~~ मग प्रत्याहारें तिवर सारें ॥ आत्मसाक्षात्कारें खुंटली ॥ १५ ॥ येथें
धरिला पुरें भावो ॥ तें बुडणेंचि हो यवावो ॥ मग टाकां वाजो ठावो ॥ स्वयें स्वयमेवो आपण
होये ॥ १६ ॥ येथें पोहणेयावीण तरणें ॥ प्रयासें विण प्राप्ती घेणें ॥ सुखें पायें ब्रह्म पा
वणें ॥ यालागिं नारायणें प्रकाशिलि भक्ति ॥ १७ ॥ भागवत धर्मी च्चि येस्थिती ॥ भाळि
भोळि भवाब्धि तरती ॥ सुखें पायें ब्रह्म प्राप्ती ॥ ते चि श्लोकार्थी विषद सांगे ॥ १८ ॥

॥१३॥

॥ श्लोक ॥ यानास्थाय नरो राजन्न प्रमाद्येत कर्हिचित धावन्निमील्य वा नेत्रे न स्खलेन्न प
तेदिह ॥ ३५ ॥ टीका ॥ जे श्रुतिस्मृति नेणता । भावें भजे भगवत्कथा । त्यासि विघ्न बाधक
ता । स्वप्नीं हि सर्वथा । प्रमादु न घडे ॥ १९ ॥ सद्भावेंसी सप्रेमा । आचरतां भागवत धर्मा । बाधूं न
शके कर्माकर्म । भावें पुरुषोत्तम संतुष्ट सदा ॥ २० ॥ श्रुतिस्मृति हे दोन्ही डोळे । येणें
विण ते जे आंधळे । तेही भजनीं धांवतां भावबळें । पडेना आडखळे सप्रेमयोगें ॥ २१ ॥
प्रेमेंविण श्रुतिशास्त्र ज्ञान । प्रेमें विण ध्यान पूजन । प्रेमें विण श्रवण कीर्तन । वृथा जाण
नृपनाथा ॥ २२ ॥ माता देखोनि प्रेमभावें । बाळक डोळे झांकुनि धांवे । ते धांव सर्वे झेलि
तां पावे । अति सद्भावें निजमाता ॥ २३ ॥ तैसा सप्रेम जो भजनभक्त । त्याचा [illegible]जना सर्वे भ
गवंत । भुललासे चाले स्वानंदयुक्त । स्वयें सांभाळीत पदोपदीं ॥ २४ ॥ ऐसे आचरतां भागवत
धर्मी । बाधूं न शके कर्माकर्मी । कर्मोसि ज्याचि आज्ञा नेमी । तो पुरुषोत्तम भजनामाजी ॥ २५ ॥
ऐसा भागवतधर्मी गोविंदु । तुष्टला सर्वे चाले आनंदकंदु । तेथें कैंचे स्पर्शे विधीनिषेधु ।
भक्तां प्रमादु कैंचा न बाधी ॥ २६ ॥ जेविं कां स्वामीचिया बाळा । अवरोधन करवे द्वारपाळा ॥
तेविं भागवतधर्म भजनशीळा । कर्मसंधी आगळा बाधूं न शके ॥ २७ ॥ ज्यासि भगवद्भजनीं
विश्वास । विधिनिषेध त्याचा दास । देखोनि निजभजनविलास । स्वयें जगन्निवास सु
खावे ॥ २८ ॥ भागवतधर्में राहे कर्म । तवं तवं सुखावे पुरुषोत्तम । सप्रेम भक्तां बाधी के

॥ १४ ॥

र्म ॥ हा स्वधाश्रमभ्रांता सी ॥ २९ ॥ कर्मकरूं पावे प्रमादु ॥ तवं प्रमादिं प्रगटे गोविंदु ॥ याला
गीं विधी निषेधु ॥ न सके बाधूं हरिभक्तां ॥ ३० ॥ अजामेळा कर्मबाधा ॥ यम पासीं बाध
तां सुबद्धा ॥ तेथ प्रगटो निगोविंदु ॥ केला अतिशुध नाममात्रें ॥ ३१ ॥ स्वधर्मकर्म लेचि
दोहिं ॥ निजसत्ताभावें करूनी ॥ जो पहुडे भजनसुखासनि ॥ तो पडे तेदंडणी स्वधर्म

अ

कर्मा ॥ ३२ ॥ भजनप्रतापें सत्ता लक्षणीं ॥ स्वधर्मकर्मा ऐसें दंडणें ॥ वर्णाश्रमाचा ठावो
संपूर्ण ॥ लौकिक रणे कर्मीची ॥ ३३ ॥ एवं भागवतधर्म जे सेवकां ॥ स्वधर्मधर्म त्यांचे कें
तेरा हों न सके त्या सन्मुख ॥ मां के विंबाधक लेउंरा केला ॥ ३४ ॥ केसे केसे भागवतधर्म
के विंभगवंति अर्पे कर्मी ॥ तें अतिगुह्य उत्तमोत्तम ॥ निजभजनवर्म ऐकरावा ॥ ३५ ॥
॥ श्लोक ॥ कायेन वाचा मनसेंद्रियैर्वा बुद्ध्यात्मना वानुसृतः स्वभावात् ॥ करोमि यद्यत्स
कलं परस्मै नारायणा येति समर्पयेत्तत् ॥ ३६ ॥ टीका ॥ हेतुक अथवा आहेतुक ॥ वे
दीक लौकिक स्वभाविक ॥ भगवती अर्पिसकळिक ॥ या नांव देंख भागवतधर्मी ॥ ३६ ॥
उदकीं तरंग अनिवपळ ॥ जिकडे जाय तिकडे जळ ॥ तैसें भक्ताचें सकर्म सकळ
अर्पितां काळ भगवंतीं ॥ ३७ ॥ ये श्लोकिचें व्याख्यान पहिलें मानासिक अर्पण
पाठिं इंद्रियबुध्धी अभिमाना ॥ कायीक जाण श्लोकांतीं ॥ ३७ ॥ भागवतधर्माचि

॥ १४ ॥

निजात्मस्थिती ॥ मन बुधि चित्त अहंकृती ॥ आदिकरूनि इंद्रियवृत्ती ॥ अर्पिति भगवंतीं ते
राया ऐकें ॥ ३९ ॥ बाधूं न सके स्वधर्मकर्मीं ॥ ऐकशा यात्यांचे वर्मीं ॥ मनीं प्रगटला पुरुषोत्तम ॥ अ
तिनिःशीम निजबोधें ॥ ४० ॥ ऐसा निसंकल्पविकल्पा ॥ आघवे जाले भगवद्रूपा ॥ याला
गीं भक्ति निष्पापा ॥ सत्यसंकल्प हरिदास्या ॥ ४१ ॥ जें विबुधि बळाचें खेळ ॥ राजा प्रधान
गजदळ ॥ अवघें काष्टचि केवळ ॥ तेविं संकल्प सकळ भगवद्रूप ॥ ४२ ॥ जो जो कल्पना
कामिकाम ॥ तो तो होय आत्माराम ॥ तेथ भजनाचा संभ्रम ॥ अतिनिःशीम स्वयें वाढे
॥ ४३ ॥ जाग्रति सुषुप्ति आणि स्वप्न ॥ तीहि अवस्था होय भजन ॥ जेथ कां अखंड अनुसं
धान ॥ निजबोधें पूर्ण टसावें आंगीं ॥ ४४ ॥ मना होतां समाधान ॥ समाधानें अभिन्न
भजन ॥ पूर्ण बाणलें अनुसंधान ॥ ध्येय ध्याता ध्यान समरसें भजे ॥ ४५ ॥ तुर्या सा
क्षी उन्मनी ॥ याहि ला विल्या भगवद्भजनीं ॥ जव वरि अवस्था पणी ॥ आप आपण
मुकला नाहिं ॥ ४६ ॥ ऐसा भावनेवीण उपजे भावो ॥ तो तात्काळ होय देवो ॥ मग अर्पणाचा
न लवलाहो ॥ अर्पितां पाहा हो स्वयें होतां ॥ ४७ ॥ स्वरूपें मिथ्या केलें स्वप्न ॥ जाग्रति सो
लूं न काढिलें ज्ञान ॥ निवडूनि सुषुप्ति सुखसमाधान ॥ तिहीं ते परिपूर्ण येकत्र केलें ॥ ४८ ॥
तये स्वरूपीं सगळें मन ॥ स्वयें विकी निजात्म आर्पण ॥ तेथिंचें सुख समाधान ॥ भ
क्त सज्ञान जाणतिस्वयें ॥ ४९ ॥ या परि मानसिक जाण ॥ सहज स्वरूपीं होय अर्पण ॥

॥१५॥ क

आतां इंद्रिय समर्पण॥ होय तें लक्षण ऐक राया॥ ३५०॥ दीपला विजे घराभीतरी॥ तो विश्र का गवाक्षद्वारीं॥ तविं मनि प्रगट जो श्रीहरी॥ तोचि इंद्रियांतरि भजनानंदु॥ ५१॥ तिविं इंद्रिय व्यापार॥ सांगीजे तीस विस्तर॥ स्वभाविं इंद्रिय व्यव्हार॥ भजन परपर ब्रह्मी॥ ५२॥ जव जव दृष्टी देखे दृश्यातें॥ तवं देवो चि दिसे तेथें॥ या परि पैं दर्शनातें॥ अर्पि भजना संत दृष्टीच्या वीरा यो॥ ५३॥ दृश्य द्रष्टा आणी दिठि॥ देखतां तीनी येक वृटि॥ सहजीं ब्रह्मार्पणीं त्रिपुटि॥ भक्त जग जेठि या परि अर्पि॥ ५४॥ दृष्टी प्रकारीं दृश्य पणे॥ तोचि दृष्टि माजि होय देखणें॥ ऐसें नेअभिन्नपणें॥ दर्षना र्पणे भजे भक्त॥ ५५॥ हे येक पणि ती निभाग॥ तिहींमाजि येक आंग ऐसें जें देखणें चांग॥ त्याचें अर्पण सांग सहजें अर्पी॥ ५६॥ नाना पदार्थ ओंजळें॥ नीच नवे देखति डोळे॥ परि अर्पणाचें सोहळे॥ निजात्ममेळें अर्पिती स्वयें॥ ५७॥ या परि दृष्टीचें दर्शना॥ भक्त करिती ब्रह्मार्पणा॥ आतां श्रवणाचें संपूर्ण॥ अर्पितें लक्षण ऐक राया॥ ५८॥ जो बोलतें बोलविता॥ तो चि श्रवणीं जाला श्रोता॥ तोचि अर्थावबोध जाला जाणता॥ तेथ ब्रह्मार्पणता सहजचि॥ ५९॥ शब्द शब्दवें जंव उठि॥ तंव शब्दु विता पाठि पोटीं॥ तेणें अक्षरीं मं भजन उठि॥ ब्रह्मार्पणीं मीठि श्रवणीं पडे॥ ३६०॥ शब्दु बोला संवे अर्थ वाढि॥ तंव शब्दविता घे शब्दाची गोडि॥ तेणें हरी भजन आवडि॥ स्वयें उठि गाढि श्रवणार्पणीं॥ ६१॥ शब्दु जव कानि पडे॥ तव शब्दार्थे भजन वाढे॥ बोलविता च्या आंगा घडे॥ अर्पण उघडें करि तचि बोला सिं बोलविता॥ त्यासि दृढ केलि येकात्मता॥ ते भजन चढे श्रवणाच्या हाता॥ ब्रह्मार्प

॥१५॥ सि ६२॥ पर जो सं

एता निजयोगें॥ ६३॥ संदुर स्वन पडतां कानीं॥ मनाचें मन पण विसरे मनीं॥ तें श्रिश्रवण
ब्रह्मार्पण॥ भगवद्भजनीं सार्थक तप॥ ६४॥ श्रवणें चि यापरि श्रवण॥ करित उठिले ब्रह्मार्प
ण॥ हेतुरहीत भगवद्भजन॥ स्वभावें जाण स्वयें होये॥ ६५॥ भजनें तुष्टला जगन्निवास॥ हो
ये वासाचा निजवास॥ मग घ्राणद्वारा परेश॥ भोगि सुवास ब्रह्मार्पणेंसीं॥ ६६॥ मग नाना सुवा
पण सपरवडि॥ जो सुमनासुमनें जोडि॥ तो घ्राणत्वें घ्राण होय आवडि॥ ब्रह्मार्पण परवडि निज व
भोग अर्पी॥ ६७॥ वासासि अवकाश होय आपण॥ घ्राणि ग्राहकपणें जाण॥ तो भोगे चि
जे स्वयें संपुर्ण॥ कृष्णार्पण स्वयें होतु॥ ६८॥ रसना रससेउं जाये॥ मग रसनेमाजि येउनि रा
भोग हे॥ तंव रसस्वाद देवो होये॥ ब्रह्मार्पणं पाहे रसें भोगी॥ ६९॥ जे जे रसना सेवि गोडि॥ तें तें हरि
रुपें धरु पुढि॥ स्वा दायेउ निगोकडि॥ ब्रह्मार्पण परवडि निज भोग अर्पि॥ ७०॥ रसु रसना
रसस्वाद॥ त्रिविध भेदें निज अभेद॥ रस सेवनि परमानंद॥ स्वानंदकंद वोसंडे॥ ७१॥ कडुव
ट मधुर नाना रस॥ रसनासि विसावकाश॥ परि तो अवघा ब्रह्मरस॥ स्वादिं सुरस परमान
द॥ ७२॥ यापरि रसि रसना॥ भोगी रातलि कृष्णार्पणा॥ आतां स्पर्श विषय रचना॥ अर्पे ब्र
शया ह्मार्पणा तें ऐकें॥ ७३॥ स्पर्श घेयिजे निज देहीं॥ तंव देहीं च प्रगटे विदेही॥ मग स्पर्शि जे जे
काहीं॥ तो तो भोग पाहि ब्रह्मार्पणें उठी॥ ७४॥ स्पर्शा स्पर्शे जें स्पर्शिजे॥ तंव स्पर्श वयाना
टळे दुजें॥ तेणें येकपणाचे निर्व्याजें॥ कृष्णार्पण वोजें भजन प्रगटे॥ ७५॥ तेथ जो जो
घेयिजे पदार्थु॥ तो तदर्थें होय समर्थु॥ तेणें विभजने परमार्थु॥ निज स्वार्थु निज भक्तां॥ ७६॥

॥१६॥

घ्यावया कारणें देवो जाय । तवं देतां भजनें केसें पाहें । देतें घेते दान स्वयें । देवोचि होय निजांगें ॥ ७७ ॥
जेउतें जेउतें चालती पाय । तों तों मार्ग देवोचि होय । मग पाउला पाउलीं पाहें । निजभजन होये
ब्रह्मापणेंसीं ॥ ७८ ॥ चरणा आचरणाची गति । तो चि निजांगें क्षीती चीक्षीती । चालतां तेस
याचियुक्ति । सहजें ब्रह्मस्थिती निजकर्मअर्पण ॥ ७९ ॥ बोलबोलवीतें याबोलीं भेटी । बोलणें
लाजे साचियेदृष्टी । ते लाज गिळुनि बोलउठी । निजभजन पुष्टि ब्रह्मापणेंसीं ॥ ८० ॥ शब्दु माव — शि
ळे निःशब्दीं । निःशब्दें चि बोलीं शब्दीं । ते चि अर्पणाची विधी । जाण त्रिशुद्धि समर्पितें नसीं — जें
॥ ८१ ॥ बोलबोलवितां बोला आंतु । तो चि बोल अर्पणासि चियेतु । ऐसा शब्दें चि भजना
थुं । प्रगटे परमार्थु ब्रह्मार्पणें सीं ॥ ८२ ॥ ऐसा मनें कर्म वचनें । जो दाटावला भगवद्भजनें ।
ते चि भजन अभिमानें । निज निर्वाणें दृढ धरिलें ॥ ८३ ॥ तरंग समुद्रा आतौता । म्हणें मा म्हेनि मे
घे तलवत्तां । जगातें निववितां जिववितां । तृषा हरितां चातकांची ॥ ८४ ॥ माझेनि सर्वे पिकती — सस्ये
माझेनि सरिता उथळती । मा गुसामाझ्या मज मिळती । समरसती सिंधुलें ॥ ८५ ॥ ते विमु
क्तीं चपुर्णपणें । पावोनि भजे अभिमानें । त्याच्या भजनाचें लक्षण । सावधान अवधारा
॥ ८६ ॥ म्हणे मीं सकळलोककर्त्ता । कर्म करूनि केअता । अकर्ता मीं सर्वभोक्ता । नित्य भो — अ
क्ता मीं येक ॥ ८७ ॥ सकळलोकीं माझि सत्ता । सकळीं सकळ मीं नियंता । सकळ सकळ ॥१६॥
त्वं प्रकाशिता । काळादि मीं शास्ता कळिकाळाचा ॥ ८८ ॥ सकळ भूतीं मीं येक । मींचि
व्याप्य व्यापक । जनिता जनिविता जनक । न होनि अनेक जगद्रूप मीं ॥ ८९ ॥ मीं देवांचा

आदिदेवो। देवींदेवपणा माझाचि भावो। म्ययामाजिमींअजव्ययो। अक्षरींअक्षरभावो। माझेनिआंगीं॥ ३९॥ ईश्वरीं जेजेंसत्ता। तेतेमाझी समर्थता। भगवंतीभगवंतता। जाणतत्वतांमाझेनि॥ ९१॥ मींआदीचीअनादिआदि। मींसमाधीचिनिजसमाधी। निजशुधिसिमाझेनिशुधी। यापरीं त्रिशुधीअभिमानापरा॥ ९३॥ मींआपलेपेंआप। मींप्रकृतिपुरुषाचाबाप। स्वइछिचेनेचासंकल्प। निर्विकल्पमाझा॥ ९४॥ मींअजन्माजन्मो निजजन्मा। मींअनकर्मीकर्मो निकेर्मो। माझेनियोगें पुरुषोत्तमें। पाविजेमहीमेउत्तमोत्तमाची॥ ९५॥ स्वछिंदु माझेंआंग। विछिंदुमीविचांग। नेहा निमींतिनीभाग। आनंदेनिर्व्यंगतोचिमी॥ ९६॥ माझेनिसूर्येदृष्टीडोळसा। मजमाजिचिदाकाश। माझेनिआंगेजगन्निवास। सावकाशजोनांदतु॥ ९७॥ अजाअजाअजपणेंमीअज॥ निःशेषनिर्बिजामीबीज। माझेनिजंगीसीनिज। निजभोजस्वयेस्वयेनांदे॥ ९८॥ अधिष्ठानामजमाजि। आदिवासु मीजगदीशाचा। पूर्णईश्वरु मीपरमपुरुषाहीपुरुषु। परेषापरेषुमीचिमीस्वयें॥ ९९॥ असंतमाझेनिसंतहोय। अचिद्माझेनिचिद्रवता है। निरानंदासिपाहे। आनंदहोयनिवोहा॥ ९९॥ मीसकळसिद्धीचीनिजसिद्धी। मीसर्वांगदेखबुद्धीचीबुद्धी। मोक्षह्मणणे तेंहीउपाधी। जो पात्रिशुद्धीमाझेनि॥ १००॥ मीसाचारनिजधर्मी। मजमाजिब्रह्मविसरेकर्मी। ब्रह्मसमाधीचेपरब्रह्म। निजनिजमर्मी चिमी॥ ३॥ हरिहरनिजनिर्धारी। हेचिमाझेअंशधारी। मीदशावतारीचाअवतारी। माझीनिजथोरीमीहीनेणो॥ २॥ ऐसेयानानाविवंचना। अभिमानुभजेभगवद्भजना। ब्रह्माहमस्मि ६२ भावना। आपणाआपणापूर्णत्वेअर्पि॥ ३॥ ब्रह्माहमस्मितुसधेवचन। येअहंतेनामभगवद्भजन। मद्भक्ततद्रूपहोउन। भजेअभिमानब्रह्मार्पणेसी॥ ४॥ जीवेघालूनिपूर्णतां तू। जेजेअभिमानकल्पितु। तेंतेंसाचचिस्वयेंहोतु। तेंहीपूर्णत्वेअर्पूनिजपूर्णत्वी॥ ५॥

कारि

चा

णे
नि

प्रमा

अ
न
तो
नि
माझेनि

सांडुनि देहबुद्धिचा केरु। भजने उठिला अहंकारु। तो अपरोक्ष निज साक्षात्कारु। पावोनि ॥१८॥
पुर्ण निर्धारु पूर्णत्वें वर्ते। ६। म्हणोनि मन नामी मनन। स्मरणामी चि नित्य स्मरण। चिंता
स्मीं निज चिंतन। चेत्य धर्मे वीण सर्वदा। ७ ज्या चि सहसा प्राप्ति न के। ते ते निज चिंता चिं
ता वें। तव अप्राप्ति ... चि ... प्राप्ती पावें। चिंता निजानुभवें सहजे भजन। ८ ते व्हां निश्चि
ती तें जें जें चिंती चित्त। ते हे स्वयें चि होय समस्त। या प्रतीं चित्त भजत ब्रह्मार्पणायु ... त निज बो
धें। ९ ना थिलें चिंतीत अति चिंता। आ थिलें चिंतिते निश्चिंतता। अथि ना थी सांडिली
चिंता। सहजें न भजता भजन होये। ४१०। चित्त चिंतां आणि चिंतन। या तिहीं जाले समाधा
हि न। ते समाधान न करुं छाापेण। सहजि संपूर्ण स्वयें होये। ११। ऐसें या भगवद्भजन विधि। चि
भजन सिद्ध जालि बुधि। ते सकळ कर्मी समाधि। जाण त्रिशुधी स्वयें जाली। १२ कर्मा
चरणीं समाधि। म्हणत्या चि ठकलि बुधि। ते समाधिने न करु त्रिशुधी। जाणा विनु सधी
ना मूर्छा आलि। १३। ताटस्था नाव समाधी। येक म्हणती न करु कधीं। ते पावले नाहिं निजात्म
बुधि। जाण त्रिशुद्धि विदेहा। १४। ताटस्त्या पासुनि उठिला। तें तो समाधीसि मूकला॥
ते व्हां येक देशिं भाव जाला। मंद ही या बोला न मनति सत्य। १५ समाधि आणि ये
क देशिं। बोलतां बोलणें येला जे सी। सत्य मानीती ते शाद्ध पिशीं। शुधस्वरूपा त्रि ॥१८॥
अनोळख। १६ येथ प्राचिन अति समस्त। ते मुख्य आणोनि करितट स्त। वोस्तुनि
चालुते तं समाधिस्त। जाण पां निश्चीत वसिष्ठादिक। १७ पाहां पां देवर्षि नारद। विनो
मुनि

न

दिं मोडे समाधिबोध। याज्ञवल्कीचा समाधिसमंध। ऋषीप्रसीध परिक्षा केलि। १८। स्वरूपदे खों निमूछित जाला। तो आपणीया आपणा तरला। स्वयें तरा निज नउधरीला। तो बोधप्रकाशिला शुक वामदेवें। १९। या लागिं समाधि आणि उथान। या दोहिं अवस्था सहीत जाणा। बुद्धि होय ब्रह्मार्पण। अखंड त्वें पूर्णपरम समाधि। ४२०। अर्जुना देउनि निज समाधि। संवेंचि घातला महायुधि। परि तो कष्टा रुपा निधि। ताटस्स त्रिशुधि न दोंस्य वें। २१। सकळ कर्मी समाधि। हे सद्गुरु विबोधि बुद्धि। तरि युधिहि त्रीशुधि। निज समाधिन मोडे। २२। बुधी आकळलें परब्रह्म। ते अहेतुक चाले कर्म। हे त्रिबुधिचें अर्पण परम। इतर तो भ्रम अनुमानें होमें। २३। स्वरूपीं दृष्टि निरावधी। अनविछिन्न समबुधी। कर्माकर्मि भज्ञानन बाधि। ते परम समाधि तीनाव। २४। निःशेष देहींची गेली देहबुधी। स्वरूप स्वरूप पणें फुंजनु स[illegible]धी। कर्माकर्मी [illegible]ज्ञान बुधी। ते परम समाधि निदेशा। ४२५। ते स्वरूपीं निरावधी। भजन सिळ जालि बुद्धि। ते परम समाधि निदुर। ४ ते सकळ कर्मि समाधि। निजा पैं णाविधी स्वयें जालि। २६। जेथ रीमली मरणाचि अवधी। ते जाणावी परम समाधि। समाधि घेणें ते देहबुधी। काष्ट ते त्रिशुधी मूर्छीत प्राय। २७। मना सिठाउके न सो। इंद्रियां व्यापार तरि दिसो। कर्म निपजे जें जें ऐसें। ते जाण अपैसें कायिक। २८। श्वासोश्वासाचे परिचार। कां निमिषोन्मिषाचें व्यापार। ते हि नारायण परा केले साचार निज स्वभावें। २९। सार खेरचें कां नलें प्रोढ। तें देठा कां ठेनसीं सर्व गोड। ते विश इंद्रिय कर्मी रूढ। ना मूढ स्वाधीह सर्व ब्रह्मार्पण ब्रह्मी। ४३०। तरि देह गेहे वर्णाश्रमे। स्वभावा आलीजे जें कर्मी। तें तें आचरे निज धर्मी। पूर्वानुक्रमें अनुहं कृति। ३१। कर्म कला पुआ घवा॥

न

न

आत्कृनिआणिगोरवा ॥ परिकर्तेपणाचि यागावां ॥ अहंभावास्पर्धीना ॥ ३२ ॥ मजपासुनिजालें
॥१९॥ सत्कर्म ॥ माझाआत्यारअतिउत्तम ॥ त्यांनिरसिलेमरणजन्म ॥ हास्वभावदेहधर्म [illegible] टोचिनेणे ॥ ३३ ॥ उ
देहसंगेतरिवर्तणें ॥ परिदेहधर्मधरूनेणें ॥ देहस्वभावलक्षणे ॥ ब्रह्मापणे विचरती ॥ ३४ ॥ देह
चि धर्मीचानुठीफांटा ॥ ज्ञानगर्वीचानचढेताठा ॥ यालागीसहजभजनामाजिवंटा ॥ जालातोपूं चि
ठअनहंकृती ॥ ३५ ॥ यापासूनिजेजेंनिपजे ॥ तेतेंदेवाअर्पणेमाझेंरवाजें ॥ यालागीब्रह्मापण
वोजे ॥ स्वभावसहजेंनार्पितांअर्पिती ॥ ३६ ॥ परिसाचेकसवटिवेरा ॥ जेंजेंलागेतेतें[illegible]पंधरें ॥ त साडे
विंजेजेनिपजेशरीरें ॥ तेतेंरवरेंपरब्रह्म ॥ ३७ ॥ त्याचाखेळतेंचिमांहांपूजन ॥ त्यांचीबडबडतेंचि
श्रीयस्तवन ॥ त्यांचेस्वभावचिध्यानंदघन ॥ श्रीनारायेणसुखावो ॥ ३८ ॥ तोजेउतिवासपाहे ॥ अ
वंडिदेवातेंउतारोहे ॥ मगपाहेअथवानपाहे ॥ तरिदेवोतिस्वयेंस्वभावेंदिसे ॥ ३९ ॥ तयासिचाले
तांमार्गे ॥ तोमार्गहोईजेश्रीरंगे ॥ तोदेवात्यादांदावतिवेगें ॥ चालेसवोमेलुटलुट ॥ ४१ ॥ ऐसेंकर्म
स्वभाविक ॥ तेंब्रह्मापणअहेतुक ॥ यानांवभजननिर्दोख ॥ भागवतधर्मदेखयाचेनीशृत्या ॥
॥ ४१ ॥ स्वभाविकजेंवर्तणें ॥ तेंसहजेंहोयब्रह्मापण ॥ यानांवशुद्धआराधन ॥ भागवतधर्मपू
र्णयानांवराया ॥ ४२ ॥ यापरिभगवद्भजनपंथा ॥ भयनाहिंगासर्वथां ॥ अभयपुसिलेनृपनाथ ॥
तेजाणतत्वताभजनहोय ॥ ४३ ॥ यथभयाचेंकारण ॥ रायातूंम्हणसीकोण ॥ तेसांगेनसा
धारण ॥ ऐकश्रवणसौभाग्य [illegible] निधी ॥ ४४ ॥ श्लोक ॥ भयंद्वितीयाभिनिवेशतःस्या
॥१८॥ दिशादपेतस्यविपर्ययोस्मृतिः तन्मायया तो बुध आभजेत्तंभक्त्यैकयेशंगुरुदेवता
त्मा ३७ टीका आत्मापूर्णत्वेंसर्वैत्रयेक ॥ तेंजोम्हणेमींवेगळादेख ॥ तेंचिअज्ञानभ
थे
के

यजनक दुःखदायक अतिदुर्धर ॥ ४५ ॥ भयाचें दृढ मूळ अज्ञान ॥ याचें निवर्तक मुख्य ज्ञान ॥
तथें कां लागलें भगवद्भजन ॥ ऐसा ज्ञानाभिमान पंडितां ॥ ४६ ॥ एके राया येथिंचे अर्थीं ज्ञाना
सि कारण कृष्णभक्ति ॥ हा कृत निश्चयो आमुचा चीती ॥ तरि उपपत्ति अवधारीं ॥ ४७ ॥ अज्ञाना
चें मूळ माया ॥ तें ब्रह्मादिकां न ये आया ॥ गुणमंडी लागली प्राणियां ॥ जाण तें राया अतिदुस्तर
॥ ४८ ॥ तें मायेचें मुख्य लक्षण ॥ स्वस्वरूपादि आवरण ॥ होतां जें जें स्फुरे स्फुरण ॥ मूळमाया जा
णती नाव ॥ ४९ ॥ ब्रह्म अद्वय लवे परिपूर्ण ॥ तें स्वस्वरूपीं स्फुरे जें मीपण ॥ तेचि मायेचें जन्म
स्थान ॥ निश्चयें जाण नरपनाथा ॥ ५० ॥ तें मायेच्या निजपोटीं ॥ भयशोक दुःखाचिया कोटी ॥
ब्रह्मादि शिवाचे लागे पाठीं ॥ इतरांच्या गोठी त्या कोण ॥ ५१ ॥ ते महामायेचि निवृत्ती ॥ करावया

स्वये

दृढ गी भगवद्भक्ती ॥ श्रीकृष्णाये चि अर्थी ॥ बोलिला अर्जुनाप्रति श्रीगीते माजी ॥ ५२ ॥
॥ श्लोकार्धः मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते ॥ टीका ॥ माया तारिजे भगवद्भक्ति
भगवद्भजनें ती निरसती ॥ आन उपाय तेथें न चलती ॥ भक्तिसुखें तरती हरीमाया ॥ ५३ ॥
हरीची माया हरिभजनें ॥ हरिभक्ति सुखें चितरणें ॥ हें निज गुह्य अर्जुनाकारणें ॥ स्वयें
श्रीकृष्णें सांगीतलें ॥ ५४ ॥ मायेचि हेचि निज पुष्टि ॥ स्वरूपीं विमुख करि दृष्टि ॥ द्वैतभावें
अत्यंत लाठी ॥ भ्रमाचि त्रिपुटी वाढविसदा ॥ ५५ ॥ भयाचें [illegible] जन्म द्वैतभान ॥ द्वैता बीज

कृ

न कमाय जाण ॥ मायानिवर्तक ब्रह्मज्ञान हें संत सज्ञान बोलती ॥ ५६ ॥ तें सभ्रह जे ब्र
ह्मज्ञान तें भक्तिचे पोसणें जाण ॥ न करितां भगवद्भजन ॥ ब्रह्मज्ञान कधीं नुपजे ॥ ५७ ॥
जरि जाले वेदशास्त्रसंपन्न ॥ तिहीं न करितां भगवद्भजन ॥ मायानिवर्तक ब्रह्मज्ञान ॥

॥ १५ ॥ श्री

त्यासी हीं जाण कदां नुपजे ॥ ५८ ॥ जे शब्दज्ञानाची विस्मृती ॥ दृढ गी होय लौकीक स्थिती ॥ मायानि
वर्त्तकैं अज्ञान प्राप्ति ॥ न करितां हरिभक्ति कदा नुपजे ॥ ५९ ॥ हरिगुणाचीं रसाळ कहाणी ॥ ते ब्र
ह्मज्ञानाचि निजजननी ॥ हरिनामाची निजगर्जनी ॥ जीव घेवोनि माया पळे ॥ ६० ॥ माया पळतां
पळों न लाहे ॥ हरिनाम धाकें विरोनि जाय ॥ यालागीं हरिमाया पाहे ॥ बाधूं न लाहे हरिभक्तां ॥ ६१ ॥
नामाचि परम दुर्धर गती ॥ माया साहों न सके निजशक्ति ॥ हरिभक्त माया सेवें तरती ॥ यालागीं
श्रीपति बोलिला स्वयें ॥ ६२ ॥ सायुज्यादि च्यारि मुक्ति ॥ अंकीं वाढवी भगवद्भक्ती ॥ ते न करितां अ
नन्य गती ॥ शास्त्रज्ञा मुक्ति ना तुटे कदां ॥ ६३ ॥ हरिभजनीं जे विमुख ॥ त्यासि सदां द्वैत सन्मुख ॥ म्हा
भयेसी दुःखदायक ॥ प्रपंचें दुःख दृढ वोढी ॥ ६४ ॥ जेवीं येकाये कीं दिग्भ्रम पडे ॥ तो पूर्वे म्हणे पश्चि
मेकडे ॥ तैसें वस्तु विमुखें वाढे ॥ अंती गाढें मिथ्याद्वैत ॥ ६५ ॥ द्वैताचियें भरवारें ॥ फुटति संक
ल्प विकल्पाचे धुमारे ॥ तेथें जन्ममरणाचे निपुरे ॥ बुडे येकसरें ब्रह्मगोळ ॥ ६६ ॥ जन्ममरणाचि
वोढी ॥ नाना दुःखाचिया कोडी ॥ अभक्तें सोसीती सांकडीं ॥ हरिभक्तां वारि स्वप्नीं ही न लगे ॥ ६७ ॥ ते
भक्तिचें अगाध महिमान ॥ तेथें रिघेना भवबंधन ॥ तें करावया भगवद्भजन ॥ सद्गुरुचरण सेवावे
॥ ६८ ॥ निजशिष्याची मरणचिंता ॥ स्वयें निवारि जो वस्तुता ॥ तोचि सद्गुरु तत्वतां ॥ येर ते गुरु तो मंत्र
तंत्रोपदेशीं ॥ ६९ ॥ मंत्र तंत्र उपदेशिते ॥ गुरु घरोघरीं असती ते ॥ जो मेळवि सद्वस्तुते ॥ सद्गुरु त्यातें
श्रीकृष्ण मानि ॥ ७० ॥ गुरु देव गुरु माता पिता ॥ गुरु आत्मा ईश्वर वस्तुता ॥ गुरु परमात्मा स
र्वथा ॥ गुरु तत्वतां परब्रह्म ॥ ७१ ॥ गुरु उपमे समान ॥ पाहतां जगीं न दिसे आन ॥ अगाध गु

लिआइ ॥ १६ ॥

चे हें महिमान ॥ तो भाग्येंवीण भेटेना ॥ ७२ ॥ निष्काम पुण्याचिया कोडि ॥ अगाध वैराग्य जोडे जोडी ॥
तै नित्यानित्य विवेक आवडि ॥ ऐसा विजेरा कोडि सद्गुरु कृपा ॥ ७३ ॥ सद्गुरु कृपा होतां च वेगें ॥ तेथ भक्तिचें मां
डरत घेउं ॥ तेव्हां कळिकाळ पळे पुढें ॥ कायसें बापुडें भवभय ॥ ७४ ॥ गुरु तें म्हणोनि माता ॥ पोसितें ये ब्र   पिता ॥३
जन्मीं सर्वथा ॥ हा सनातन तत्व तो ॥ जाणपां वस्तु [illegible] तां बापमाय ॥ ७५ ॥ अधोद्वारें उपजवि
ता ॥ ते लौकिकें माता पिता ॥ अधोद्वारा आतळों नेदितां ॥ तो सद्गुरु पिता सत्यत्वें शिष्या ॥ ७६ ॥
गुरु तें म्हणोनि कुळदेवता ॥ तीचि कुळकर्मीं पुज्यता ॥ हा सर्व कर्मि आकर्ता ॥ पूज्य सर्वथा सर्वार्थि ॥
॥ ७७ ॥ गुरु म्हणो देवा समान ॥ तंव देवासी याचे निदेवपण ॥ मां त्या सद्गुरु समाना ॥ देवो हि जाण तु
केना ॥ ७८ ॥ गुरु ब्रह्मसमसमान ॥ हे ही महिमा किंचित सुन्य ॥ गुरुवाक्यें परब्रह्मपण ॥ तें सद्गुरु   ब्रह्म
चि समान अद्वैतत्वें ॥ ७९ ॥ यालागीं अगाध गुरुगरिमा ॥ उपमा नाहिं निरोपमा ॥ ब्रह्मी ब्रह्मत्व प्रमा
ण परमा ॥ हे वाक्य महिमा गुरुचि ॥ ८० ॥ ब्रह्म सर्वांचे प्रकाशक ॥ सद्गुरु त्याचा हि प्रकाशकु
एवं गुरुहूनि अधिक ॥ नां हि आणिक पुज्यत्वें ॥ ८१ ॥ यालागीं गुरुतें मंद्य बुधि ॥ पाहुं नये   नु
गा त्रिशुधि ॥ ऐसेया भावार्थाचे विधी ॥ सहजें चित्तशुधि सत्सीष्या ॥ ८२ ॥ ज्याचा गुरुचरणी
निःसीम भाव ॥ त्याच्या मनोरथ पुरवि देव ॥ गुरुआज्ञा देव पाळि पाहा हो ॥ गुरुवाक्य स्वमेवा
जडमूढ तारि ॥ ८३ ॥ ब्रह्मभावें जे गुरुसेवक ॥ देवो त्यांचा आज्ञाधारक ॥ त्यां सि नित्य पुरवी नि
जात्मसुख ॥ ते गुरुमर्यादा देख न उलंघी देवो ॥ ८४ ॥ गुरुआज्ञा स्वयें देव मानी ॥ तंव गुरु देवा
सि पूज्यत्वें आणि ॥ एवं उभयता अभिन्न पणीं ॥ भावार्थालागोनि तारक ॥ ८५ ॥ सद्भावें

॥२०॥

नाहिं अभ्यंतरि॥ बाह्ये भक्ति मावेची करी॥ ते भावानुसारें संसारि॥ नाना परिस्थ्ये ठकती॥८६॥ ठकले ते मनुष्यमती॥ ठकले ते म निजात्मस्वार्थी॥ ठकलें ब्रह्मप्राप्ति॥ देखें हरिभक्ति कदां नुपजे ॥८७॥ येथ भावें विशातत्वता॥ परमार्थ न ये हातां॥ सकळ साधनाचे माथां॥ जाण सर्वथा सद्भावो॥८८॥ कोरडे खांबि धरितां भावो॥ तेथें चि प्रगटे देवाधिदेवो॥ मां सद्गुरु तो तवं पाहा हो॥ स्वयें स्वयंमेवो परब्रह्म॥८९॥ यालागिं गुरुभजनापरतो॥ भजाव्या मार्ग नाहीं आसतो॥ ज्ञानभक्त जे तत्वतां॥ ते जाण सर्वथा सद्गुरुभक्ती॥९०॥ गुरु हु निश्चय ब्रह्म॥ भजतां गुरुत्वा आलोक निज धर्म॥ ऐसा भावो स्वयें धरिती विषम॥ ब्रह्मसम साम्य सिष्यासि नुपजे॥९१॥ आत्मा सद्गुरु तोचि परब्रह्म॥ ऐसा नित्य निजभावो सप्रेम॥ हे चि गुरुसेवा उत्तमोत्तम॥ सिष्य परब्रह्म स्वयें होती॥९२॥ ऐसिये गुरुसेवे आंत॥ प्रल्हाद जाला हृदातीत॥ नारद स्वानंदें गात नाचत॥ ब्रह्मसाम्य विचरत स्वरासुखस्वच्छानें॥९३॥ ऐसीच सद्गुरुसेवा करितां॥ सुक ली अंबरूषीची गर्भव्यथा॥ तो गर्भवास जाला देवा [illegible] सा हात॥ भक्तां भवव्यथा लागों नेदी॥९४॥ ऐसिया अभिन्न भावना॥ सद्बुध्यी भजती गुरुचरणा॥ ते पदि यंते जनार्दना॥ त्यासि भवभावना सिवों नेदी॥९५॥ गुरु ब्रह्म दोन्ही येक॥ शिष्य ही असे तदात्मका॥ जो भेदें सत्य मानी वेगळिका॥ ते हि मा इ कक वी सांगे॥९६॥ श्लोक॥ अविद्यमानोप्यवभाति हि द्वयो॥ ध्यातुर्धिया स्वप्नमनोरथौ यथा ॥२॥
तत्कर्मसंकल्पविकल्पकं मनो बु[illegible]धो निरुंध्यादभयं ततः स्यात॥३८॥ टीका॥ पुरुषासि जो प्रपंच दिसे तो नसतांच मिथ्या अभासे जेविं कां येकला निद्रावशें स्वप्नि हि निजमान

सेजगकल्पी ॥ ९७ ॥ असो निद्रावशें दिसे स्वप्न । जों जागा होऊनि आपण ॥ करूं बैसे मनोरथ
ध्यान । तो नसतें विजनवन येकलीं दिसे ॥ ९८ ॥ हो कां घालुनियां आसन । जो कीं मूर्ति चिंतन ॥
त्यासि ध्येय ध्याता उपचार ध्यान । नसतें विजाण कल्पीत भासे ॥ ९९ ॥ जे विधनलोभ्याचे हृदपेथ
न । परिवासना नसुंडी धनध्यान । नातें आठवितां मन । धनलोभें पूर्ण पिसे होय ॥ ५०० ॥ मन स्वयें ज
रि नव्हे धन । तरि निकोरा आठवि मन । तवं स्मरतां खवळे रान । व्यामोहें पूर्ण पिसें होय ॥ १ ॥ तेविं व्या
मोहाचे पूर्णभरित । मिथ्याभासें देहादि द्वैत । तें अहंभावे मानीं आप्त । भवभयें निश्चीत आदळे
आगि ॥ २ ॥ भवभयास्व कारण । मनोकल्पना मुख्य जाण । त्या मनाचें करावें निरोधन । सद्गुरु वचनें नी
जनिष्ठा ॥ ३ ॥ हें जाणोनि सच्छिष्य ज्ञाते । गुरुवाक्यें विश्वासयुक्तें । विवेकवैराग्याचेनि हातें । निज
मनातें आकळिती ॥ ४ ॥ ते विआकळीती हातवटी । संक्षेपें राया सांगेन गोष्टी । सद्गुरुवाक्य परिपा
टी । जो मनातें थापटि निजनिष्ठा ॥ ५ ॥ चंचळलें विषयध्यान । करितां जें जें देखे मन । तें तें हो ये ब्रह्म
पण । सद्गुरु वचन निजबोधें ॥ ६ ॥ धरूनि यां विषयस्वार्थी । मनें जो घेइजे अर्थी । तो होय पूर्ण पर
मार्थी । अनुग्रह समर्थ सद्गुरु कृपेचा ॥ ७ ॥ जो भायें भेणें पळों निजाय । जेथ पळे तेथें चि भाये । मग
येणें जाणें स्वयें चि राहे । ठाईंच्या ठायीं पांगुळला ॥ ८ ॥ तैसें मनासी लाविले वर्म । जें जें देखे तें तें ब्रह्म
जें जें करूं बैसे कर्म । तेथें पुरुषोत्तम स्वयें प्रगटे ॥ ९ ॥ एवं इंद्रिय प्रवर्ति उल्हाळे । मोडिले गुरुप्रती
तीबळें । निज आधिष्ठान मेळें । कळासलें येकवेळे अखंड कुलुप ॥ ५१० ॥ ऐसें नेमितां बाह्य कर्म
मनाचा मोडे द्वैतभ्रम । तवं सबाह्य परब्रह्म । पूर्ण चिद्घो मकों धाठे ॥ ११ ॥ ऐसें भजन नेमितां स्व

ध ध ना

ये ॥ नविघे कल्पांतकाळभया ॥ भक्त होवोनि निर्भय ॥ क्रिडती स्वयें निःशंक ॥ १२ ॥ हे अगाध भिक्षप

॥२९॥ रिपूर्ण ॥ बाल्यां भोळ्यां नटके जाण ॥ यालागिं सुगम साधन ॥ सांगेन आनतें ऐक ॥ १३ ॥ श्लोक ॥

शृण्वन् सुभद्राणि रथांगपाणेर्जन्मानि कर्माणि च यानि लोके ॥ गीतानि नामानि तदर्थकानि गा

यन्विलज्जो विचरेदसंगः ॥ ३९ ॥ टीका ॥ तरावया बाळें भोळें जन ॥ मुख्य चित्तशुद्धीचें कारण ॥ जन्मक

र्मे हरिचे गुण ॥ करावें श्रवण अत्यादरें ॥ १४ ॥ सुकल्या पुत्रासी सुधी वार्ता ॥ जेविं अति आदरें ऐके मा

ता ॥ तेणें आदरें हरिकथा ॥ सार्थकता परिसावी ॥ १५ ॥ हरिचे जन्मकर्म अनंत गुण ॥ स्मरणाले त्याचें न चिया

तरि हें श्रवण ॥ लोकप्रसिद्ध जें जें पुराणें ॥ श्रोतेधा संपूर्ण ऐकावें ॥ १६ ॥ बहु देव बोलिले पुराणिं ॥ ते हिला

गती ज्याचे चरणीं ॥ तो चक्रधर चक्रपाणि ॥ जो वेदीं पुराणिं वंदिजे ॥ १७ ॥ त्याची जे जे जन्मे अति अ

द्भुत ॥ जे जे कर्म परमार्थयुक्त ॥ जें स्वमुखें बोलिला भगवंत ॥ ते ते ज्ञानार्थे परिसावें ॥ १८ ॥ जें जें केलें

पुराणश्रवण ॥ ते ते व्यर्थ होय मननेंविण ॥ यालागीं श्रवणाचें मनन ॥ सावधान करावें ॥ १९ ॥ मोलें

य घेतलि जे गाय ॥ दुभतें खातां विष होय ॥ तें चिदानंदतां लवलाहें ॥ दुर्मिळी होय परमामृतें ॥ ५२० ॥ न

तेविं केलें जें श्रवण ॥ तें मननें परम पावन ॥ तें चिउ पक्षी तां जाण ॥ परिपाकें पूर्णवांस होय ॥ २१ ॥

हरिनाम पडतां श्रवणिं ॥ त्याचे रिघे अंतःकरणीं ॥ सकळ पापा होय धुणी ॥ हरिचरणि तो विन

टे ॥ २२ ॥ यापरि श्रवणिं अर्था ॥ मननयुक्त धरितां सदा ॥ तेणें बाधीना विकल्प बाधा ॥ चित्त ॥२२॥

वृत्ति शुद्धा स्वयें होती ॥ २३ ॥ ऐसें मननयुक्त श्रवण ॥ करितां वासंडे हर्ष पूर्ण ॥ तेणें हर्षें हरी

३ हरिनाम पडतां श्रवणीं ॥ येकाग्रक्षेनि जाय परनि ॥ येका कानिचे ते कानिं ॥ जाय रिघोनि हरिनाम ॥ २३ ॥

त्रे

कीर्तन करी आपण स्वानंदें ॥२५॥ हरिचरीं ...अगाध । ज्ञानमुद्रा पदबंध । कीर्तनी गातां विष
द । परमानंद वोसंडे ॥५२६॥ वानितां अनंतजन्म यांचि जन्में । वर्णितां अकर्म्या चोकर्में । स्मरतां अनाम्याची
स नामें । अतिप्रेमें उल्लत ॥२६॥ साधावया निजकाज । सांडुनि लोकिकाची लाज । कीर्तनिं नाचतां श्रीभो
ज । अति निर्लज्ये निःशंकें ॥२७॥ कीर्तनें निर्दळिले दोष । जपतप ठेले निरास । यमलोक पडिला वो
स । तीर्थांचीं आस निरास जाली ॥२८॥ यमनियमा पडलि उपवास । म नोटें केलें योगाभ्यास । कीर्त
न गजरें ऋषीकेश । निर्दळी दोष नाममात्रें ॥२९॥ किर्तनाचा घडघडाट । आनंदें कोंदाटलें । हर्षें डो
ले वैकुंठपीठ । तेणें सुखें नीळकंठ तांडव नाचे ॥५३१॥ यापरि हरिकिर्तनें । देत परम समाधान । हा
भक्तिराजमार्ग पूर्ण । येमार्गि संरक्षण चक्रपाणी कर्ता ॥३१॥ चक्र घेउनि भक्तांच्या ठाईं । अणासी तु
सें कार्य कायी । मज जगीं वैर नाहीं । भक्तद्वेषी पाहिं निजवास्त्रें नाशि ॥३२॥ चक्रें अभिमानाचा कनिचें
दा । मोह ममता छेदि गदा । शंखें उद्बोधी निजबोधा । कमळें सदा निजभक्त पूजी ॥३३॥ ऐसा चक्रपा
णि संरक्षिता । तेथें न रिघे भयाचि कथा वार्ता । यापरि कीर्तिमंता । हरी सर्वथा संरक्षी स्वयें ॥३४॥
न ज्यासि न करवे कथाश्रवण । अथवा टके हरिकीर्तन । हीं करावें नामस्मरण । रामकृष्ण गोविंद ॥३५॥ ती
अमृतनामाची निजख्याति । चेवल्या कल्पांतीं होउं नेदि च्युती । त्या नामातें नित्य स्मरती । तें जाण जे
निश्चिती अच्युतावतार ॥३६॥ रामकृष्णादि नामश्रेणी । अखंड गर्जे ज्याचि वाणी । त्यासि तीर्थं ल्हो
ती लोटांगणी । सुरवर चरणी लागती स्वयें ॥३५॥ बापनामाचें निजतेज । येमवंदी चरणरज । ना
मापासीं अधोक्षज । चतुर्भुज स्वयें तिष्टे ॥३७॥ नामाचेनि पडिपाडें । कायसें भवभय बापुडें । क
ळिकाळाचें तोंड कोणें कडें । नामापुढें रिघावयां ॥५४०॥ जेवढी नामाची निजनाकी तेवढें पा

॥२२॥ नाम॰

पनाहीत्रिगती॥ नामापासीचारिमुक्ति॥ जाणानिश्चितीविदेह्या॥४१॥ ऐकरायासावधान नामापरतेसुगमसाधन॥ सर्वथानाहीआन॥ निश्चयेजाणनेमस्त॥४२॥ जन्मनामकर्मे श्रीधर॥ श्रवणेउध्दरतीपामर॥ यालागिहरिलीलासुभद्र॥ शास्त्रज्ञनरवर्णिती॥४३॥ ऐसाबाणल्याभक्तियोगा॥ नधरीजाणपणाचापुंगा॥ त्यजूनिअहंममतापांगा॥ विचरती निःसंगहरिकीर्तने॥४४॥ करितास्मरणश्रवणकीर्तन॥ तेणेबाढेसप्रेमभक्ती भक्तविसरेदेहस्फुर्ती॥ ऐकेतैंस्थितीसांगेनराया॥४५॥ श्लोक॥ एवंव्रतस्वप्रियनामकीर्त्या जातानुरागोद्रुतचित्तउच्चैः॥ हसत्यथोरोदितिरौतिगायत्युन्मादवन्नृत्यतिलोकबाह्यः॥४०॥ येका हरिनामगुणकीर्तनकीर्ती॥ अखंडआवडेजाग्रती॥ स्वप्नीहीतेचिस्थिती॥ दृढभक्तीठसाव॥४६॥ हरि

ऐसियापरिभक्तियुक्त॥ दृढतरजालेंज्याचेंव्रत॥ तंवतंवआनंद्रवित॥ प्रीयप्रेमाद्भुतनामकीर्ती ॥४७॥ आत्मापरमप्रीयुहरि॥ त्याचेंनामकीर्तिचाहर्षभारि॥ नीचनवेंआवडिवरि॥ सबाह्यांतरि हरीप्रगटे॥४८॥ चुकल्यामायपुत्रासंकटी॥ येकायेकीबहुकाळेंजालियाभेटि॥ तेणेवोरसे घालुनिमीठि॥ त्यालेजेविंपोटिअनिवाररुदन॥४९॥ तेविंजीवशिवाअवचटी॥ भक्तिचेपेठें जालीभेठि॥ आत्मसाक्षात्कारेंपडेमिठि॥ तेसंधीमाजिउठिअनिवाररुदन॥५०॥ परमात्मा चिआलिंगण॥ तेणेंअनिवारस्फुरदन॥ तोमांचित्तरुदन॥ सप्रेमपूर्णअसेअसोंकैसी॥५१॥ सं सवेंचिगदगदोनिहांसे॥ मासामींमजमाजिअसे॥ चुकलोंभेटलोंहीऐसें॥ देखोनिआपुलेपि

चि सेंहांसोंचिलागे॥५२॥ मीअखंडत्वेस्वयेंसंचलो॥ अभेदपूर्णत्वेंअनादिसंचलो॥ तोमींअस्मयां लेणेजालोंमेलों॥ येणेआठवेंउलउलों निहांसोंचिलागे॥५३॥ पळतांदोराज्ञासापासेणे ॥२२॥

स

पडेअडखळेभयेंचिपूर्ण॥तोचिदोगतेंवोळखोन॥आपण्पाआपणस्वयेंहोसें॥५४॥तेविसं
साराचाअभावो॥देहभावेंसमूळवावो॥तेथनाथिलीममताअहंभावो॥मजहोतापहाहोसण
वी निहासें॥५५॥बापगुरुवाक्यनिजनिवोला॥देहिंअसतांचिंदेहभावो॥माजिन्यारिदेहजालेवीवों॥
येणेंअनुभवेंपाहाहोगर्जेंचिलागे॥५६॥म्हणेधन्यधन्यभगवद्भक्ती॥जीणेंमिथ्याकेल्याच्या
रिमुक्ति॥मींपरमात्मानिजनिश्चीती॥येणेंउल्हासेंत्रिजगतीगर्जवीगजरें॥५७॥धन्यधन्यभ
गवंताचेंनाम॥नामेंकेलेंनित्यनिष्काम॥समूळमिथ्याभवभ्रम॥गर्जेनिनिःशेमहाकफोडी
॥५८॥आतांदुजेंनाहीत्रैलोक्यीं॥दिसेतेतेंमींचिमीकीं॥मींचमीतोयेकाकीं॥येणेंवाक्येंअलोकिं
कीं हाकफोडी॥५९॥दूर्धरभवबंधज्याचेनि॥निःशेषगेलाहारपोनि॥त्यासद्गुरुच्यानिजस्तव
नी॥गर्जवीवाणीअलौलिकीं॥६०॥म्हणेसंसारजालावावो॥जन्ममरणाअसंभवो॥कळिका
ळासिनाहिंठावो॥म्हणेनिपाहाहोहाकफोडि॥६१॥ऐशाहाकावरिहाका॥फोडूंलागेअलौलि
क॥सर्वेंचिगायनिजात्मसुखा॥स्वानंदेंदेखाउलुल॥६२॥परमसख्याचिगोडकथा॥तसि
नबाणेंस्वयेंसंगातां॥तेविनिजानुभवेंहरिगातां॥धणिसर्वथापुरेना॥६३॥याचेंगाणे
ऐकतां॥स्फुरखस्वरूपहोयेश्रोतां॥सुमुक्षाहोयपरमावस्था॥जरितोअवचितांगा
वोलागे॥६४॥गातांपदोपदिंनिजसुख॥कोंधा[illegible]टेअधिकाअधिक॥वोसं
डतापरमहरिख॥स्वानंदेंअलोलीकेनाचोचिलागे॥६५॥सारूनदुजेपणाचेकाज॥

निरसूनि लोकिकाचि लाज॥ अहंभावे विरासहज॥ आनंदाचें भोजअलोलीक नाचे॥ ६६॥
जो मोले मदिराखाय॥ तो मदिरानंदें नाचेगाय॥ जैसें ब्रह्मानंदें सेविलाआहे॥ तोके विंराहेओ

वरला॥ ६७॥ यालागिं तो लोकबाह्यता॥ स्वयें नाचेब्रह्मउन्मादता॥ लोकमानितो त्यासिपि
शाचता॥ हाबोधपंडितासहस्तानकेळे॥ ६८॥ पाऱ्यानिजबोधाचिकथा॥ ऐकसांगेनन्पना
था॥ येकाभगवंतांवाचून सर्वथा॥ त्यासिलोकिकता दिसेना॥ ६९॥ श्लोक॥ खंवायुमग्निं
सलीलं महींच्ज्योतिषिं सत्वानि दिशोद्रुमादीन्॥ सरित्समुद्रांश्च हरेः शरिरं यत्किंचभूतंप्र
णमेदनन्यः॥ ४१॥ टीका॥ ब्रह्मउन्माद परमानंदे॥ जवंजव पाहे स्वानंदबोधें॥ तवंतवं राचे न पू
र्णानंदें॥ देखे आनंदकंदें दुमदुमित॥ ५७०॥ पृथ्वी आप तेज वायु नभ॥ देखे हरिरूप स्वयं
भ॥ भूतें महाभुताचें डींब॥ नदेखे भिन्नकोंब अभिन्नत्वें॥ ७१॥ जे विश्व मेळवितां मेळे॥ पाहा
तां जेसा केळिचा कळा॥ स्वयें विकासे फळादळा॥ तेविं वस्तु हे पांचाळा भूत भौत्तिकाले
क॥ ७२॥ जेविं कांतो नियांरं धसले॥ स्पटिक दीपग्रह आंगमेळें॥ चितारिलीअभ्रगजद
ळें॥ तेंभासतीसाज्वळें॥ आंतुले निदिपे॥ ७३॥ तेविं सोम सूर्यादितेज राशि॥ कांवन्हीनक्ष
त्रें लखलखिती॥ जननयनादि निजदिसी॥ देखे आत्मजोति सतेज॥ ७४॥ युक्ति मेळवितां

जे

द्रुमांतर॥ अग्निपरीभासे पुष्पाकार॥ तेविं वस्तु स्वलीळासाचार॥ चंद्राकार नानात्वेंभासे सवि

॥५७५॥ पृथ्विगंधरूपें स्वयंअसे॥ तोंगंधें सूर्यादिकीं आभासे॥ तेविं भगवत्सत्ता सर्वे सर्वत्र

भ रूपि

॥ भा॰ ए॰ ॥ कैसी परिसा त्विकीं दिसे अति प्रकट ॥ ७६ ॥ पालागीं सात्विकाच्या ठाईं सत्व । तेंतें देखे भगवंत
तत्व । सत्वें सत्ववंता महत्व । अतिमान्यत्व हरिरूपें ॥ ७७ ॥ पृथ्वी तिजळावरण आलें । तें चि चतुःस
मुद्रनाम ल्यालें । तैसें देवाचें चि अंग पालें । दिशा लेवाल्ये हाय दशादिशा त्वें ॥ ७८ ॥ पूर्व पश्चिमादि विभा
योगा । दशादिशांचे दिग्विभाग । तेंहि देवाचें च आंग । तद्रूपें श्रीरंग स्वयें भासे ॥ ७९ ॥ तृण दुर्वा द्रुम
द्रुम देखोनि सघणें हरिचें रोम । अनोळखां हें अति विषम । निजांगीं सर्व सम निजरूपें हो पोटां
तां ॥ ८० ॥ जैसा आपुलिया आंगोळिया । गणितां दिसति वेगळाल्या । परि असति लाग
लिया स्वयें सगळीया अखंड आंगें ॥ ८१ ॥ तैं वृक्ष वनवल्ली दर्भदांग । देखोनि सघणें हे हरीचें आं
ग । अन्यथाभावें लगबग । भिन्न भाग देखेना ॥ ८२ ॥ सघण दुर्वा द्रुम वन वल्ली । हे नि अनंत कोटि रो
मावळि । हरिचेनि आंगें असे वाढली । त्या निज शोभा शोभली हरिरूपत्वें ॥ ८३ ॥ जे बीं वयाचिया
पोरबिया । वाढोनि लोंबती वेगळालिया । त्या वटरूपें विस्तारलिया । वटत्वा मुकलिया म्हणों वि
नये ॥ ८४ ॥ तेवि चैतन्यापासून निवाघ । निघाले सरितीरूप अनेग । ते चि चैतन्य घन चांग । चिद्रूपें
सांग सदां वाहती ॥ ८५ ॥ होकां चंद्रबिंबीं अमृत जैसें । बीं बिंब रूप होउनि असे । तें बिंब भगवं
प तीं सांगा हें भासे । भजन विश्वासें भगवद्रूप ॥ ८६ ॥ ऐसे वेगळे वेगळाले भाग । पाहातां उल्हा
सेज वचांग । तवं आवघें उघडें जग । देवो चि सांग स्वयें जाला ॥ ८७ ॥ पालागि सर्वभूतांच्याठा
न यीं । अनन्य शरण कैसा पाहीं । लवण जैसें सागरापारीं । ठाईंच्या ठाईं जडोनि ठाके ॥ ८८ ॥ तेथ भृंगी
ही देखोनि जाण । हरिरूपें देखे आपण । मशकादि ही अन्यें ने शरण । घालिलो टांगण ॥

गवद्रूपें॥ ८९ गोरखरचांडाळश्वान॥ अतिहीनजें निंद्य जन॥ ते भगवद्रूपें देखोनि पूर्ण॥ घाली लोटांगण अनन्यभावें ५९० हरिरूपें देखे जों तो॥ भगवद्रूपें वंदी पाषाण॥ जंगमस्थावरादिकां कारण॥ घाली लोटांगण चिदैक्यभावें ९१ करितां हरिनामश्रवणकीर्तिये कायेकीयेवढी प्राप्ती॥ जाली ह्मणाल कैसी रीती॥ ऐक नृपती तो भाव॥ ९२ करितां पूजाविधिविधानां निश्चयें स्मरण कीर्तन॥ सर्वदा चैतन्यभावना पूर्ण॥ पूर्ण प्राप्ती जाण त्यातें विवरी॥ ९३॥ श्लोक॥ भक्तिः परेस्यानुभवो विरक्तीरन्यत्र चैष त्रिक एककालः॥ प्रपद्यमानस्य यथाश्नतस्युस्तुष्टिः पुष्टिः क्षुदपायोनुग्रासं॥ ४२॥ टीका॥ ऐकें विदेहचक्रवर्ती॥ ऐसी जेथें भगवद्भक्ति तीपात्री विषयविरक्ति॥ येथावती गोवत्सन्यायें ९४ हे असो जो उफळे॥ होऊं नेणे येरयेरांवेगळे॥ ते विभक्ति विरक्ती येकेकाळें॥ भक्त तेणें बळें बळिष्ठ होती ९५ जेथें भक्ति आणि विरक्ती॥ नांदो लागती सहज स्थिती॥ तेथें चि पूर्णप्राप्ती॥ दाशीच्या स्थिती सर्वदा राबे ९६ यापरी भगवद्भक्ति॥ पूर्ण दाटुगी त्रिजगती॥ पालागि भक्तां घरीं प्राप्ती॥ भक्ती विरक्ती निजयोगें॥ ९७ भक्ती विरक्ती अनुभवप्राप्ती॥ तीनी येककाळें होती॥ ऐक राया ते ही स्थिती विषदोक्ती सांगेन ९८ जैसी की जे भगवद्भक्ती॥ तैसी होय विषयविरक्ती॥ तदनुसारें अनुभवस्थिति॥ भक्त पावती ते लक्षणी॥ ९९॥ जेवि कां भुकेलिया पात्री॥ ताटवाढिलें षड्रसी॥ तो पुष्टि तुष्टि क्षुधानाशी॥ जेवि ग्रासोग्रासीं स्वयें पावे ६०० जितुका जितुका घेइजे घांस॥ तितुका तितुका क्षुधेचा नाश॥ तितुका तितुका की पुष्टिविन्यास॥ सुख उल्हास तितुकाची १ पुष्टि तुष्टि क्षुधानाशानी॥ जेवि येकेकाळें येती तीन्ही॥ भोक्ता पावे स्वयें भोजनीं॥ तेवि भगवद्भजनीं भक्त्यादित्रिकु॥ २ सद्भावें करितां भगवद्भक्ति भक्ति विरक्ती भगवत्प्राप्ती॥ तिन्ही येकेकाळें होती॥ ऐसया युक्ती जाणि जे राया॥ ३ भक्ति ह्मणिजे सर्वभूतीं॥ सप्रेम भजनयुक्ती॥ प्राप्ति ह्मणिजे अपरोक्षस्थिति॥ भगवत्प्राप्ती अनावरका॥ ४ विरक्ति

जेवि वसे नांदे

२॥

म्हणोनि जे ऐसिया पाहीं। स्त्रीपुत्रदेहादिअहंभावो। समूळ जेथें होय वावो। विरक्ति निर्वाहो या नांव राया
॥५॥ यापरि भजनाच्या पाठीं। भक्ति विरक्ति प्राप्ति त्रिपुटी। ऐक्यभावें सद्गुरु कोठी। हरिभजनदृष्टि
येके चिकाळीं॥६॥ यालागीं राया निज हीताचि आदरें करी भगवद्भक्ति। तेणें अवश्य भगवत्प्राप्ति
उपसंहारार्थी क... विसांगे॥७॥ श्लोक॥ इत्यच्युतांघ्रिं भजतोनुवृत्त्या भक्तिर्विरक्तिर्भगवत्प्रबो
धः भवंति वै भागवतस्य राजन् ततः परां शांतिमुपैति साक्षात्॥४३॥ टीका॥ यापरि अनन्य
भक्ति। जे सर्वदा सर्वभूतीं करिती। ते भक्ति विरक्ति भगवत्प्राप्ती। सहजें पावती अनायासें॥८॥
राया हरिभक्ति दिव्यांजन। तें लेऊनि भक्त सज्जन। साधिती भगवंत निधान। निजभजन महा
योगें॥९॥ करितां ऐक्यभावें निजभक्ति। उत्कृष्ट उपजे पूर्ण शांती। तेणें होय असता विनिवृत्ती॥
भक्तां पूर्ण प्राप्ति परमानंदें॥१०॥ यालागीं धन्य भगवद्भक्त। इंद्रियें वर्ततां विषयीं विरक्त। देहीं अ
सोन देहातीत। नित्यमुक्त हरिभजनें॥११॥ भावें करितां भगवद्भक्ती। भक्त मुक्तिही न वांछि
ती। तरि त्यांसि स्यारि मुक्ति। दास्य करिती सर्वभावें॥१२॥ भागवताचा निजमहिमा। अनुपम्य
नाहीं उपमा। भावें भजो निपुरुषोत्तमा। परमात्मगरिमा पावले॥१३॥ अगाध भगवंताचि भ
क्ति। भक्तां चिद्रूप स्थिति। एकतां विदेहचक्रवर्ती। अ... चिती चमत्कारला॥१४॥ धन्य ध
न्य म्हणे भक्तजनें। हरि स्वयें कविसिलो यांगणें। घालितां चालिलें स्फुरण। रोमांचित नयनें अ
श्रुपूर्ण जाले॥१५॥ आनंदस्वेदें कांपत। नावेक राहिला तटस्थ। संवेचि जाला सावचित्त। म्हणे त
मेहंत न पुसतां जाती॥१६॥ ऐसिया भक्तिका कुलेति। नेत्र उघडोनि पाहिं रपति। बैसलि दे

॥२५॥

खोनि मुनि पंक्तीं ॥ अतिशयें चित्तीं सुखावला ॥ १७ ॥ तेणें संतोषें डोलत ॥ म्हणे पूर्णप्राप्ति भगवद्भक्त
जगीं कैसे के सेवर्तत ॥ ती चिन्हें समस्त पुसता होय ॥ १८ ॥ श्लोक ॥ राजोवाच ॥ अथ भागवतं ब्रूत यं
दुर्मो यादृशोरणां ॥ यथाचरति यद्ब्रुते यैर्लिंगैर्भगवत्प्रियः ॥ ४४ ॥ टीका ॥ भक्तां पूर्णप्राप्ती सुगम
ऐकतां राजा निवाला परम ॥ तो भागवत चिन्हानुक्रम ॥ स्वमुखें सवर्म पुसतु ॥ १९ ॥ विदेहो म्हणे स्वामि
मुनि ॥ पूर्णप्राप्ती आकळूनि ॥ ते भक्त के सेवर्तती जनीं ॥ तो लक्षणें श्रवणीं ऐकवा मज ॥ २० ॥ भक्तल
क्षणभूषण ॥ तेणें मासे मेंडितकरा श्रवण ॥ सावधानें ऐकतां संपूर्ण ॥ होयिजे आपण भगवत्प्रिय ॥ २१ ॥ २०
त्यांचा कौण धर्म कोण कर्म ॥ के सेवर्तती भक्तोत्तम ॥ हृदयीं धरोनि पुरुषोत्तम ॥ त्याचें बोलतें वर्तते के
सें ॥ २२ ॥ कोणें परिकें राहति ॥ हरिभक्त रुचिती प्रीय होती ॥ ऐशा लक्षणांची पंक्ति ॥ समूळ मज प्रती
सांगिजे स्वामि ॥ २३ ॥ विदेह्याच्या प्रश्नावरि ॥ संतोषिजे मुनीश्वरि ॥ कवीधाकुटा जो का हरि ॥ तो बो
लाव्या वरि सरसावला ॥ २४ ॥ श्लोक ॥ हरिरुवाच ॥ सर्वभूतेषु यः पश्येद्भगवद्भावमात्मनः ॥
भूतानि भगवत्यात्मन्येष भागवतोत्तमः ॥ ४६ ॥ टीका ॥ हरि म्हणे राया प्रती ॥ अमित भक्तल
क्षण स्थिती ॥ येक दिगांबरत्वें वर्तती ॥ येक स्वाश्रम स्थिती निजाचारें ॥ २५ ॥ येक सदां पडिले अ
सती ॥ येकां चीत उन्मत गती ॥ येक सदां गातिनाचती ॥ येक ते होति अबोलणे ॥ २६ ॥ येक गर्जति ह
नि रिनामें ॥ येक निर्दळिति जंक कर्में ॥ येक भूतदया ळेदानधर्में ॥ येक भजननेमें रोहाती ॥ २७ ॥ ऐशा अनं
त भक्त स्थिती ॥ सांगतां सांगाव्या नुकळे वृत्ती ॥ त्यामाजि मुख्य मुख्य संकळिती ॥ राया तूंज प्रती ॥२५॥
गव सांगेन ॥ २८ ॥ पूर्णप्राप्तिचा मुख्य ठावो ॥ सर्वभुतिं भगवद्भावो ॥ हाच भक्तिचा पूर्ण गौरवो ॥ तो हरि अभि
प्रावो हरि सांगे ॥ २९ ॥ सर्वभूतिं मीं भगवंत ॥ सर्व भूतें जाण मज आंत ॥ भूतें भगवंतात्मा मी स्वसम

स्त। मी स्वमीयेथें परमात्मा ॥ ३३ ॥ ऐसेया पूर्णबोधें मीपण। तेणें वाढे आत्माभिमान। सहजें निज निराभिमान। तें शुद्धलक्षण ऐके राया ॥ ३१ ॥ शुद्धभक्तांचें लक्षण। चोथें लीन धरिती मीपण। तेहीं मानुनियां गौण। भावनापरिपूर्ण त्या चि ऐशी ॥ ३२ ॥ सर्वभूतीं भगवंता। तें भूतें भगवंतीं वर्तता। भूतीं भूतात्मा तो चि समस्त। मी मी म्हणतां येथें मीपण नये ॥ ३३ ॥ सर्वभूतीं भगवंतु पाहीं। भूतें भगवंता च्या ठाईं। हें अवघें ज्या स्वदेहीं। सस्वरूपीं पाहीं स्वयें होय ॥ ३४ ॥ तो भक्तां माजि श्रेष्ठ भागवतां माजि वरिष्ठ। त्यासि उत्तमत्वाचा पाट। अवतार श्रेष्ठ मानिती ॥ ३५ ॥ तो योगीयां माजि अग्रणी। तो ज्ञानियांचा शिरोमणी। तो सिद्धां माजि मुगुटमणी। हें चक्रपाणि बोलीला ॥ ३६ ॥ जैश्या घृताचिया कणिका। घृतें सीं न रुती आणिका। तें विभूतभक्ति कें व्यापका। भिन्न देखावें दों न होती ॥ ३७ ॥ हें भक्ताचि निजस्थिती राया जाणावि सत्य निश्चिती। आतां मध्यमभक्त कैसे सप्र उती। त्याचि भजनगति ऐकराया ॥ ३८ ॥ श्लोक ॥ ईश्वरे तदधीनेषु बालिशेषु द्विषत्सु च। प्रेम मैत्रीकृपोपेक्षा यः करोति स मध्यमः ॥ ४६ ॥ टीका ॥ ईश्वर मानी उत्तमोत्तम। मद्भक्त मानि मध्यम। अज्ञान ते मानि अधम। द्वेषी ते परम पापि मानी ॥ ३९ ॥ ईश्वरिं प्रेम पवित्र। भक्तां सि मैत्रीमात्र। अज्ञानी तो कृपापात्र। उपेक्षा निरंतर द्वेषियांचि ॥ ४० ॥ हे मध्यमभक्तां चि भक्ति राया जाण ऐसेया विति। आतां प्राकृत भक्ता चि स्थिती। ते ही तुज प्रती सांगेन ॥ ४१ ॥ श्लोक ॥ अर्चायामेव हरये पूजां यः श्रद्धयेहते। न तद्भक्तेषु चान्येषु स भक्तः प्राकृतः स्मृतः ॥ ४७ ॥ टीका पाषाण प्रतिमा ही चि देवो। तेथें चि ज्याचा पूर्णभावो। भक्त संत सज्जनासी पाहा हो। अनुमात्र देहीं लवों नेदी ॥ ४२ ॥ ते ठाईं साधारण जन। त्याचि वार्ता पुसे कोण। त्यांसि स्वप्नीं ही नाहि सन्मा

उत्तम

निज

जडे

॥ २६ ॥

नाऱ्या परि भजन प्राकृताचें ॥ ४३ ॥ ऐसे याच्छि तीं जो भक्त । तो जाणावा मुख्य प्राकृत । प्रतीमा भगें अंत । मानिनी श्रीनिं देवासी ॥ ४४ ॥ यापरि त्रिवीध भक्त । सांगीतले भजन युक्त ॥ परि उत्तमाची लक्षणे बहुत । तेसां गाव्या रितउद्घत जाले ॥ ४५ ॥ श्लोक ॥ गृहीत्वापींद्रियैरर्थान्यो न द्वेष्टि न हृष्यति । विष्णोर्मायामिदं पश्यन्स वै भागवतोत्तमः ॥ ४८ ॥ टीका ॥ इंद्रियें विषयातें सेविती । परिसुखदुःख नुमठविति । विषया मिथ्यत्वें देखति । ते जाणनिश्चितीं उत्तम भक्त ॥ ४६ ॥ मृगजळीं जेणें केलें स्नान । तो नाहाता चि कोरडा जाण । जो विषभोग्या अभोक्ते पण । ते भक्त संपूर्ण उत्तमोत्तम ॥ ४७ ॥ उत्तम भक्त विषय सेविति । हा बोल कैसा प्राकृतां प्रती । त्यासि विषयीं नाहीं विषयस्फुर्ति । त्यागी तो भोगी तो दोन्ही मिथ्या ॥ ४८ ॥ स्वप्नीं केले राय भोग । जो जागा होवोनि रवावों मागे । तेणें हात मारवे ना तोडों लागे । तवि विषयसंगे हरिभक्त ॥ ४९ ॥ येथ वरि मिथ्या विरायभान । तरि सेवावया काय कारण । येथ प्रालब्ध बळि संपूर्ण । ते अवश्य जाणा भोगवि ॥ ६५० ॥ यापरि विषयासक्ति । वार्ते जे उत्तम भक्ति । याही कुनिअगाध स्थिती । सांगे नतु जप्रती तें ऐक ॥ ५१ ॥ श्लोक ॥ देहेन्द्रियप्राणमनोधियां यो जन्माप्ययक्षुद्भयतर्षकृच्छ्रैः । संसारधर्मैरविमुह्यमानः स्मृत्या हरेर्भागवतप्रधानः ॥ ४९ ॥

टीका ॥ देहेंद्रियमनबुधि प्राण । हे चिबंधाचे पंचायतन । क्षुधा तृषा भय क्लेष पूर्ण । जन्म मरण हे त्यादि ॥ ५२ ॥ या पांचांचा स्वाभाविक श्रम । या नाव बोलिजे संसारधर्म ॥

॥ २६ ॥

परि मी येक विषयभोक्ता ॥ हे स्वप्नीही त्यासी नुमटे कथा ॥ यालागीं उत्तम भागवता ॥ त्यासी चतुर्ता बाणली

निजभक्तां प्रसन्न आत्माराम । त्यासि हा भवभ्रम स्वप्नीही नाहिं ॥ ५३ ॥ क्षुधा लागलियां दारुण
अन्न अकांक्षी पोटे प्राणु । भक्तां क्षुधेची नव्हे आठवण । ऐसें अगाध स्मरण हरिचें ॥ ५४ ॥ ऐसें क
रितां भगवद्भक्तीं । क्षुधा तृषेची नव्हे स्फूर्ती । येवढी पावले अगाध प्राप्ति । तें भवभयें निश्चिती ना
उळती ना ॥ ५५ ॥ मनामाजि भवभयें भरणी । तें मन रातलें हरिचरणीं । आतां भय यातें तेथ कोण मा
नी । मन मन न पणी असेना ॥ ५६ ॥ मनि स्फुरे देवताचि स्फूर्ती । तेथ भवभयाची दृढ स्थिती । ते मनी जा
ली हरिचीवृत्ती । यालागीं भय निवृत्ती [illegible] दैन्य तैसी ॥ ५७ ॥ देहबुद्धि माजि जाण । नानापरिच्या उठ
ती तृष्णा । ते बुद्धि निश्चय हरिच्या चरणा । करितां परिपूर्ण विनटली स्वयें ॥ ५८ ॥ तेथ जें जें स्फुरे
तृष्णा स्फुरण । तेथ स्वयें प्रगटे नारायण । तेव्हां तृष्णा होय निवृत्त तृष्णा । विरे संपूर्ण पूर्णामाजि
॥ ५९ ॥ या परि गा तृष्णा रहीत । हरिस्मरणें भगवद्भक्त । इंद्रियक्लेशां भक्त अलिप्त । ते हि वृत्तांत ऐ
का राया ॥ ६० ॥ मुख्यक प्राणें अधिष्ठान । इंद्रियकर्मि राया जाण । तें इंद्रियकर्मि ब्रह्मस्फुरण । हरि
भक्तां पूर्ण हरिभजनें ॥ ६१ ॥ दृष्टिने घेऊं जातां दर्शन । दृश्य रूप मात्रें प्रगटे नारायण । श्रवणीं शब्द
घेतां जाण । शब्दार्थें पूर्ण विराजे वस्तु ॥ ६२ ॥ घ्राणें घेतां नाना वास । वासावबोधें प्रगटे परेश ।
रसना रसो वीजे जो रस । रसिं ब्रह्मरस निजस्वानंदें प्रगटे ॥ ६३ ॥ देहिं लागतां सीत उष्ण । अथवा मृदु
कों कठिण । तेतें स्पर्शे ज्ञानें जाण । चिन्मात्र संपूर्ण प्रगटे स्वयें ॥ ६४ ॥ आतां कर्मेंद्रियप्रवृत्ती । तेथहि
स्फुरे ब्रह्मस्फुर्ती । घेणें देणें गमन [illegible] स्थिती । इंद्रियां गती आत्मारामें ॥ ६५ ॥ ऐसे करितां इंद्रि
यक्लेश । ते कळिं निज सत्त्व हाय प्रमत्त । तेणें इंद्रियां विश्रांतिचा रव । पिके स्वानंदपेठ हरिभ

भव

जेणें इंद्रियां करहोती ॥

कां ॥ ६६ ॥ जेणें चिरइंद्रियांस रवत्रासी ॥ तें भगवद्भजनी निजयुक्ति ॥ भोगीजे हरिभक्ति हरिचेनि ॥ २७ ॥
स्मरणे ॥ ६७ ॥ जन्म आणि मरण ॥ हें देहाचे माथां जाण ॥ भक्त देहीं विदेह पूर्ण ॥ ध्यातां हरि
चरण हरिरूप जाले ॥ ६८ ॥ यालागी देहीं चि अहता ॥ कदा नुपुजे भगवद्भक्तां ॥ तें भक्त पूर्णते
चि कथा ॥ एकनरपनाथां सांगेन ॥ ६९ ॥ देहो धरिलें या पंच्यानन ॥ भक्त न देउलो जिव प्राण ॥
वंध्यापुत्र सुळीं देणें ॥ देहाचें मरण तें विदेहा ॥ ६७० ॥ छायापालखी सिंबैसवि ॥ ऐसा को
णी चिंती ना जीवीं ॥ तैसी देहासि पदवि या वि ॥ हा नुठी सद्भावीं लोभ भक्तां ॥ ७१ ॥ देहासि आ
ल्या नाना विपत्ति ॥ भक्तां देखे नुमठचीतीं ॥ जेविं आकाशा शस्त्र घातिं ॥ न ये काकुलती तैसें ते ॥ ७२ ॥
जननीजठरीं देहजन्मला ॥ भक्त न म्हणे मी जन्मा आला ॥ रवि थिल्लरीं प्रति बिंबला ॥ थिल्लर
चि मीं जालों कदां न म्हणे ॥ ७३ ॥ सायं प्रातः सूर्य प्रकाश ॥ अभ्रीं गंधर्वनगर अभास ॥ देहप्र
तीपाळि अदृष्टें तैसी ॥ म्या केलें ऐसें स्फुरेहिना ॥ ७४ ॥ भक्त देहासि येतां मरण ॥ भक्तां हेतु रहि हरि
तें चें स्मरण ॥ यालागिं देह निमाले या आपण ॥ न मरतां पुण पूर्ण वैकुंठे ॥ ७५ ॥ थिल्लर तो समू
ळ नाश जाला ॥ परि रवी ने म्हणे मी निमाला ॥ तेंवि देह गेलया भक्त उरला ॥ सद्रूपें हरिस्मरणें संचला
॥ ७६ ॥ आधि कायसर्प मारावा ॥ मग दोरातें दोर करावा ॥ तो न पालटता निज गोनवा ॥ दोरचि
आघेवा दोररूपें ॥ ७७ ॥ तेविं हरिभक्तां देहाचा आभावो ॥ मां काळ कवणा घालिल घावो ॥ ७८ ॥ च
आता आम्ही तिआमी आहों ॥ तें आम्ही पणें वावो आमचें आम्हां ॥ ७९ ॥ उत्पादि संसार देह हि
धर्म ॥ त्यासि स्पर्शो न शके कर्माकर्म ॥ मोह क नव्हे विभव पत्र मा ॥ तो भक्तो त्तम प्रधान तें ॥ ८० ॥

२ नि

हि रायाआणिकैयेकिंखुण ॥ तूजमींसांगेनसंपूर्ण ॥ ज्याचाकामहोयनारायण ॥ तेंभक्तलक्ष्
णअवधारीं ॥ ६९ ॥ श्लोक ॥ नकामकर्मबीजानांयस्यचेतसिसंभवः वासुदेवैकनिलयःस
वैभागवतोत्तमः ॥ ५१ ॥ टीका ॥ हृदईंचिंतितांआत्माराम ॥ तद्रूपजालाहृदईंचाकाम ॥ त्यासिस
र्वकर्मींपुरुषोत्तम ॥ देवदेवोत्तमतुष्टोनिप्रकटे ॥ ८१ ॥ जेथज्याज्यावासनाहृदयवासी ॥ त्याहि
पउकल्याहरिसंस्वासी ॥ एवंवासनाजळल्याहरिरूपासि ॥ हरिआश्रयोत्यासिदृढजाला
॥ ८२ ॥ जेथभक्तांसिजोजोकाम ॥ तोतोहोयेआत्माराम ॥ वासनेचानिजसंभ्रम ॥ पुरुषोत्तमस्व
येहोये ॥ ८३ ॥ जगींहरिभक्तिउत्तमोत्तम ॥ भक्तकामचिकरिनिष्काम ॥ चाळितांवासनाअनुक्र
म ॥ निशीःमब्रह्मप्रकाशेस्वयें ॥ ८४ ॥ ग्रासोग्रासींरामस्मरण ॥ तेंअन्नचिहोयब्रह्मपूर्ण ॥ भक्तां
का भोगीमुक्तपण ॥ यारितीजाणविदेहा ॥ ८५ ॥ ऐसाजोनिष्कामनिष्ठेतो ॥ चिभागवतांमाजिश्रे
ष्ठ ॥ त्यासीचिप्रधानत्वपाठ ॥ जाणतोवरिष्ठउत्तमत्वें ॥ ८६ ॥ उत्तमभक्तकैसेआचरती ॥ त्या
भक्तांचीविचार[illegible]छितो ॥ सांगीतलीरायाप्रती ॥ यथानिगुतीतींश्लोकीं ॥ ८७ ॥ उत्तमभक्त
कोणेलिंगेसी ॥ आवडतेजालेभगवंतासी ॥ तींलक्षणेंसांगाव्यासी ॥ अत्तिउल्हासीहरिबो
ले ॥ ८८ ॥ श्लोक ॥ नयस्यजन्मकर्मभ्यांनवर्णाश्रमजातिभिः ॥ लक्ष्यतेस्मिन्नहंभावोदेह
वैसहरेःप्रियः ५२ ॥ टीका ॥ प्राकृतांदेहिंदेहाभिमान ॥ तेतेणेंगुरुकृपाकरितांभजन ॥ पा
लटलेअभिमानचिन्ह ॥ अहंनारायणभावनायुक्त ॥ ८९ ॥ अंहंदेहोहंसमूळमिथ्या ॥ अहंना
रायणपाहेसत्यतत्वतां ॥ ऐसीभावनाभाविता ॥ तेभावनेआटोत्ताअभिमानविरे ॥ ९० ॥

अभिमानें वरपिलीन । तेव्हां भक्त होय निराभिमान । तें निरलंतें वेलक्षण । हरि सें पूर्ण सांगतू ॥ ९१
निरहंकाराचि लक्षणें । तो जन्मो निर्जन्मलो न म्हणे । सवर्णाचि केलें सणें । तरि सोनें स्वानंदें हो
नेणें तदाकारिं आसतां ॥ ९२ तेविं जन्माद्य अहंभावो । उत्तमभक्तां नाहि पाहा । कर्म क्रीयेचा
निर्वाहो । अहं कर्ता स्वयमेवो मानीना ॥ ९३ तो कर्म करि न म्हणे मीं कर्ता । जेविं गगनिं असोनि सवि
ता । अग्नि उपजवि सूर्यकांता । तेविं करूनि अकर्ता । निजात्मदृष्टि ॥ ९४ सूर्य सूर्यकांतिं अग्नीसं
गें । त्याणें होतु यागकोटि । ते बाधून सके सूर्याचें आंग । तेविं हा चांग करूनि अकर्ता ॥ ९५ अचे
त लोह चुंबकें चळे । लोह कर्में चुंबक न मेळे । तेविं हा करूनि कर्में सकळें । अनहंकृतिबळें अकर्ता
॥ ९६ देहीं चि कर्में अहंकृतें होति । मीं कर्ता म्हणतां तीं बाधेति । भक्तां सर्व कर्में अनहंकृति । परमा
त्मा प्रतितीं भजनयोगें ॥ ९७ एवं देहींचीं कर्में निपजतां । पूर्ण प्रतीति भक्त अकर्ता । कर्मकर्मा
चि अवस्था । न घे ती माथां अनहंकृती ॥ ९८ जरि जाला उत्तमवर्णी । तरि तो न म्हणे मी ब्राह्मण
स्फटीक कुंकुमें दिसे रक्तवर्ण । मीं लोहिवा पूर्ण हें स्फटीक न म्हणे ॥ ९९ ज्यासि नाहिं देहाभिमा
न । तो हातिं न धरि देहींचा वर्ण । तैसा चिं आश्रमाभिमान । भक्त सत्तानें कदां न धरी ॥ ७०० आ
मीं बाणला संन्यासु । परि तो न म्हणे हंस परमहंसु । जेविं नटा आंगिं राजविलासु । तो राज्यो
ल्हासु न टनमनी ॥ १ तेविं आश्रमादि अवस्था । भक्त न धरिति सर्वथा । तैसींचि जाति
चिहि कथा । न घे ती माथां भक्तोत्तम ॥ २ जा उंच नीच असंख्य । परि तो न म्हणे हें मासिं येक

 जन्माभीमानेमाथाघेती ॥ हे कुळगोत जाती पैंमाश्री ॥ ऐसीयाना थिल्या अहंकृति ॥ ब्रह्मादिक गुंतले ठाति ॥ वाढविलि वर्णाश्रम जाति ॥

जेविं गंगातीरीं गावें नैंअेका ॥ गंगा मासें गावनम्हणे येक जैंविं ॥ ३ ॥ तेविं जन्म कर्म वर्णाश्रम जाती ॥ पूर्णभक्त हातीं न धरिती ॥ स्वरूं देहाचि अहंकृती ॥ ~~[illegible]~~ स्वप्नीं न धरिती हरिभक्त ॥ ४ ॥ आसंका ॥ तरि काय वर्णाश्रम कर्मजाती ॥ भक्त निःशेष सांडिती ॥ त्या ति असो निना हीं अहंकृती ॥ तेहे उपपती बोलिलों गाया ॥ ५ ॥ जो जेव्हां पावे जन्म प्रासी ॥ तेव्हां त्यासवें नाहीं वर्णाश्रम जातीं ॥ सलागुंतती निज कर्मी ॥ ७ ॥ ऐसी अहंतेची दुर्धरगती ॥ ब्रह्मादिकां नव्हे निवृती ॥ सोडुनेले गाकल्यांतिं ॥ सज्ञान ठकीजेती नीजाभिमानें ॥ ८ ॥ जेथ भक्तां न्याभावी कल्पिती ॥ अभिमानतुटे भगवद्भक्तिं ॥ ते निराभिमान भक्त स्थिती ॥ राया तूज प्रतिज्ञा विलीच्येयं ॥ ९ ॥ समुळ देहाभिमान सुउ ॥ तो देहेंचि देवासि आवडे ॥ तेभक्त जाणावेंकोडें ॥ लळेवाडें हरिच्ची ॥ १० ॥ तेजें जें मागति कवतीकें ॥ ते देवोचि होय तीतूकें ॥ याचे निपरमसंतोखें ॥ देवो सुखावला सुखें दोंदीलु होया ॥ ११ ॥ तो जि कडुं जीकडे जाय ॥ देवो निजांगें तेउता ठायें ॥ भक्त जेउती वास पाहे ॥ देवा तेते होय पदार्थ ॥ १२ ॥ त्यासि सेंकोणाची दिठी लागे ॥ यालागीं देवो त्यापुढें मागें ॥ त्यासभोंवें सर्वांगें ॥ भाजींचे निपांगें भुललाचालें ॥ १३ ॥ निराभिमानाचे निनावें ॥ देवो निजांगें करि आघवें ॥ जेविं कांतानयाचे निजिवें ॥ जिवें भावें निजजननी ॥ १४ ॥ एवं राखतां निजभक्तांसि ॥ देवो धाके निजमानसीं ॥ जरि हा मज सिं आला एक्यासी ॥ तरि हे प्रीति कोणासि करावि ॥ १५ ॥ कोणासिं पाहों कृपादृष्टी ॥ कोणापें सांगों गोडगोष्टी ॥ कोणासि खेवो देवों मिठी ॥ ऐसी आवडि मोठि प्रेमाचि ॥ १६ ॥ या काकुलतीश्री अनंतु ॥ ऐक्य भावें करि निजभक्तु ॥ मग देवो भक्त दोहिं आंतु ॥ देवोचि नांदतु स्वानंदें ॥ १७ ॥ एवं आपुलि आपण भक्ति ॥ करितसे अन्यपने प्रीती ॥ हें चि निरोपण वेदांतीं ॥ अद्वैत भक्ति या नांव ॥ १८ ॥ त्यासिच रूप भजिं आकळगीतां ॥ हांवन बोरा

~~ऐसी पाना थीलिया अहंकृती ॥ ब्रह्मादिक गुंतले ठाती ॥ वाढवीतां ग्रहण वर्णाश्रम जाती~~

पीडे

श्री

ना

१४

तरि

न

चिभगवंता ॥ मग रिघोनी त्या आतौता ॥ परमार्थता आंवळगिं ॥ १९ ॥ ऐसें सेवेचें मिसें करी ॥ तेणें भक्त आणि आपणामि तरी ॥ मागें आपण आंत बाहेरि ॥ अतिप्रीती सौका धायी ॥ ७२० ॥ नवलें आवडिचा निर्वाहो ॥ म्हणें यासि लागेल काळाचा घावो ॥ यालागि निजभक्तां चा देहो ॥ देवाधिदेवो स्वयें होय ॥ २१ ॥ ऐसा जो पढियंता परम ॥ तो भागवतां माजि भक्तोत्तम ॥ या परि भागवतधर्म ॥ पुरुषोत्तम वश्य करि ॥ २२ ॥ ऐसे या उत्तम भक्तां ॥ भेदाचि समुळ नुरे वार्त्ता ॥ तेचि अभेद भक्तकथा ॥ ऐक नृपनाथा सांगेन ॥ २३ ॥ श्लोक ॥ न यस्य स्वः पर इति वित्तेष्वात्मनि वा भिदा सर्वभूतसमः शांतः स वै भागवतोत्तमः ॥ ५२ ॥ टीका ॥ अद्वैत भजनाचि येवोजे मी मा सेंतूं आणी तूं सें ॥ त्यासि नुरेचि सर्वजनिं जे ॥ तो भक्त मानिजे उत्तमत्वें ॥ २४ ॥ या परि ज्या ज्याचि ता त्या ठाइ ॥ भेद निःशेष उरला नाहिं ॥ तेथ माझें तुझें काहिं ॥ निमालें पाहिं जे थिल तेथें ॥ २५ ॥ जेविं अग्निसि जें जें ठके ॥ तें अग्निचि होउनि ठाके ॥ तेविं अभेद भक्त जें जें देखें ॥ तें तें यथासुखें स्वस्वरूप ॥ २६ ॥ निजवित्त आणि कापालिं देतां ॥ आवांका उपजे ज्या ज्या चित्ता ॥ न देखे पारिखेपणा चि वार्ता ॥ विकल्प घालितां तशी नुपजे ॥ २७ ॥ जवें हातिं त्या पदार्था उजवे हाती स्वयें देतां ॥ तेथ कोण देता कोण घेता ॥ ये कात्मता सर्वभूतीं ॥ २८ ॥ आपणां सकट सर्व देहिं ॥ भक्तां भगवंतावांचूनि नाहिं ॥ यालागिं शांति त्याच्या ठांइं ॥ स्वानंदें पाहिं निःशंक नांदे ॥ २९ ॥ ऐसे या निजसमें शांति ॥ भगवद्भक्त क्रिडा करिती ॥ यालागिं उत्तमत्वाचियें प्राप्ती ॥ सुनिश्चित्ती पावले ॥ ७३० ॥ हरिभक्तांचि निरपेक्षता ॥ ऐक सांगेन नृपनाथा

॥म१९॥ त्या

अ

यरि

हे

तेचि

म १२ ॥

था ॥ उत्तमभक्तांचि सांगतां कथा ॥ अतिउल्हासतां हरिसी ॥ ३१ ॥ निरपेक्षता तो उत्तमभक्त ॥
निरपेक्ष तो अतिविरक्त ॥ निरपेक्ष तो नित्यमुक्त ॥ सत्य भगवंत निरपेक्ष ॥ ३२ ॥ श्लोक ॥ त्रि-
भूवनविभवहेतवेप्यकुंठस्मृतीरजितात्मसुरादिभिर्विमृग्यात् ॥ नचलतिभगवत्पदारविं-
दाल्लवनिमिषार्धमपि यः सवैष्णवाग्र्यः ॥ ५३ ॥ टीका ॥ सप्रेमभावें करितां विभक्ति ॥ हरिच-
रणीं ठेविली वृत्ति ॥ निजात्मस्वार्थी विये स्थिति ॥ अतिप्रीती निजनीष्ठा ॥ ३३ ॥ तिथें त्रैलोक्यी-

या

च्या सकळ संपती ॥ करजोडोनि वैरूपा हाती ॥ तरि क्षणार्ध न काढि चित्तवृत्ती ॥ भक्त परमा-
र्थी अति लोभी ॥ ३४ ॥ क्षणार्ध चित्तवृत्ति काढितां ॥ त्रिभुवनविभव येतां हातां ॥ येवढे यासां-
डुनि स्वार्थो ॥ तरि ला लहरिं भक्ता लाभ कोण ॥ ३५ ॥ हरिचरण अपरोक्ष स्थिती ॥ तेथील

ऐक

क्षणार्धा विश्रांती ॥ त्यापुढें त्रिभुवनविभवसंपती ॥ भक्त मानिती तृणप्राय ॥ ३६ ॥ सकळज-
गाचा स्रजीतां ॥ ब्रह्मा पितामहो तवतां ॥ त्रैलोक्यराजसामर्थता ॥ बोळंगे वस्तु तो अंगवण
ज्याचें ॥ ३७ ॥ त्रिभुवनवैभवाचे माथां ॥ ब्रह्मपदाचि समर्थता ॥ तो ब्रह्माहि निजस्वार्थी हो-
ये वांछीता हरिचरण ॥ ३८ ॥ त्यागुणिं ब्रह्मवैभवसंपती ॥ ब्रह्मा वैसोनि येकांती ॥ अहिर्णि-
शीं हरिचरण चिंती ॥ तरि त्या प्राप्ति सर्हसा नव्हे ॥ ३९ ॥ सहस्रां न पवे हरिचरण ॥ या लागीं
ब्रह्मासाभिमान ॥ तेणें अभिमानें निजाण ॥ नेलि वत्सें तो निगोपाळवृंदें ॥ ४० ॥ तेथें नकळे
तो आपण ॥ न मोडतां रूपछापण ॥ गोपाळवत्स जाला संपूर्ण ॥ पूर्ण ब्रह्म पूर्ण स्वलीळा ॥ ४१ ॥
अगाध हरिलिळा परिपूर्ण ॥ पाहातां ठावे डावले ब्रह्मापण ॥ ते कां सांडुनि पदाभिमान ॥ अन

आ

न्यशरण हरिचरणी॥४२॥केलासराजाशूलपाणि॥ब्रह्मां लागे त्याच्या चरणि॥तोहि निजराज्यत्यागो

नि॥महांस्मशानि हरिचरण चिंती॥४३॥कोपीन भस्म जटा धारि॥चरणोदक धरि निजशिरी॥हरिच

रण हृदयामाजि स्मरि॥सिव निरंतर सेवीतु॥४४॥एवं ब्रह्मां आणि शंकर॥चरणाचेनि पावती पार॥

तेथ त्रैलोक्य वैभव थोर॥मानितो पामर अतीमंदभाग्य॥४५॥हरिचरण क्षणार्ध प्रासि॥त्रैलो

क्य राज संपत्ती॥भक्त वोवांळुनि सांडिती॥जाण निश्चिती निंबलोण॥४६॥हरिचरण संगमतगो

डी॥क्षणार्ध जें जोडे जोडी॥ते त्रैलोक्य वैभवाचि कोडी॥करि कुरवंडि निज भक्त भावे॥४७॥एवं

हरिचरणापरते॥सारामतना हिं येथे॥यालागीं चित्त वितें जिविते॥जडले सुनिश्चितें चरणारविं

दीं॥४८॥निमिष्या निमिषार्ध तटील वक्षण॥जें न संडित्ती हरिचरण॥ते वैष्णवामाजि आग्रग

ण॥यातें जाण उत्तम भक्त॥४९॥जें त्रिभुवन वैभव भोग भोगीती॥ते होतां पले आनुत्तापवर

ती॥त्यांच्याताचि निज निवृत्ती॥हरीचरणप्रासी तेएक॥५०॥श्लोक॥भगवत उरुविक्रमां

घ्रिशाखा नखमणिचंद्रिकया निरस्ततापे॥हृदि कथमुपसीदतां पुनः स प्रभवति चंद्र इवो

दितेंर्कतापः॥५४॥टीका॥थोर हरिचरणी चापराक्रमा॥पदें त्रैलोक्य आक्रमीं विक्रमा॥ब्रह्मां त्रि

उभेदुनि पद दुमा॥वाढला परम सामर्थ्ये॥५१॥ते पद दुमीच्या दशशाखा॥त्याची दशधा

दशांगुळिका॥अग्रीं अग्र फळें चंद्रिका॥नखमणि देखा लखलखिती॥५२॥तनखचं

द्रिचें चंद्रकांता॥चरण चंद्रामृतें नित्य श्रवता॥भक्त चकोर तें शेविता॥स्वानंदतृप्त सर्वदा॥५३॥

त्यांसि कामादि त्रिविध ताप प्राप्ति॥सर्वथा बाधूं न सके पुढती॥जेविं सूर्याची संतत सदिसी॥चंद्र

बींबा अतेतो ती कदां न रिघे ॥ ५४ ॥ हें जे हरिचरणचंद्रचकोरें। स्वप्नीं संताप नवें त्यांसमोरें। ऐसी त्वर
ण महिमा अपार। हरि मुनीश्वर हर्षे वर्णी ॥ ५५ ॥ नयस्य स्वपरइति। येणें त्यांची धर्मस्थिति। रा
या सांगीतली तूज प्रती। यथानिगुत्ती यथार्थी ॥ ५६ ॥ देहें वसः हरेप्रिया। येणें श्लोकें गा विदेहा।
दाविली भक्त लिंग क्रीया। आणिक जराया सुनिश्चित ॥ ५७ ॥ याद स्यम्हणिजे कैसे असती। भगव
द्भजनें स्वानंदल्लसी। त्रिविध तापाची निवृत्ती। करुनि आसती हरि रंग ॥ ५८ ॥ आतां त्याची बोलते
परि। मैनो गर्जती निरंतरीं। ते चितसंक्षेपाकारिं। उपसंहरी हरि सांगे ॥ ५९ ॥ सकळलक्षणाचि
सार स्थिती। प्रेमळाचि परम प्रीती। उलंघूं न सकें श्रीपती। ते हि श्लोकार्थी हरि दावी ॥ ७६० ॥
श्लोक ॥ विसृजति हृदयं न यस्य साक्षाद्धरिरवशाभिहितोप्यघौघनाशः। प्रणयरशनया
धृताङ्घ्रिपद्मः स भवति भागवतप्रधान उक्तः ॥ ५५ ॥ टीका ॥ अवचटें तोंड आल्या हरी। सक
ळ पातकें संहारी। तें हरिनाम निरंतरीं। जे निजगजरीं गर्जती ॥ ६१ ॥ ऐसें ज्याचे जिव्हेवरी। ना
मनाचे निरंतरीं। ते धन्य धन्य संसारीं। स्वानंदें हरि गर्जतू ॥ ६२ ॥ संभ्रमें प्रेम द्रावे संपूर्ण। नित्य
करितां नामस्मरण। वृत्ती पालटती आपण। तेही लक्षण ऐका राया ॥ ६३ ॥ नामासंगी सावि
हरि। रिघे हृदयामाझारीं। तेणें धाकें धाकें अभ्यांतरीं। होउं लागे पुरी हृदयशुद्धि ॥ ६४ ॥
तंव प्रपंच सांडूनि वासना। जडोनि ठाके जनार्दना। अहंकार सांडि अहंकारपणा। सोहं सद
नामाजि रिघे ॥ ६५ ॥ चित विसरे निश्चितां। जडोनि ठाके भगवत्पंथा। मनाची मोडली मनोग
तता। संकल्प विकल्पतां करूं विसरे ॥ ६६ ॥ कर्तनिश्चयेंसी बुधी। होउनि ठाके समाधी। ऐ

भ

॥३१॥

सी देखोनि हृदयशुद्धि। तेथूनि त्रिशुद्धी न निघे हरि॥ ६७॥ हरिनाम प्रेमप्रीति वरी। हृदयीं
रिघाला जो हरि। तो निघो न सके बाहेरी। भक्तप्रीति करूं पाकु॥ ६८॥ भक्तें प्रणयप्री
तीची दोरी। तेणें चरण धरोनि निजनिर्धारीं। निज हृदयीं बांधला हरि। तो केशापरी नि
घेल॥ ६९॥ भगवंत महा अतुर्बळी। अदृष्ट दैत्यांतें निर्दळी। तो कोंडिला हृदयकमळीं। हि
गोष्टी समुळीं मिथ्या ह्मणती॥ ७०॥ जो शुष्क काष्ठ स्वयें कोरी। तो कोंवळ्या कमळामा
झारीं। भ्रमर गुंतला प्रीतिवरी। केशर माझारी कुचंबोनेदी॥ ७१॥ तेवि भक्तांचे प्रेमप्रीति
हृदयीं कोंदला श्रीपती। तेथें खुटल्या सामर्थ्यें शक्ती। भावार्थी प्रतीबद्ध न चले॥ ७२॥
बाळपाळवीं घाली पिळा। तेणें बाप राहे थोकला। तरि काय तो निर्बळ जाहला। ना तो प्रे
ह्मा भुललाद वळेना॥ ७३॥ तेवि निजभक्तें लळवाड। त्याचें प्रेम अत्यंत गोड। निघावयाची विसरे निवाड
हृदयीं सुखावे हरि नामी॥ ७४॥ ऐसें ज्याचें अंतःकरण। हरि स्वयें न संडी आपण। तेसेंच हरिचे श्रीच
रण। जो न संडी पूर्णप्रेमभावें॥ ७५॥ हरिच्या ठाईं प्रीती ज्यासि। हरि त्वि प्रीति त्यासि तैसी। जे अनन्य
हरिपासि। हरि तिहिं त्यांसी अनन्य सदा॥ ७६॥ ऐसे जे हरिचरणीं अनन्य। ते त्वि भक्तां माजि प्राधान्य
वैष्णवांमाजि ते अग्रगण्य। राया ते जाण भागवतोत्तम॥ ७७॥ संक्षेपें तूज प्रती बोलिलों राया
गौण करुनि त्यारि मुक्ति। जगीं श्रेष्ठ भगवद्भक्ती। त्या उत्तम भक्तांचि स्थिति॥ ७८॥ पुरे भक्ति
चें निरोपण। सांगता वेदां पडे मौन। सहस्रमुखाची जिव्हा पुणी। ठको निजाणधीठावे॥ ७९॥
ते भक्तिची येकांशता। सांगता हि भूतकथा। तटस्थ पडीले समस्तां। भक्तभावार्थता ऐकोनि
॥ ८०॥ हे विसारिखा रसाळ वक्ता। सांगीतली हे कथा। यावरुनि परिपूर्णता। त्या स्वभाव
तां तु जाण सि॥ ८१॥ तव रावो रोमांचित जाला। रोम मुळिं स्वेद आला। श्रवण सुखें लांचाव

(Margin, right: बाह्य)
(Margin, left: जै पा । उत्तम (तुजम्या)
॥३१॥

॥३२॥

ला। डोलो लागला स्वानंदें। ८२। पूर्ण संतोषो निमनी। म्हणे भले केले मुनी। थोरनिवालो निरोपणीं। श्रवणाचीधणीत विन पुरे। ८३। ऐको निहरिचें वचन। राजाम्हणे आवघे जण। अपरोक्ष ज्ञानें ज्ञान संपन्न। वक्ते पूर्ण आवघे हीं। ८४। भिन्न भिन्न करु निप्रश्न। आकर्णि आवघ्यांचे वचन। ऐसेया श्रध्दा राजे पुर्णी। अनुपम्य प्रश्न पुसेल। ८५। राया सि कथेची पुर्ण चाड। पुढें प्रश्न आकर्णिलगोड। जें ऐकतां निपुरे कोड। श्रोते वाडस खें होती। ८६। या प्रश्नाचे गुह्य ज्ञान। वदनिवक्ता श्रीजनार्दन। यथार्थ पूर्ण आर्थवी। ८७। पावो नाद स्वरसधुणी। पाव विन संपूर्ण। ग्रंथार्थ वाजें कविकर्ता। ७८

चे रमाजें। परि तोंवाजविल्यानी वाजे। तें विंये का ज नार्दनी सहजें।

इति श्रीमद्भागवते महापुराणे एकादशस्कंधे निमिजायंत संवादे येकाकार टिकायां नाम द्वितीयोध्याय:॥२॥ श्लोक॥५५॥ टीका॥७८८॥ येकुन संख्या॥ ॥६७ ॥॥

॥६७॥॥ ॥६७॥॥ ॥६७॥॥ ॥६७॥॥ ॥६७॥ ६७॥ ६७॥

श्रीमृषकवाहनायनमः॥ ॐ नमोसद्गुरु शिवशिवा॥ नमीतो जीवनु जीवा॥ तुरविसी
तेथ देहभावा॥ कैसेनि रिघावा होईल॥१॥ जीव घेउनि जीवा॥ देहत्व मोडुनि देहभावा॥
त्यावरि करविसी शिवा॥ हेला घवदेवानवल तुझे॥२॥ जीव घेउनि शंखासुरा॥ त्या
च्या वागविसी कलेवरा॥ तो तू रिघानि मज भीतरा॥ माझिया शरीरा वागविसी
॥३॥ शंख मधुरध्वानी वाजे॥ तो वाजवी त्याचे निवाजे॥ ते विम्या जे जे बोलिजे॥
ते बोलणे सा जे तुझेनि॥४॥ आना माझे शरीर जे चळे॥ ते तुझेनि आंगिक मे ळे
कर्मे निंजती सकळे॥ सत्ता बळे तुझेनि॥५॥ माझे देही चे मीपण॥ ते तू चि जालास॥
सि आपण॥ तुझेनि प्राणे प्राण॥ माझाही जाण चळे देवा॥६॥ दृष्टि जे जे काही दे
खो॥ ते तुझेनि ज्ञाने उन्मेखो॥ श्रवण जे जे काही ऐको॥ ते ते नेटके अवधान तुझे॥७
रसना जे जे कांही चाखो॥ ते ते तुझेनि स्वादसुरखो॥ बुधि जाणे तोरखो॥८॥ ते ही अति
के वेदकत्व तुझे॥ मन मनपणे चपळ॥ ते ही तुझे चि आंगीक बळ॥ विवेकावि वे
कप्र बळ॥ अति सोज्वळ तुझेनि॥९॥ वाचा जे जे वदो॥ ते वाचे क तुझेनि शब्दो॥ बो
धु जेणे उद्बोधो॥ तो तुझेनि प्रबोध प्रबोधु॥१०॥ जागृती जागे तुझेनि हरिखे॥ स्वप्न स्वप्ना तुझेनि देखे॥ सुषुप्ती सुखावे जेणे सुखे॥ पूर्ण संतोखे तुझेनि॥११॥ मी
जे जे विषय भोगी॥ ते भोक्तेपण तुझां आंगी॥ तुझेनि निजसंयोगी॥ मीपणे जगी वर्त
विसी मज॥१२॥ माझे धूसरनि रखांबसूत्रा॥ तूं जाला सिसूत्रधारा॥ हालउनिया निजसू
त्र कर्मे विचित्र करविसी॥१३॥ ऐसे या श्रीजनार्दना॥ जगाचे तवित्याचि छन्ना॥ कृपा
ळु वा जगज्जीवना॥ नमन श्रीचरणा तुझेनि तुज॥१४॥ या परी माजि तूं चाळिता॥ चा

मज

कृपाळत्वें करूसी ग्रंथा॥ ते धमी येक [illegible]के तों केवी॥ हे जाणावी तत्वता देहबुधि॥१५॥ येका
येक जनार्दनी॥ कीं जनार्दन येकपणी॥ पिंड पृथकू नामाचीले णी॥ ठेउनि येकपणे मिरविसी॥
तूंचि॥१६॥ जेवि कनक चि भूषण॥ कीं भूषणी कनक संपूर्ण॥ तिविये का आणि जनार्दन॥ येक
त्वें जाण जनार्दनाचा॥१७॥ जेवि कापुरी कां आगि स्त्रगंटी॥ ते द्वाचि कापुरत्व खुंटी॥ सच्छिष्या
सद्गुरू भेटी॥ ते द्वाचि फिटे भिन्न भेदु॥१८॥ ऐसी ऐकोनि विनवणी॥ सद्गुरु तुष्टला संतोषो
नि॥ येथें भिन्नाभिन्न सांसणी॥ न लगे निरोपणी करणे तुज॥१९॥ जेणें फिटे भिंन भेदु॥ तो
श्री भागवती निज बोधु॥ वसुदेवा प्रती नारदु॥ सांगत संवादु इति हासाचा॥२०॥ त्या इतिहा
साचा अर्थु॥ परिसतां प्रकटे परमार्थु॥ स्वानंदें दृढ बोधे हृदयां तु॥ श्रवणे सदोदित श्रो
ते होती॥२१॥ तंव श्रोते संत समुदावो॥ संती केसा न वल्लावो॥ सद्गुरु ब्रह्मभावो॥ साधिला स्वितनी
अभेदत्वें॥२२॥ हे सद्गुरूची विनवणी॥ कीं ब्रह्मस्फुरणाची खाणी॥ परिसतां सप्रेम बोलणी
रिझली आपणी सज्जनाची॥ या देशभाषा वाणी॥ उघरुली परमार्थाची खाणी॥ बोलन द्व
ती हे स्पर्शमणि॥ लागतां श्रव णी पालटे जिउ॥२४॥ या परी श्री भागवती॥ अनु [illegible]पें अगा
धा स्थिति॥ ते कथेची संगति॥ लावी सुनिश्चिती अर्थावबोधे॥२५॥ ऐकोनि संताचे वचन॥
शिरीं वंदूनि त्याचे चरण॥ पुढील कथा निरोपण॥ [illegible] श्रोतां सावधान परिसावें॥२६॥ पथ
ती येंध्यायाचा अंती॥ निरोपितां तात्रीक भक्ती॥ भजावे आवडेल ते मूर्ती॥ त्या पासीत दथीं
प्रश्न स्फुरला॥२७॥ देवो येक त्रिजगती॥ त्याचा किती अवतार मूर्ती॥ जन्म कर्म अवेव्यथ
की॥ हेचि मुनी प्रती पूसतु॥२८॥ श्लोक॥ राजोवाच॥ यानि यानीह कर्माणि यैर्यैः स्वच्छंद
जन्मभिः॥ चक्रे करोति कर्ता वा हरिस्तानि ब्रुवंतु नः॥१॥ टीका॥ मुनीश्वराचे अगाध ज्ञान॥
त्यावरि रसाळ निरोपण॥ तेणे रायाचे लोधले मन॥ प्रश्नावरी प्रश्न यालागि पुसे॥२९॥
तो म्हणे देवाधिदेवो हरि॥ स्वलीला केसे जन्म धरि॥ स्वेच्छा जी जी कर्मे करि॥ ते अगाध थो

रीमज सांगा॥ ३०॥ स्वपाल देवासि नाही जन्म। तेथें कैसें पूससी कर्म। देवो अनूप अनाम। त्यासि जन्म कर्म
असेना॥ ३१॥ तो अजन्माचि जन्मधारी। अकर्मा परि करी कर्में। विदेही तो देहधारी। होउनि संसारी स्वध
र्मपाळी॥ ३२॥ त्याचा अवताराची स्थिति। कवण जन्म कवण व्यक्ती। किती अवतार किती मूर्ति। कृपेने
मज प्रती सांगा पां॥ ३३॥ जे कां अतीत अनागत। वर्तमाने प्रस्तुत। ते अवतार समस्त। इच्छा पूर्तभ
कासि॥ ३४॥ हरिचरित्र अवतारगुण। प्रतिपादक राव याप्रश्न। तो सांगावया चव पूर्ण। तदर्थी संपूर्ण
द्रुमिल बोले॥ ३५॥ श्लोक॥ द्रुमिल उवाच॥ यो वा अनंतस्य गुणाननंताननुक्रमिष्यन्स तु बालबुद्धिः
रजांसि भूमेर्गणयेत्कथंचित्कालेन नैवाखिलशक्तिधाम्नः॥ टीका॥ ज्याचि लीला शक्ति
रजांसि भूमेर्गणयेत्कथंचित् कालेन नैवाखिलशक्तिधाम्नः
अपरमित॥ ऐसा अनंत शक्ती ज्याच्या न खांत। यालागि तो अनंत शक्ति नियंता। गुण समस्त ग
णवती कवि॥ ३६॥ त्या अनंताची गुण समष्टी। ब्रह्मा नेणे बाळबुद्धी। जे विज्ञान गुणाचि वृष्टी॥
सागरीकेल्होळ जाण॥ केवी गणू सकेल कवण। तैसि अ
मुर्गी ये त्रि॥ शक्ती न करवे मापन॥ ३७॥ सागरीके ल्होळ जाण॥ केवी गणूसकेल कवण। तैसिअ
नंताचे अनंत गुण। जंकल्कि कवण निर्धारि॥ ३८॥ पर्जन्याचिया धारा। गणिता येती नृपवरा। पृ
थ्वीचिया तृणांकुरा। समहावीरा गणिता येति॥ ३९॥ वारा अफाट धांवे। तोही गणिता तेपावे। नि
मिषोन्मेष स्वभावे। त्यासिही संभवे गणिता॥ ४०॥ पृथ्वीचिया परमाणा। काळास्तव होय गणना।
परी भगवंताचिया गुणा। वेदासही जाणा गणील न वे॥ ४१॥ भगवंताचे नाम येकां घेतां वेद जा
ला मूक॥ त्याचे गुण गणितां सकळिक। शेषाचे मुख दुखंड जाले॥ ४२॥ त्या अनंताचे अनंतगु
ण। यथार्थ गणूं सकेल कवण। काही येक संक्षेपे जाण। सांगेन लक्षण अवताराचें॥ ४३॥ श्लोक॥
भूतैर्यदा पंचभिरात्मसृष्टैः पुरं विराजं विरचय्य तस्मिन्। स्वांशेन विष्टः पुरुषाभिधानमवाप
नारायण आदिदेवः॥ टीका॥ अवतारामाजि प्रथमता। पुरुषावताराची कथा। द्रुमिल जाला
सांगता। ऐकतत्वता महाराजा॥ ४४॥ नारायणे आत्मशक्ती। पंचभूते भूताकृती। सृजूनियां
यथानिगुती। ब्रह्मांडाची स्थिति निर्माण केली॥ ४५॥ विराजपुरुष ब्रह्मांड नाम। तेथ लीला प्र
वेशे देवोत्तम। यालागि पुरुष हें नाम। पुरुषोत्तम स्वयें असे पावे॥ ४६॥ याचे निज अंशयोगे प्रकृती॥
जाली प्रजा तें प्रसवती। यालागि पुरुष नाम स्थिति। जाण निश्चिती पावला॥ ४७॥ तो अकर्ता

खे

महा

७ जीवाचा ठाइं जे काहि ज्ञान ॥ ते हि याचेनि ज्ञाने जाण ॥ यासि ज्ञानदाता नाहि आन ॥ स्वये ज्ञानघन स्वभाव ताचि ॥५३॥
त्मयोगयुक्ती ॥ जग चेतवि तो चिद्वृत्ती ॥ त्याचेनि जगा जगत्वे स्फूर्ति ॥ त्याची गुणकीर्ति दो श्लोकी सांगे
॥४०॥ श्लोक ॥ यत्कायएष भुवनत्रयसंनिवेशो यस्येंद्रियैस्तनुभृतामुभयेंद्रियाणि ॥ ज्ञानं स्वतः श्वस
तो बलमोज ईहा सत्वादिभिः स्थितिलयोद्भव आदिकर्ता ॥४॥ टीका ॥ त्रैलोक्य वसे जें काही ॥ तेंचि शरीर ज्या
चे पाही ॥ ज्याचेनि योगे देही ॥ ठाई ठाई वर्तती ॥४१॥ ब्रह्मादि जे कां तनुधारी ॥ त्याचा ज्ञान कर्मेंद्रिं चीथो या
री ॥ त्याचेनि इंद्रिये करी ॥ निज व्यापारी वर्तती ॥५०॥ जो जगाचा नयनाचा नयन ॥ जो जगाच्या घ्राणा
चे घ्राण ॥ जो जगाचा श्रवणाचें श्रवण ॥ रसनेची जाण रसना जो कां ॥५१॥ जो जगाचा हस्ताचे हात ॥
ज्याचे पाय जगाचे आंतें पाये ॥ जो वाचेची वाचा निश्चित ॥ एवं उभय इंद्रियांत इंद्रियें जाची ॥५२॥ जाचे
नि प्राणें जाण ॥ जगा तें चेतवी आपण ॥ बळ तेज क्रियाचरण ॥ जगासि संपूर्ण याचेनि ॥५४॥ रज तम स
त्वादि गुणयुक्त ॥ उत्पत्ति स्थिति प्रळयांत ॥ मुख्य आदी कर्ता भगवंत ॥ जाण तो निश्चीत पुरुषा
वतार ॥५५॥ सत्वादि त्रिगुणावस्था ॥ उत्पत्ति स्थित्यादि प्रळय कर्ता ॥ तिही गुणावतार कथा ॥ ऐक नृ
पनाथा सांगेन ॥५६॥ श्लोक ॥ आदावभूच्छतधृती रजसास्य सर्गे विष्णुः स्थितौ क्रतुपतिर्द्विजधर्मसे
तुः ॥ रुद्रोऽप्ययाय तमसा पुरुषः स आद्य इत्युद्भवस्थितिलयाः सततं प्रजासु ॥५॥ टीका ॥ तोचि आ
दि लिं उत्पत्ती रजोगुणे राजसा शक्ती ॥ स्वयें जाली शतधृति ॥ ब्रह्म लक्षणती जयाते ॥५७॥ एवं ब्रह्मस्वरूपे
उत्पत्ती ॥ स्थितीला जाला राजस शक्ती ॥ तेथ प्रतिपाळावया स्वधर्मस्थिती ॥ सत्वगुणे निश्चिती वि
ष्णु जाला ॥५८॥ तो द्विजधर्मप्रतिपाळणा ॥ यज्ञभोक्ता नारायण ॥ देखता धर्माचा अवगुण ॥ अवतरे
नामावतारी ॥५९॥ नारायणे ॥ तोचि सृष्टीचिये प्रांती ॥ तमोगुणे तामसा शक्ती ॥ स्वयें जाला रुद्रमूर्ति ॥ सकळ कल्पांति
निर्दळितु ॥६०॥ जो शेताची पेरणी करी ॥ तोचि राखे देखेसो करी ॥ तोचि वाढले या वरी ॥ सावगणी करी स
र्वांची ॥६१॥ तैसि उत्पत्ति काळी तोचि ब्रह्मा ॥ तोचि स्थितिकाळी विष्णुनामा ॥ प्रळयकाळी रुद्रप्रेमा ॥ ऐसें ति
पुरुषोत्तमाची नामें ॥६२॥ यालागि तो आदिकर्ता ॥ श्रुतिशास्त्री ईड वार्ता ॥ दक्ष कश्यपादिकां कर्तव्यता
त्यासि सामर्थ्यता याचेनि ॥६३॥ याहीपरी विचारिता ॥ हाचि येक केवळ कर्ता ॥ यावांचूनि कर्तव्यता ॥ अनुमा
त्र ताहि आन ॥६४॥ तो सृष्टीपूर्वी स्वयंभ असे ॥ जेणें उत्पत्ति स्थिति प्रळयो भासे ॥ तोचि आदिकर्ता अना
यासें ॥ तोचि निशेजा पुरुषावतार ॥६५॥ ऐकराया अतिविचित्र ॥ जें परिसता पुण्यपवित्र ॥ तो नारा

यणा चाअवतार॥त्याचे चरित्र अलौकिक॥६६॥श्लोक॥धर्मस्य दक्षदुहितर्यजनिष्टमूर्त्यां नारायणो न
रऋषिप्रवरः प्रशांतः नैष्कर्म्यलक्षणमुवाच चचार कर्म यो द्यापि चास्त ऋषिवर्यनिषेवितांघ्रिः॥६॥टीका॥
जोअजन्मा नित्य त्रिभुवनी॥तो न जन्मा नि जन्म लाधला नि॥तेणे धर्माची धर्मपत्नी॥केली जननी दक्षकन्या
मूर्ति॥६७॥ति मूर्ति माते च्या उदरी॥नरनारायण अवतारी॥येके चि दोरूपे चि परी॥अवतारले॥६८॥
तेणे नारदासि ज्ञाण॥निरोपिले नैष्कर्म्यलक्षण॥स्वयें आचरले आपण॥ऐक त्याचे कथन सांगेन राया॥६९॥नारायण लैसी कोणं देशी॥तो बद्रिकाश्रमवासी॥नारदसनकादीक ऋषी॥अद्यापि त्यापा
शी सेवनें असती॥७०॥त्यासि स्वस्वरूपाचे लक्ष॥सहज चि असे प्रत्यक्ष॥ते स्वरूपनिष्ठेचा पक्ष॥
अलक्षाचें लक्ष प्रबोधी स्वयें॥७१॥तया स्वरूपाचा निजबोध॥स्वयें पावावया विषद॥अद्यापि वरि
ऋषिवृंद॥नित्य संवाद करिती त्याशी॥७२॥जे स्वरूप लक्षे नाजनि॥ते विषद करूनि वेदचा नि॥तें चि
अनुग्रहें करूनि॥अनुभवा आणी तात्काळ॥७३॥श्लोक॥इंद्रो विशंक्य मम धाम जिघृक्षतीति
कामं न्ययुंक्त सगणं स बदर्युपाख्यम्॥गत्वाप्सरोगणवसंतसुमंदवातैः स्त्रीप्रेक्षणेषुभिरविध्यदत
न्महिज्ञः॥७॥टीका॥ऐसा नारायणाचा अवतार प्रताप देखोनि निःशाद तप तेणे इंद्रासि अहा कं
प॥स्वर्ग निःपापघे ईल मासा॥७४॥याचें तप देखोनि परम॥म्हणे गेलें गेलें स्वर्गधाम॥इंद्रें कोपें प्रेरि
ला काम॥अप्सरासंभ्रमसमवेत॥७५॥काम समस्त अप्सरा॥सवें वसंतु हो दुसरा॥जो आपसा ते
पुरा नारावी स्वरा॥क्रोध अवघेया पुढारा॥॥७६॥तीर्थोत्तीर्थींच्या अनुष्ठाना॥क्षमा नुपजे
अंतःकरणा॥कोपयेतां चि जाणा॥करि गाणा तपाचा॥७७॥क्रोध तापसां उघड वैरि॥तापसां छ
ळी नाना परी॥तो हि नारायणावरी॥अवघ्या पुढारि चालिला॥७८॥ऐसी मिळोनि त्रिदायतन आलि
बद्रिकाश्रमास मस्तु॥नारायण तप करि जेथें॥उठावले तेथें अति अक्रोशी॥८०॥वसंतें शृंगारिलें वन
कोकिळा कलारवें येगान॥सुगंध सीतळ सुळके पवन॥परागसंपूर्ण वरुषती सुमनें॥८१॥येथे
भ्रम रांचे झणत्कार॥कामिनि गायन कामाकार॥हावभावकटाक्षविकार॥कामसंचारास्वत्तेवित्ती
॥८२॥ नेहे विकामिकामबाध॥पराक्रम न चले चि क्रोध॥तो हि सांडोनियां ब्रिद॥परतला नुसदा म्ला
न ते बहु साल ऋषेश्वर॥पंमाजी नारायण अवतार॥तेथें वर्तले जें चरित्र॥तें विचित्र ऐक राया॥ ॥ पवो

॥३॥ आग्या

नवदने॥८३॥मग मदने सांडुनि शूं ठाए ॥ विंधी कामीनी कटाक्ष बाण ॥ तेणें घायें नारायण ॥ आनुप्रमाणें न ढळेचि ॥८४॥ स्त्रेत्रें तोडिता आकाशीं ॥ आकाश स्वयें सावकाशीं ॥ तेवि कामें छळितां नारायणासीं ॥ तो निजसत्तेसी निर्द्वंद्व ॥८५॥ अंगीं निजतेजसत्ता ॥ अग्नितेज प्राशूं जातां ॥ तोंड जळे वविखा खतां ॥ तेविं कामिंस कामें तां नारायण दशि ॥८६॥ ने शतां नारायणें महीमूं ॥ धींवा निघाला घातल्या कामें ॥ तेऱ्हां आवघी स्वपराक्रमें ॥ स्वनिंयधर्मे लाजिला ॥८७॥ तेथ आवघी जालीं प्राभुख ॥ पाठिमोरिं निघतां अधोमुख ॥ तेऱ्हां त्या विगति निःशंख ॥ नारायणें देखुखुं टिली ॥८८॥ इंद्रियनियंता नारायण ॥ नेणो निष्ठूं गेली आपण ॥ त्या पुढां निपुनरागमनें ॥ सवेगा जाणकरे वेनां ॥८९॥ मागां न निघवे निश्चितें ॥ ऐसें जाणोनियां समस्तें ॥ थोरगजबजली तेथें ॥ भयचकीतें त्याकुळें ॥९१॥ ऐसी देखोनि त्याचि स्थिती ॥ कृपेनें तुष्टला कृपा मूर्ती ॥ अनुमात्र कोप नये चित्तीं ॥ अभिपानकशांती नारायणाचि ॥९२॥ जाणोनि नारायणप्रतापा ॥ आतां कोपोनि देईल शापा ॥ येरें धाकें म्लानरूपा ॥ अती सकंपभयभितें ॥९३॥ श्लोक ॥ विज्ञाय शक्र कृतमक्रममादिदेवः प्राह प्रहस्य गत विस्मय एजमानान् ॥ माभैष्ट भो मदन मारुत देव बध्वो ग्रह्णीत नो बलिमशून्य मिमं कुरुध्वं ॥ टीका ॥ इंद्रें केला अपराधा ॥ तरि नारायणासि नये चि क्रोधा ॥ बाप निजशांति अगाधा ॥ नमनि विरुध कामादिकांचें ॥९३॥ नये चि कामां दिकावरि कोपा ॥ परि इंद्रासि न दी चशापा ॥ नारायणा स्याठांईं अल्पु कदा विकल्प नुपजे चि ॥९४॥ आपकार्या विवरि जो कोपला ॥ तो क्रोधें तत्काळ नागविला ॥ अपकारियां जेणें उपकार केला ॥ तो विरादला परमार्थी ॥९५॥ अपकार्या उपकारक रिती ॥ या चि नाव परमशांती ॥ ते शांती चीनिज स्थीती ॥ दाविलोकां प्रती ॥ [illegible] ॥ परमार्थ दिक्षा ॥९६॥ परमार्था विमुख्य स्थिती ॥ ॥३५॥

पाळिजे गणपुर्णशांती॥ ते शांति विश्रिरूसगाती॥ दाविलोकाप्रती आचरोनी॥ ९७॥ भयस्मितकामादिक
अप्सरागणसाव्रांका त्यातें अभयदानें सुख॥ देवो निदेखनारायण बोले॥ ९८॥ अहोकामवसंतादीक
स्वामिं॥ कृपा करूनि आले तुम्हिं॥ तुमचे निपादागमीं॥ आश्रमभूमि पवित्र जाली॥ ९९॥ अहो अप्सरा
देवकांता॥ तुम्हिं भेवों नको तत्वतां॥ येथें आलेयां समस्तां॥ पूज्य सर्वथां तुम्हिं मज॥ १०॥ तुमचें जालयां
अगमन॥ अवश्य करावें आम्हिं पूजन॥ हे वि आमुचें अनुष्ठान॥ कांहीं बळिदान अंगीकारामासें॥ १॥ आ
श्रमा आलयां अतीथी॥ तो पूज्य सर्वासि सर्वार्थी॥ अतिथी आश्रमीं जें पूजिती॥ ते आश्रमकीर्ती निरावरा
नि॥ २॥ आश्रमा आलया अतिथी॥ जे कां एंही पूजा न करिती॥ यांचि शुन्य पुण्य संपती॥ आश्रमस्थिती
शुन्य होये॥ ३॥ तुम्हिं न अंगीकारितां पूजनें॥ कांहिं न घेतां बळिदान॥ तरि हा आश्रम होय शुन्य॥ यालागीं
कृपा करूनि पूजा घ्यावी॥ ४॥ त्या हि रुसेली यां पायां पडती॥ ते विमुख जातां अतीथी॥ वंदोनियां सुखि
करिती॥ ते सुख पावति स्वानंदें॥ ५॥ त्या हि रुसल्या कन्यान धडा॥ अतिथि रुसल्या पुण्य कोडा॥ पूर्वी
परजे कां जोडि तेहि राकडी क्षय पावे॥ ६॥ वैकुंठीं ज्याचि निजस्थिती॥ तो या आश्रमीं येति नित्य वस्ती जे
आश्रमिं अतिथी॥ पूजित्तो प्रीती ब्रह्मा संभावे॥ ७॥ ऐसें बोलिला तयाप्रति॥ परिमाझिये हुअगाध
शांति हेंहीं नारायण॥ त्याचि तिं॥ गर्वें स्थिती असेना॥ ८॥ एक नाया अत्ति अपुर्वे॥ असोनि निजशां
ति अनुभवे॥ ज्या त्याठाई नाहीं गर्व॥ तो चि देवाधिदेव निश्चयेंसीं॥ ९॥ श्लोक॥ जो नित्य नाचवि सुख नर
रांसी॥ ज्याभेणें तपसां डिजे तापसिं॥ या अभयदेवो निक्राधासि॥ आपणा पासिं राहविलें॥ १०॥ राम
॥ श्लोक॥ इत्थं ब्रुवत्यभवदेनरदेवदेवाः सव्रीडनम्रशिरसः॥ सघृणं तमूचुः नैतद्विभो त्वयि परे वि
कृते विचित्रं स्वारामधीरनिकरानतपादपद्मे॥ १॥ टीका॥ एवं अभय देउनि नारायण॥ स्वमुख बो

॥ ४ ॥

लिळा आपण ॥ तेणें कामादि अप्सरागण ॥ लाजा विरोन अधोमुख जाली ॥ ११ ॥ देखोनि निर्विकारि
पूर्ण क्षमा ॥ श्रीनारायण परमात्मा ॥ कळों सरलें वसंतादि कामा ॥ त्याचा महिमा वर्णीति स्त्रि
यें ॥ १२ ॥ एकें नरदेव चक्रवर्ती ॥ विदेहा सार्वभौम भूपती ॥ त्या नारायणाचि निज स्तुती ॥ कामादि
कें करिती सद्भावेंसिं ॥ १३ ॥ जे सदां सर्वांतें छळिती ॥ तिहिं देखिल्या पूर्ण शांती ॥ ते चि शांताची स्तुति
करिती ॥ नारायणाप्रति कामादिक ॥ १४ ॥ जेणें संतोषें श्रीनारायणें ॥ त्यासि कृपा उपजे पूर्णें ऐ
सियेपरी केंस्तवन ॥ मांडिलें संपूर्ण परमार्थबुद्धि ॥ १५ ॥ जय जय देवाधिदेवा ॥ तुझिया अविकार भा हे स्वता
वा ॥ पाहातां नदेखों जि सर्वा ॥ देवा मानवा माझारी ॥ १६ ॥ मज कामाचे निघाये ॥ ब्रह्मा कन्यासि धरूं
जाये ॥ पाराशरा केलें काय ॥ दिवा भोगिली पाहें दुर्गंधा ॥ १७ ॥ ज्यातें योगी वंदिती मुकुटिं ॥ तो तापसां
माजि धुर्जेटी ॥ तो सिवला गे मोहिनीपाठिं ॥ फुटोनि लंगोटि वीर्य द्रवलें ॥ १८ ॥ विह्वुरंदेचा स्मशा
नीं ॥ धरणें बैसे विषयग्लानी ॥ अहिल्येचि काहाणी ॥ वेदिं पुराणीं वर्णिजे ॥ १९ ॥ नारद नायके माझीं गो
ष्टी ॥ त्यासि जन्मले पुत्र साठि ॥ माझी साहों सके काठी ॥ ऐसा बळि दश्रदिं असेना ॥ २० ॥ जो ब्रह्मच
र्यो माजि राजा ॥ हनुमंत मिरवि पैजा ॥ त्यासि हि स्तव मकरध्वजा ॥ संग्रामी रावणाजा जन्मविला म्यां ॥ २१ ॥
कळंकिया केला चंद्र ॥ भगांकीत केला इंद्र ॥ कपाठि घातला नाएसुखवीन ॥ जो [illegible]उका कुमर मरूषाचा
॥ २२ ॥ मज मन्मथाचा यावा ॥ न साहावे देवा दानवा ॥ मा ते थयितर मानवा ॥ कोण केवा साहाव्यासी
॥ २३ ॥ मज जाळिलें महेषें ॥ त्यासि म्या अनंगें केलें पिसें ॥ नवल धाकिश्रतुमीया ऐसें ॥ पाहातां नदि
सेति हीं लोकीं ॥ २४ ॥ त्या मज कामा मरत केलें ॥ शांतीचें कल्याण पाहिलें ॥ हें तुवां चि एकें येषनेलें ॥ ॥ ४ ॥
स्वभावें जिंतिलें निज शांती योगें ॥ २५ ॥ तो मि न सरतां केला काम ॥ क्रोधा आणिला उपश्रम ॥

वासनेचा अती संभ्रम ॥ नित्य निर्भ्रम त्वां केला ॥ २६ ॥ हे नारायणा तुझि निरशा ॥ नये आणिकां तपिष्टां
केला अनुभवाचा चोहाटा ॥ शांतीचा मोठा सुकाळ केला ॥ २७ ॥ मागांत तपस्वी वाखाणले ॥ णतिं काम
क्रोध जिंतीले ॥ त्यासि ही आम्हिं पूर्ण छळिलें ॥ एके मले सागेन ॥ २८ ॥ कपिल ऐसा तेजोराशी ॥ क्रोधें
तात्काळ छळिलें त्यासीं ॥ शाप देतां विसम रासि ॥ ताहि क्रोधासि वश्य जाला ॥ २९ ॥ कोप आला नारदा
सी ॥ वृक्ष केलें नळकुबेरासी ॥ गौतमें तें अहिल्येसी ॥ कोपें निवनवासी सिळा केली ॥ ३० ॥ जो सर्वदां विघ्ना
तें आकळी ॥ त्या विघ्नराते क्रोध छळी ॥ तरी अनिकोपें कोपानळीं ॥ चंद्रासी तात्काळ शाप दिधला ॥ ३१ ॥
कोप आला दुर्वासासि ॥ शाप दिधला अंबरीषीसी ॥ देवा आणिली गर्भवासासि ॥ क्रोधें महंत ऋषि
छळिले ऐसे ॥ ३२ ॥ जे दुर्जीय त्रिखिकें सकळ ॥ ते हि कामक्रोधें स्त्र उपिजेती ॥ सागरिं पडे सर्व संपती ॥ हे
क्रोधाचि ख्याति पुराणप्रसिध ॥ ३३ ॥ इतरांचि गोष्ठि कायासि ॥ क्रोधें छळिलें ईश्वरासि ॥ तेणें दीक्षि
तां दक्षासि ॥ सीरछेदासि करविता जाला ॥ ३४ ॥ जेथें मी काम स्वयें वसें ॥ तेथ क्रोध वससावकाइसें ॥ का
मक्रोध असतां चिन्ह से ॥ नारायणा ऐसें केलें तुवां ॥ ३५ ॥ हें परमाद्भुत तुझें वीर्य ॥ आणिकां यवृदें नाहिं
धैर्य ॥ यालागीं तुझें परिचर्य ॥ सदा मुनिवर्य वितीचरणा ॥ ३६ ॥ शांतीचे चाड देवादिदेवा ॥ जे नित्य
रितीं तुझि सेवा ॥ ते कामक्रोधादि स्वभावा ॥ स्मरतां तुझ्या नावां जिंकिती सुखा ॥ ३७ ॥ जें सन्मानें कामपु
रतां ॥ तेथें आदरें अ ग्रह करिता ॥ कामसन्मानें जेथें अतसा ॥ तेथें शापदेते अती क्रोधी ॥ ३८ ॥ यालागीं शा
पानुग्रह समर्थी ॥ ते सर्वदां कामक्रोधयुक्त ॥ परि नवल तुझें सत्याचित्त ॥ केलें अंकीत कामक्रोधा ॥ ३९ ॥
पाखिंद दुःखी करिती नांगरी ॥ तपी कोनित्यातेंस खिकरी ॥ ते विं अपकारियां जो उपकारी ॥ तो मोक्षाचा
केली रिद्धी मुकुटा ॥ ४० ॥ मज गर्व नाहि सर्वथा ॥ हें ही तुज नाहिं अहंता ॥ छळवाद्याद्या विकृति घेता ॥ अथ
वा उपेक्षता न करिसी ॥ ४१ ॥ तुज माजिनि विकार शांति ॥ हें नवल नव्हे कृपामूर्ती ॥ तुझ्या स्वरूपा वीण शा

हृदईचागुसकेरु निःकाम ।। बाह्यजपतपादिसंभ्रम ।। ऐसेंजेंकां शठपरम ।। विघ्नाचा आक्रम सांवरि ४

।। ५ ।।

त्ति स्थितीं ।। आजी निश्चीतीं फळली आम्हां ।। ४२ तुं निर्गुण निरोपम ।। मायातीत पुरे ब्रह्म ।। तुसे स्व
भावे स्मरत्ता नामा ।। सकाम हीं कामस्पर्दी नसको ।। ४३ जो नित्य स्मरे तुसें नामा ।। त्या कामा विकरि निःकामभक्ता
धर्विको धाकवि रामा ।। मोहतो परमप्रबोध होय ।। ४४ जे धीर वीर निजशांती ।। त्यासि परमानंद नित्यतासि ।।
ऐसे यास्या भंती अमीत पक्ति ।। पायां लागत्ती तुसीया ।। ४५ तुज करावया नमस्कार ।। धसे मतां सिश्रा
चा संभार ।। त्यासि न लभे अवसरु ।। तूं परात्पर परमात्मा ।। ४६ तुसी यास्सेवका कउं ।। विघ्न रिघु तां होये
बा पुढें ।। तेरि घावया तुज पुढें ।। कोण पडिपाउ रिघेल ।। ४७ श्लोक ।। त्वां सेवतां सुरकृता बहवों तरायाः
स्वौको विलंघ्य परमं व्रततां पदं ते ।। नान्यस्य बर्हिषि बलीन् ददतः स्वभागान् धत्ते पदं त्वमविता य
दि विघ्नमूर्ध्नि ।। टीका ।। तापसा बहु विघ्न अपावो ।। आली करावया अंतरावो ।। हा आमुचा निजस्वभा
वो ।। नव्हे नवलावो नारायणा ।। ४८ हृदयींचा गुसकरु निःकाम ।। बाह्य जपतप भक्ति संभ्रम ।। ऐसे जे का
शठपरम ।। विघ्नाचा आक्रम त्या वरि चाले ।। ४९ ते आमुचि विघ्नास्थितीं ।। न चले तुझ्या भक्ता प्रती ।। तूं
रक्षिता भक्तपती ।। तेथ विघ्नाची गती प्राञ्जुखसदां ।। ५० मासिया निज भक्तासि ।। विघ्ने केवि
त्यासि [illegible]सी ।। एकत्याहि अभिप्रायासि ।। सांगेन परयेसि देवाधिदेवा ।। ५१ पावावया नि
जपदाते ।। लाता हाणो निस्वर्गभोगाते ।। जे नित्य निःकामें भजती तुतें ।। नाना विघ्ने त्यातें सुर
वर चिंती ।। ५२ उलंघुनियां अमृतें ।। हे पावती अच्युतपदातें ।। यालागीं सुरवर त्यातें ।। अति
विघ्नातें प्रेरिती ।। ५३ बळिने दूनि आम्हासि ।। हे जाऊ पाहाती पुरेपदासी ।। येरा सोमिं इंद्रा ।। ५२ ।।
दि त्यापासि ।। नाना विघ्नासि मोकलीती ।। ५४ यालागीं त्या त्या भजना पासि ।। विघ्ने उठकू
धावती आपेसी ।। विघ्नी अ[illegible] मुंकृत्यापासी ।। तुं हृषीकेसी रक्षीता ।। ५५ ।।

सांडे निसकामकल्पना ॥ जे रातले तु सेचरणा ॥ त्यासि आठही प्रहर जाणा ॥ तुं नारायणा रक्षिसि ॥ ५६ ॥
भक्तं विघ्नें होती कासया वृसि ॥ धाव धाव म्हणतां हृषीकेशी ॥ ते क्षणीं तु धावण्या धांवसी ॥ ऐसा निरुरने
के सि नारायणा ॥ ५७ ॥ विघ्नें न येती भक्तां पासीं ॥ आधींच भक्ते संरक्षणासी ॥ तु भक्तांचे चौपाळिं ॥
अहर्निशी संरक्षिता ॥ ५८ ॥ विघ्न छळूं धावे सकोपु ॥ तंव विघ्नी प्रकटे तु सेश्वरु ॥ त्यालागीं भक्तां
सि अल्प विघ्न प्रताप बांधू न सके ॥ ५९ ॥ काम छळावें हरिभक्तांसि ॥ तंव हरि कामाचे हृदयवासि ॥ तें
क्षणीं विघ्नचि निर्विघ्न त्यासी ॥ भय भक्तांसि स्वप्नीं नाहीं ॥ ६० ॥ विघ्नें उपजवि विरोधु ॥ तंव विरोधा सबा
ह्य गोविंदु ॥ मग विरोधु तोचि महाबोधु ॥ स्वानंदकंदु निजभक्तां ॥ ६१ ॥ ज्यासि तु स्यस्वरणीं भावाबाधु ॥ त्या
सि विघ्नें प्रगटे परमार्थु ॥ ऐसा भाव बळें तु समर्थु ॥ सांघ्ये सततु निजभक्तां ॥ ६२ ॥ यापरि समर्थ संरक्षि
तां ॥ तो जिणोनि विघ्नांसि समस्तां ॥ पावे ठवोनि इंद्रपद माथां ॥ पावती परमार्थी तुझीया रूपें ॥ ६३ ॥ दे
वां संरक्षिता ज्यासि ॥ विघ्नें छळूं धावती त्यासी ॥ मां सकामांचि गती कायसी ॥ विदेहात्म रासीतं एकों ॥ ६४ ॥
विषयकाम धरुनि मनीं ॥ इंद्रादि देवा बळि पुजुनी ॥ जे भजले यागयजनीं ॥ देव त्यालागी निनकरि वि
घ्न ॥ ६५ ॥ म्हणे कामादिक विवंचिती ॥ ते निःकाम कदा नातुळती ॥ सकळ जें कामासि वश्य होती ॥ सदा कर्में
करिती सकाम ॥ ६६ ॥ इंद्र यासि कावारा जा ॥ सकाम यागीं क देवाचा प्रजा ॥ यज्ञभाग अर्पिती वोजा ॥
पाव त्या बळि पुजा न करि विघ्न ॥ ६७ ॥ जे मज [illegible] कामासि वश्य होती ॥ ते तप वेचूनि भोगभोगी
ती ॥ जे अतुलें क्रोधा त्या होती ॥ ते वृथा नागवती तपासी ॥ ६८ ॥ श्लोक ॥ क्षुत्तृट्त्रिकालगुणमा दू
न रुतजैह्व शैश्न्यान् अस्मानपारजलधीनतितीर्य केचित् ॥ क्रोधस्य यांति विफलस्य वशे पदे गोर्म
ज्जंति दुश्चरतपश्च वृथोत्सृजंति ॥ ११ ॥ टीका ॥ प्राणायामें प्राणापानि ॥ निज प्राणासि आक

॥ ६ ॥

कुनि॥ वातवर्षशीतो ष्णासाहोनी॥ जे अनुष्ठानि विंगुतले॥ ६९॥ क्षुधेत्तृषे तें नेमुनी॥ जिह्वां शिश्न
आकुंचूनि॥ म्हज कामातें जिंतिलें मानुनी॥ नि:क्षामाभिमानी उन्मद॥ १७०॥ सकामास्या अनुष्ठा
ना॥ म्हज कामसंगे संक्रंदना॥ भोगभोगी स्वर्गांगना॥ अमृतपाना प्रासिती॥ ७१॥ अल्प अपमानां
होतीं॥ जे क्रोधासि वश्य होती॥ ते शापदेवोनि तपसंपत्ती॥ व्यर्थ नागवती निजकष्टा॥ ७२॥ ते मुळका
मातें उपेक्षिती॥ आणि जे क्रोधासि वश्य होती॥ ते निज तपा नागवती॥ शापापदीसि अनुवादें
॥ ७३॥ जे अपार सागर तरती॥ ते गोखुरोदकीं बुडती॥ ते वि म्हज कामातें जिणोनि जाती॥ ते नागवती
निज क्रोधा॥ ७४॥ म्हज कामावि अपुर्ण कामवृत्ती॥ ते सिक्रोधाचि द्रढ स्थिती॥ कामक्रोध अभक्तां बा
धिती॥ हरिभक्तां प्रती तें न चले॥ ७५॥ तुस्या निजभक्तां प्रती जाण॥ न चले कामक्रोधादि बंधन॥ तो
तुं भक्तपति नारायण॥ तुज आम्हुचें कामबाण के विं बाधी॥ ७६॥ नेणतां तु सामहिमा॥ आलिंकरुआ

तुज

लों निज धर्मो॥ पासि नित्य निज क्षमां॥ पुरुषोत्तमा कृपाळुवा॥ ७७॥ श्लोक॥ इति प्रगणतां तेषां
स्त्रियो त्यद्भुत दर्षनाः॥ दर्शयामास शुश्रूषां स्वर्चिताः कुर्वतेः विभुः॥ १२॥ टीका॥ अपकार्यो उपका
रक रिती॥ याना वें निर्विकार निजशांती॥ ते विशांतिची परिपा कस्थिती॥ विघ्नकर्तो भक्ती हरि दावि ॥ ७८

त करिती॥ याना वें निर्विकार निजशांती॥ कामादि कस्तुति करिती॥ ते वं परमाश्चर्य देखती॥ स्त्रिया अत्यद्भुती अ
सांगोनियां आपुली स्थिती॥ कामादि कस्तुति करिती॥ ते वं परमाश्चर्य देखती॥ स्त्रिया अत्यद्भुती अ
कस्मात॥ ७९॥ रूप वैभवें अळंकार॥ स्त्रिया होउनियां सुंदर॥ सेवें लागीं अति तत्पर॥ सदां सादर सा ॥ ६ ॥
वधान॥ १८०॥ नवल लाघव नारायणा॥ कैसें त्या दाखविलें विंदाण॥ पाा स्त्रिया खालें स्वर्गांगना॥
दिवा खद्योत जाणा दिसती॥ ८१॥ श्लोक॥ ते देवानुचरा दृष्ट्वा स्त्रियः श्रीरिव रूपिणिः॥ गंधे

तैसा॥

न मुमुदुस्तासां रूपोदार्यहृतः श्रियः ॥१३॥ टीका ॥ त्या स्त्रिया देखोनि दिठी ॥ काममूर्छित पडीला
सदि ॥ वसंत घटघटा लाळ घोंटी ॥ क्रोधाचि दर्पितट स्तब्ध ठेली ॥८२॥ भ्रमर विसरले सणत्कार ॥ कोकि
ळा विसरल्या पंचमस्वर ॥ प्राण विसरला संचार ॥ देवानुचर भूलले ॥८३॥ देखोनि त्यांचिया रूपा त्रि
अप्सरा दिसती जैशा दासि ॥ अत्यंत लज्या जाली त्यासि ॥ तीन्ही गुणेसी पाउतरल्या ॥८४॥ त्याचे
आंगीचा सुगंध वातु ॥ तेणे भुलला वसंतु ॥ मलयानीळ जाला भ्रांतु ॥ त्याचा आंग वातु लागतां ॥८५॥
नारायणाचि विद्या केशी ॥ जो भुलउं आली आपणासी ॥ भुलि पडलि तयासि ॥ योगमायेसी दा
वोनि ॥८६॥ सुंदरत्वें रंभा तिलोत्तमा ॥ त्या समुद्रमथनि जिंतिल्या रमा ॥ रमे होउनियां उत्तमा ॥ उत्तमो
त्तमा अती रूपें ॥८७॥ श्लोक ॥ तानाह देवदेवर्षि: प्रणत्ता प्रहसन्निव आसामेकतमां वृश्वांसवर्णां
स्वर्गभूषणं ॥१४॥ टीका ॥ तंव आलि अप्सरा ये देखोनु ॥ जाले कामादीक मुर्छापन्न ॥ तयाप्रती नाराय
णु कायेतांसो नबोलिला ॥८८॥ आम्हि अवश्य पुजावे तुम्हांसि ॥ कां हि अर्पावें बळिदानासि ॥ संतो
षवाव्या अमरेंद्रासि ॥ यां तुलीये किदाशी अंगीकारा तुम्हि ॥८९॥ याचें अत्यंत सौंदर्य थोरपण ॥ ल
होयील अपमान करा तुम्हां समान जे सुंदर ॥ तिचा अंगीकार करावा तुम्हि ॥९०॥ स्वर्गालयात नाही
सं हीण ॥ आवघ्या सौंदर्यपूर्ण ॥ को एहीं न दिसे आम्हां समान ॥ केविं आपण आंगीकाराविं ॥९१॥ जरि ना
अति ही तुम्हां समान ॥ सकळ सौंदर्यसंपन्न ॥ तरि येकीचि करावें वरण ॥ होयील भुषण स्वर्गासी ॥९२॥
ऐसें नारायणाचें वचन ॥ ऐकोनि हरिखलीं संपूर्ण ॥ करूनि साष्टांग नमन ॥ मस्तकीं चरण वंदिले ॥९३॥
॥ श्लोक ॥ ओमित्यादेशमादाय नत्वा तं सुरवंदिनः ॥ उर्वशीमप्सरः श्रेष्ठां पुरस्कृत्य दिवं ययुः ॥१५॥
इंद्रायानम्य सदसी श्रृण्वतां त्रिदिवौकसां ॥ उचुर्नारायणबलं शक्रस्तत्रास विस्मितः ॥१६॥

॥७॥ ॥टीका॥ ऐकोनि नारायणाचें वचन॥ मस्तकां जुळी करुनि नम्र मन॥ उर्वशी पुढां सून॥ कामादिगण॥
निघंवेगी॥ १४॥ नारायणाचें उरुस्थळीं॥ उभी होती नारायणापासीं॥ ते विनावर्जा लेती तीसि॥ म्हणती
उर्वसी स्वर्गांगना॥ १५॥ ते देवासें देवदत्त॥ स्वर्गा पावले समस्त॥ मग शक्राचे सभे आंत॥ सांगती आद्भु
त नारायणशक्ति॥ १६॥ ते हि नारायणाचें चरित्र॥ सांगीतलें अतिपवित्र॥ ते ऐकोनि अवघे सुरवर जाले
थोर अतिविस्मित॥ १७॥ इंद्रें देखोनि उर्वसी॥ तीसि भुलला आतिहर्षीं॥ बाहेरि पावे सभेसि॥ हे व

नर

र्षी नवर्षि नाथवें॥ १८॥ हे प्रथम अवतारवार्ता॥ जे का नारायणकथा॥ पुढिल अवतार सूत्र वता॥
र पना था अवधारिं॥ १९॥ एक राया अतिअपुर्व॥ छळवाया पुजा सर्व॥ करूनि दाखविसमेवा पूर्ण
तुभ वयानावो॥ २०॥ आशंका भावक रितां भगवद्भजन॥ यापरि यीं फकनि विघ्न॥ नारायणें चैतन्य
घनें॥ तेणें विघ्ने संपुर्णे पराभविलीं॥ १॥ माबाळ्या भो[illegible]ळ्या करितां भक्ति॥ ऐसी विघ्ने जे छ
ळू येति॥ तें कदा न लभ गवज्ञासी॥ ऐसा विकल्प न सणें धरिसी॥ भब्रह्मादिकादि सर्वभुतां॥

चित्ति

धों

१२ कुटिमात्रें जो नियंता॥ त्या भगवंताते भजतां॥ विघ्नें सर्वथा न सकती बांधूं॥ ज्याचेनि
उद्धासिं रंकपण॥ तो भावें भजतां नारायण॥ भक्तासि विघ्नकन विकोरा हरि रक्षण निज
भक्तां॥ ४॥ इंद्र मुख्य कामादिका॥ विघ्न छळती सकळ लोक॥ त्याचा हि नारायण बाळका॥ तो भ
क्तासि देख स्पर्शों नेदी॥ ५॥ विघ्नासि भुलविलें जेणें पूर्णीं॥ तो नित्यस्मरतां नारायण॥ अपधा
के विघ्नें पळती जाण॥ भक्तां रक्षण हरिनाम॥ ६॥ कराया निज भक्तकैवार॥ देवो धरि नाना अ

॥७२॥

वतार॥ त्याच्या अवतारांचें चरित्र॥ अतिपवित्र अवधारिं॥ ७॥ नित्यस्मरतां हरिचें नाम॥
महाविघ्नें होती भस्म॥ त्याचे अवतार सभ्रम॥ उत्तमोत्तम अवधारिं॥ ८॥ श्लोक॥ हंस

स्वरूपवृंदस्पृष्टआत्मयोगं दत्तः कुमारऋषभो भगवान्पिता नः विष्णुः शिवाय जगतां कल यावतीर्णस्तेनाहृता मधुभिदाश्रुतयो हयास्ये ॥ १७ ॥ टीका ॥ सनकादिक ब्रह्मनंदन विधिं पित्यासि केला प्रश्न ॥ प्रश्नखंडणामिसें जाण ॥ केलें ब्रह्मज्ञान हंसावतारें ॥ १ ॥ पावे नामें पळे के तां तूं ॥ नामें जन्ममरण घातु ॥ तो अवतार श्रीदत्तु ॥ मुनिसिं तु परब्रह्म ॥ २ ॥ नैष्ठिक्य ब्रह्मचारि नि

विर्ये

श्चिती ॥ ज्यासि स्वप्नींना ही स्फुती ॥ याला गी कुमार म्हणीपती ॥ अवतार मुनिसिनकादिको ॥ १ ॥ आणि आमुचा जो का पिता ॥ ऋषभ नारायण ख्याता ॥ तो हि अवतार नर्पनाथा ॥ जाण तत्वता भ गवन्मूर्ती ॥ १ ॥ ये हीं नामिं रुपिं सें पूर्ण ॥ अवतारि अवतरें नारायण ॥ जो जगाच्या प्रतीपाळण ॥ स्वयें श्रीविष्णु अंशावतार ॥ १ ॥ तो विस्वयें गा श्रीविष्णु ॥ मधुकैटभनिर्दळणु ॥ नामें जो का मधु सूदनु ॥ तो हि अवतरे तुरुयग्रिव जाला ॥ १४ ॥ तेणें रांखें मर्दोनी पुढती ॥ उधरल्या श्रुत्या श्रुती ॥ आणि मिदी धल्या ब्रह्मा हाती ॥ जाण निश्चीत वेदरक्षण ॥ १५ ॥ श्लोक ॥ गुप्तोऽप्यये मनुरि लौषधयश्च मात्स्ये क्रोडे हतो दितिज उद्धरतांभसः क्ष्मा कौर्मे धृतोऽद्रिरमृतोन्मथने स्वपृष्ठे ग्राहात्प्रपन्नमिभराजममुंच दार्त्तं ॥ १८ ॥ टीका ॥ तेणें चि मछावतारें ॥ प्रळयकाळींबु महाभरें ॥ मनु सगर रक्षिलें धेरा ॥ निज निर्धारें औषधिसि ॥ १ ॥ तेणें चि कमठ अवतारा ॥ स्वपृष्ठि धरूनि गिरिवरा ॥ मथोनियां क्षिरसागरा ॥ अमृत सुरवरा अर्पिलें जेणें ॥ १७ ॥ तेणें अतें त्राणें तांतडि ॥ वैकुंठ हाउनि घालु निउडि ॥ गजाचे ग्रह बंधतोडि ॥ उधरिलें आवडि गजेंद्रातें ॥ १८ ॥ श्लोक ॥ संस्तुन्वतोऽब्धिपतितान्श्रमणान्नृषींश्च शक्रं च वृत्रवधतस्तमसि

अ

॥८॥

प्रविष्टं॥ देवस्त्रियो सुरगृहे पिहिता स्वनाथ जघ्ने सुरेंद्र मभया यसतां नृसिंहः॥१९॥ टीका॥
मार्कंडया येक वेळीं॥ बुडतां काळे प्रळयजळिं॥ तेणें स्मरतां वनमाळि॥ साविता काळिवटपत्र शाई॥१९॥ शालिग्राम पुजितां ऋषेश्वरिं॥ सिळा न बुडे तनु सिकरिं॥ ऐसा शाप ते अवसरि
क्षोभें केरि दिधला॥२०॥ नळवानरे ते अवसरिं॥ देव पुजा टाकीं सागरिं॥
येष्टा वानर निसमाने॥२१॥ तेथें कोपोनि ऋषेश्वरिं॥ शिळा न बुडे तनु सकरिं॥ ऐसा शाप ते अवसरिं॥ क्षोभें करिं दिधला॥२२॥ ते शालिग्राम सागरोदरिं॥ तरतां देखिले ऋषेश्वरिं॥ का धावया रिघतां भीतरिं॥ लहरि करी नि बुजले॥२३॥ ते काळिं ऋषेश्वरिं॥ आर्तिं हरण स्तविला हरि॥ तेथ अवतरु निश्री हरि॥ ऋषितें तारि देवपुजे सहीत॥२४॥ वृत्र वधिला वज्र घातें॥ ते ब्रह्महत्या इंद्रातें॥ तेणें दोषें अंधतमातें॥ जाणपां निश्चित बुडत होता॥२५॥ तेथ अवतारु निअनंता॥ चतुर्धा वांटिलें हत्या॥ तेणें शुध केलें पाहा इंद्रातें॥ कृपावंतें कृपाळुवा॥२६॥ जिणोनियां अमरपुरा॥ हरु नि देवाचिं अंतो रोंसे कोंडुनियां समग्रें मुर॥ महासुरें येका थ्वर केलें॥२७॥ तो मुरुमर्दन श्री हरि॥ पालागिं नामें मुरारि॥ देवस्त्रियां कोंडी निबा हेरि॥ देवाचा करिं अर्पिता जाला॥२८॥ जो असुर बुडा म्हणे॥ जो देसियां

कानि

माजि अग्रगणीं॥ ओ हरिनामें येकोनि॥ क्रोधें करुनि प्रज्वळों लागे॥२९॥ जो पुर्ण क्रोधाचा उदधि जो अविवेकाचा माहा निधि॥ जो हरि स्मरत्या पुत्रातें बांधी॥ गर्व मर्दी उन्मत्त॥२३०॥ तो हिरण्यकश्यप नरस्व धारिं॥ स्वयें निवटि नरकेसरि॥ जो निजभक्ताचा कैवारि॥ अभय करिं साधुचा॥३१॥

॥८॥

॥श्लोक॥ देवासुरेन युधि दैत्य पतीन्सुरार्थे हत्वांतरे भुवनान्यदधात्कलाभिः॥ भुत्वाथ वामन इमामहरद्बलेः क्ष्मां याच्ञाछलेन समदाददितेः सुतेभ्यः॥२०॥ टीका॥ समुद्रमथनाचा सवंदी

क्षीरसागराच्या तटीं ॥ सुरां असुरां कळि मोटि ॥ अमृतासाटिं मांडिली ॥ ३२ ॥ तेव्हां अमृत वांटिजे दे
खोनि ॥ तो अवतार घेतला मोहिनी ॥ नेव्हां आसुरां सुरां पानि ॥ अमृत दानि देवांसि ॥ ३३ ॥ तेथ चोरुनि
घेतां अमृतग्रासा ॥ निवटिला राहूचा घसा ॥ त्याच्या कबंधावरि म्हाळसा ॥ वासुनवासा स्वयें केला
॥ ३४ ॥ सुरसांह्या नारायणु ॥ द्वारकेकू रानि देखेनु ॥ कालवणासुरमर्दनु ॥ अवतरे आपण कुमार
रूपें ॥ ३५ ॥ ऐसा मन्वंतरा मन्वंतरीं ॥ निजभक्त काजें केवारी ॥ सुरकार्यार्थी श्रीहरी ॥ नाना अवता
रि अवतरे स्वयें ॥ ३६ ॥ तो सुरसांह्यें जगजीवनु ॥ स्वयें कुब्ज जाला वामनु ॥ आंगें याचक होउनु ॥
देवांचा अवमानु उतरिला जेणें ॥ ३७ ॥ दानें दाटुगा बळी ॥ त्यासि देवांचेनि नचले कळी ॥ मग त्रि
विक्रमाक्रमें आकळी ॥ याच्या छळें बळी छळिला जेणें ॥ ३८ ॥ नरि भावबळें प्रबळ ॥ तेणें देवो जा
ला द्वारपाळ ॥ विष्णु सत्व पाहे छळ छळकुं ॥ गोविंदासाचें दयाळु दास्य करि ॥ ३९ ॥ यापरि बळि
छळें जेणें अमरगण सकळ ॥ केरूनि घेतलें दिग्मंडळ ॥ अपूर्व नि तात्काळ सखि केलें ॥ ४० ॥ श्लो
॥ क ॥ निःक्षत्रियामकृत गां च त्रिःसप्तकृत्वो रामस्तु हैहयकुलाप्ययभार्गवाग्निः ॥ सोब्धिं बबंध द
शवक्त्रमहन्सलंकं सीतापतिर्जयति लोकमलघ्नकीर्तिः ॥ १ ॥ टीका ॥ तो चिदवाधिदेवो स्वमु स्व
यें जाला परशुरामु ॥ तेणें क्षत्रियांचा पराक्रमु केला निःधर्मु निजप्रतापें ॥ ४१ ॥ तो गोब्राह्मणांके
वारि ॥ सहस्रार्जुनातें संहारी ॥ सहस्रभुजां विंकांडोनि करी ॥ केलि बाहरि दानवकुळा ॥ ४२ ॥ तेणें तीन
सप्तकें वीरस्थु देउनि ॥ क्षत्रमद बहु वसा ॥ त्या रामाची केला नाभु ॥ धरचउ सुधरा मरकेलें ॥ ४३ ॥
जो अवताराचें मुळपियि ॥ जो विंरत्ति अत्ति उडुय ॥ तो अवत्तारामाजि श्रेष्ठ ॥ अतीवरिष्ठ श्रीराम ॥ ४४ ॥

जमदग्नीच्या कोपाग्नी ॥ फरशुरामनेजें मंतळोनि ॥ हेहयकुळ जाळोनि ॥ आहळली अवनी क्षेत्रियाचि

।।६।।

पापें पळती रामनामें। नामें कि तुवं दिजेयेमें। गणिके विकर्मी कर्मे। श्रीरामनामें निर्दळिली॥ ४५॥ नामें क-
ळिकाळासि धाक। यमदूतासि न मिळे भीक। रामनामें गजरें देख। पळे निःशंक जन्ममरण॥ ४६॥
जो देवांचे बंद सोडी। नवग्रहांची बेडी तोडी। जेणें रामराज्याची रोकडी। उभविली गुढी त्रिलोकीं॥ ४७॥
ज्याचेनि सिळा तरती सागरीं। असुर मारिजेती वानरीं। जेणें सुवर्णाचि नगरी। वोपिलि पुरि व्हारणां-
गतासि॥ ४८॥ जो प्रतापाचा मेरु गळा। जेणें सेतु बांधिला आवलीळा। चरणीं उधरिलि सीळा। तो नि-
जजिव्हाळा निजभक्तां॥ ४९॥ जो अवतार मुलिमंत। राया अद्यापि असे वर्तत। हा संवाद त्रितायुगांतु। द्रु-
मिळ सांगत विदेहासी॥ ५०॥ यालागिं श्रीराम श्रीराम। नित्य जपे हें जो नाम। तो पुरुषामाजि पुरुषो-

अ

त्तम कर्माकर्मातीत॥ ५१॥ तें रामनाम अवचटें। भीतरि रिघे कर्णपुटीं। तें कळिकाळाचें मळ कर्य। नामाद्रु-
टें नासती॥ ५२॥ ऐसि रामनामाचि ख्याती। जगदोद्धारें केली कीर्ति। धन्य धन्य जे परिसती। धन्य ते वा-
नितीरामचरित्र॥ ५३॥ श्लोक॥ भूमेर्भरावतरणाय यदुष्व जन्मा जातः करिष्यति सुरैरपि दुष्कराणि॥
वादैर्विमोहयति यज्ञकृतोतदर्हान् शूद्रान्कलौ क्षितिभुजो न्यहनिष्यदंते॥ २॥ टीका॥ आतां भावि अ-
वतार वार्तो तुजमि सांगेन नृपनाथा। श्रीकृष्णावतारकथा। परमाद्भूत ना विचित्र॥ ५४॥ जो परे हो-
उनि परात्पर। जो कां अजन्मा अक्षर। जो श्रुतीशास्त्रां अगोचर। तो पुर्णअवतार श्रीकृष्ण॥ ५५॥
जेथें नाममात्र रिघों न लाहे। तेथ रूपाचि न लभे सोय। जें ब्रह्मत्व अंगीं न साहे। तो अवतार होय श्रीकृ-
ष्ण॥ ५६॥ जो वर्णाश्रमासि नातळे। जया ईश्वरत्वहि बाळीले। जो अज अव्यय स्वानंदमेळें। तो अ-
वतार स्वलिळें श्रीकृष्ण॥ ५७॥ ऐसा गुणधर्मकर्मातीत। तो अवतार श्रीकृष्णनाथु। यदुवंशावंशाआं-
तु। स्वयें जगन्नाथु प्रघटला॥ ५८॥ जैसे खळाळे कल्लोळें चंचळ। भासे परि तें केवळ जळ। काळीम-

।।९।।

ळि पां दस्ति चो ळ ॥ प्रतितकेवळ वसुधा म्नि ॥ ५९ ॥ जे गोडि नाब द रासि । ते चि वेगळी खं यासी ॥ तैसा अव
तार यदुवंसी ॥ पूर्णावतारी श्रीकृष्ण ॥ ६० ॥ जे सुदिपला वितादक्षाणि । संवेचि प्रगटे तेजाचिन्वाणि । ते
सा उपजतांचि बाळपणि । अभिनव कर्णी जे केलि ॥ ६१ ॥ जे ब्रह्मादिक देवा न कळे । ते बाळलिळा सभा
वां करूनि दाविले आघवां । देवाधिदेवं श्रीकृष्णे ॥ ६२ ॥ वणवा गीळिला स्वमुखे । पर्वत उचलिला
नखे । पुतनेची स्तनें विखें । प्याला श्रीमुखें जीवासकट ॥ ६३ ॥ येणें वत्साप हरणामिसें । सृष्ट्या हि
ला विलेपिसें । जो वत्सें वत्सप वेषा । जाला सावकाश यकाकि येक ॥ ६४ ॥ अघुचि रिला चाणाजा ॥ का
ळिया चा कुटिल्य फेडी । यमलोकी घेवोनि साडा । आणिला गोकउ गुरु पुत्र जेणे ॥ ६५ ॥ जे प्रजापिडे

ऊ

निकर भारु घेती । ऐसे राजे भार भृतक्षिती । जया नावें धर्मनीती । नृणाकि ति नि र्दळिले ॥ ६६ ॥ एक
रोन्य येकस्वांगे । येका वधवि अन्यप्रयोगे । येक गोत्र कलह प्रसंगे । आग्रपूजा प्रसंगे येकांसी ॥
॥ ६७ ॥ अधर्माला विलीसिका धर्मो चिवाढ विबीक हे अवतार कौतुक । या पातु अवनयक देखसील

नवे

पुढे ॥ ६८ ॥ जे जे लोट अहोरात्र । ते ते केरिले चरित्र । तया कृष्णा सुखासि पात्र । भक्त पवित्र होतील ॥
॥ ६९ ॥ साधु सिस्वानंद सोहळा । नीचनवा होइल आगळा । तेणें श्रीकृष्णा चीलीळा । देखवि सिडोळा
न येनाथा ॥ ७० ॥ ता विबोध्यर्षे जाणा । पुढां धरिल दढ मोन्या । ते कां कर्माकर्म विवंचन । सर्वथा जाण
कळेना ॥ ७१ ॥ तो तरस्तपणें सदा । प्रवर्तवील मठावादा । तेणें वाद मिसें सदा । वाढविल मदा मरां
मो ला तें ॥ ७२ ॥ मो ह उपजविल्र दुर्घटा । येक कर्मी करिल कर्मेठा । येक होतील कर्मभ्रष्टा । न कळे चोखट
निजात्म हित सुखा ॥ ७३ ॥ कि समाजविलमता । वद मिथ्या मानिता । वेदविहिता नातळता । ता जाण निचि
तमहामोहो ॥ ७४ ॥ मोहें केला सर्वांसि छळा । येकां ज्ञानाभिमान प्रबळ । तें कर्मे निंदिती सकळा । लागी
ती केवळ जाउय स्मरणानि ॥ ७५ ॥ ऐसिये वर्ततां मोहस्थिती । पुर्णकळि विहाय प्रवृत्ती । ने हो न्हे चलेता
जे होती । प्रजा नागवित्ति चोर प्रायी ॥ ७६ ॥ शूद्र होउनि अतीक निद्य । ते राजे होती परम श्रेष्ठ । वर्णावर्णक

॥१०॥

रितीभ्रष्टा अति पापिष्ठ अधर्मिष्ठ ॥७॥ अपराधेविण वितंड आभले वेत्यासि करिती दंड मार्गस्थांलागी कोंड । करिती उदंड सर्वापहरणा ॥७॥ दीन अबळांचें निज बळें राजें ॥ तो राजा चि स्वयें नागवि प्रजा ॥ ऐसा अधर्म उपजे क्षितिभुजा तेंगरुडध्वजा न साहावें ॥७॥ ऐसे धर्माचें निर्दळण आधर्मे निलागे गांजणें याला गी श्री नारायण अवतार धरणे कल्कीचा ॥ ८ ॥ तो दुष्ट धामाप्रबळ निःसराजे निर्दळील सकळ महामोहाचें मुळ स्वयें समूळ छेदील ॥ ८ ॥ ऐसे धर्माचि पाळण करूं या सत्यसी सत्वचोपटीं लोकां वेदोक्त विधानप्रकटी स्वधर्म पाटटो टी ॥ ८ ॥ श्लोक ॥ एवंविधानि कर्माणि जन्मानि च जगत्पते: भूरीणि भूरियशसो वर्णिता निमहाभुज ॥ २२ ॥ टीका ॥ जयाचि नाम अनंत नामें अनंत अवतार अनंत जन्में अनंतचरित्रें अनंत कर्में अनंता तें मुरारि कीर्ति ॥ ८ ॥ अनंत भगवंताचि महिमा भुजन्याचे बोलमा निरोपिला ये ॥ ८४ ॥ ऐसी अवतारचरित्रें नामें परिसतां विचित्र कर्में राजा अत्यंत सप्रेमें मनोधर्में निवाला ॥ ८ ॥ तें जें अवतारिदेवा सगुण झाला परि निर्गुण अविकट करिते चि आपण कर्मी चरण स्वयें दावी ॥ ८ ॥ धन्य धन्य ते हरि गुण जे वर्णितो भगवद्गुण ज्याचेनि वचनें संपूर्ण निवे अंतःकरण श्रोतियांचें ॥ ८ ॥ श्रोतयांचें अवधान निवालें पवक्ता आनंदसुख पावे ग्रंथ वोढवे स्वभावें साहित्य गोरवें रसाळ ॥ ८ ॥ जेविं चंद्रकरें साचा मुखबिंदु स्फुटे चकोरांचा ते वि येका जनार्दनाचा संतकृपा वाचा फुटलि यासि ॥ ८ ॥ जाल्या सूर्यकिरण स्पर्शे कमळकळा स्वयें विकासे ते वि संतकृपा सारसें ग्रंथ विकासे अर्थावबोधें ॥ २९ ॥ ते चि रूपे नतत्ववता अर्थिलें श्रीभागवता आतां पंचमाध्याय कथा सावध श्रोता अवधारिजे ॥ १ ॥ राजा प्रश्न करील मोठा जो परिसतां पुरे कोडा साधकांसि उपशमाचा डोहो यनिवाडे सर्वधर्माचा ॥ १ ॥ जे थ भजनाभजन हातवटी प्रश्नोत्तरें कथा गोमटी अतिरसें रसाळ गोष्टी जेणें स्फुटे गांठि आधर्माची ॥ १ ॥ ते उत्तमोत्तम निरोपण भरितें संतांचें श्रवण जनार्दनकृपा पूर्ण एकाजनार्दन सांगेल ॥ १ ॥ आंगीवारे याचें निसेंचर ऐं घुमघुमो लागेत ऐं तेविं एका जनार्दनी कृपा विना करणें निजांगें ॥ २९ ॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे एकादशस्कंधे निमिजायंत संवादे पूर्वार्धी एकाकारटिकायां नाम चतुर्थोध्यायः ॥ प्रसंग ॥ ४ ॥ वोव्या ॥ २९ ॥ श्लोक ॥ २३ ॥ ७ ॥

॥१०॥

ध

[OrderDescription]
,CREATED=15.07.20 14:02
,TRANSFERRED=2020/07/15 at 14:59:48
,PAGES=85
,TYPE=STD
,NAME=S0003330
,Book Name=M-2787-SHRIMAD BHAGWAT MAHAPURAN TRITIYE ADHYAY
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF

FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF

FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF

FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,